

Paolom su Oromon Karas tenaol bor bas pen kisao o

Bas aeben mendbor wi baebenon kao dund bi angal yaoang hend

Ngaoron angal bib kam akol bimi aol baebenom tenaol su hambun bor paolismi baeben hambunom pangen kao kalam akol bu hasmil, Ngaoron sem hor anda and te ti tom tom andub ora habaklam aeben aeben bu and sisesa. Ngub bisao tomb mbini angal bib ebe ngo kam akol bimi aol nda baebenom Ngaoron semon hor anda hasao sisao Karas tenaol ngo birismi baebenon maeb haraoklao aol baeben hasmi bas waeb bu pen kismisa. Ngub bisming mbinim angal ngo, ngo saon was pen kismi ko kao dund baomun pang. Mbinim angal bib ebe nda Karas tenaol hambunom pangen kao dund buklemi on angal di, Karas tenaol hambun bisur bu, bu muklemi on di, Karas tenaol hambunon kone bor hul ha saor peyo was habur Njises Karasol aondao bu hul ha ora haen lemi on angal di, mbinim angal ngubi baeben Karas tenaol hambunom pangen kao kalen ko Njaoron semon maeb haroklme aol mendbor su hor anda hasao sisao hasmi baeben hasmil hesa, mbini aol mendbor Karas tenaol hambun bisur bu angal bib ebe nda kao kaloklme baeben hasmil kab, bas ngo waeb bu pen kao peb bismisa.

Ngub bismil mbuk ngo baeben bor ngo wi ub angal bib kam akol bimi aol baebenom bas waeb bu pen kao peb bismil, bas pao dudowapun bombor ngo naon Mbaebel mbuk ngo bor ngo wi baeben aol is dowa aolom waeb bu wismisa. Ngub bismil aol Paolom bas pao dumaoklaopun mend waeb bu pen kao peb bisesa. Njon obu Njiseson man pange aol duteb nan ndam di bas pao teb waeb bu pen kisesa. Njiseson man pange aol Pitam bas pao kab waeb bu pen kisesa. Njiseson haeme Njur hesa Njemus kabom bas pao bombor kab kab waeb bubur, Karas tenaol sango mende hasmi bor pen kisbisa.

Mend di bas bombor mend Nju semon Karas tenaol hasmi bor bas pisao ke mend wiyao ora. Ngub wiyao bas ngon imbi Nju Sem ke wiyao o, bas ngo bombor o non Karas tenaol mendborom Paolom waeb bisao ye ko nen saboklme o, mendborom Banabasom be? mondom waeb bu pen kisao ko nen saboklme. Ngub nen saboklme naom di aol ngo obu aebom ora bas ngo waeb bisaob ko oborob nao hendeyom o, bas ngo bor angal ngo wiyao ub ebe ora nao bu mib se ora wiyao.

1 ¹ Ni Paol, ni Eben Ke Aol Njiseson kowan lao aol ora ngo hae ub han ko, Ngaorom ni bember ha kor bu ib kobur, obun Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol hambunom pangen kam akol bu han ko mao habur, njem nao angal hobao sao ngo kam akol bu hakl pu kisaol, ni aol ngo oram ini bor bas ngo waeb bu eben kakl ka.^a

² Mbes ora Ngaorom obun angal mini aol baeben bor, nim mabor sao nao Angal Bib Hobao Sao ngo pindib paen lowao ko kao kalisaol, mbini obun angal mini aol ngo baebenom Ngaoron angal ngo obun mbuk ebe komb bi ora bor waeb bu wismisa.^b ³ Ngub waeb bu wismil Ngaorom angal ngo kisao o obun Isi naon Aorao Aondao Njises Karas obu pindib paklao o ora nen sabobur kisaol, obun Isi ngo tenaolom nongnas maroklme nda ub aol wesmbao aondao Debiron sem paolam aeben bisao o bor pindib paesaol, ngo ora tomb angal ngo mbuk bor wisao nda ub heneng ora il so pind bisesa.^c ⁴ Ngub bisao o mabor obu obun mbib himisaol, Ngaoron Wesao Komb Bi oram buri palobur obu wakl mao enjaesaol, heneng ora obu Ngaoron Isi ora hayao ko panaem ora handaeb se hayao ora.^d ⁵ Ngub bisaol nim tenaol hambunom pangen obun angal ngo kao kalam akol buklwao tomb, Ngaorom obun Isi ngon imbi aondao bu ora win ko obun Isi ngom ni hond homo pone ora bisur bubur, obun angal ngo tenaol sem tangar tangar hambunom pangen kao kalam akol bu han kisao ora. Nim ngub bu haklwaol mbinim obul hul ha habur obun Angal Bib Hobao Sao ngo di oborob ora pangen kao kalam akol bu han ko, obum ni ngub bember pe mao hasao ora.^e ⁶⁻⁷ Heneng ora ngub bisaol Ngaorom ini su Orom abo ngon tenaol baebenon mendborol di hem ko kone ubur, obum ini Njises Karason sem ora hareklemin ko, ini bember ha peb bu kor bu ubuklub kisaol, ini Orom tenaol ngo obun sem komb bi ora hayem baeben bor, nim bas ngo waeb bu eben kakl ka. Naon Ab Ngaor hesa naon Aorao Aondao Njises Karas kabom ini hond hom ha was habur, inin kone bor sub tibaen as ko hareklemin lebi ora.^f

Paolom Ngaor bor tengiyu kisao o

⁸ Pangeklem. Nim ini bor angal pibnao oran ngub kon ka. Tenaol su hambun bor hayem baeben hambunom di inim Ngaorol hul ha ora hayem ub pangam aeben aeben bismil, nim ini ngo baeben turi aondao ora homobur, nim Njises Karas obum kao kalen ko Ngaor bor tengiyu aondao ora kakl.^g ⁹ Nim ini bor ngo kakl ub heneng ora kakl ol, Ngaorom di henden ora kakl ngao, nim nao kone ndaon bor menjao mendel kone nao wi Ngaor obu bomborol ora kone u habur, obun kongon hobao sao

^a 1:1 Bis 9:15; Bis 13:2; Kal 1:15 ^b 1:2 Oro 16:25-26; Tat 1:2 ^c 1:3 Mat 22:42; Oro 9:5; 2 Tim 2:8 ^d 1:4 Bis 13:33 ^e 1:5 Bis 26:16-18; Oro 15:18; Kal 2:7-9 ^f 1:6-7 1 Kor 1:2; 2 Kor 1:1; Ebe 1:2 ^g 1:8 1 Tes 1:3

ora, obun Isin Angal Bib Hobao Sao ngo ora kao kalam akol bu haruklu ora. Ngub bu habur kaklon, obum ini tenaol ngo baeben ora hend ha was hayao ub nim di ini aokl hemen ha nao bi nen sab hakol was bu habur, obum ini bisur bin ko nim obu bor kao kal ha was haruklu ora.^h ¹⁰ Nim ngub kao kalo habur nim mbes ora di ini hayem ol obon ko nen sabo hem ko haruklul, Ngaorom di ni ngub obon ko nen soba sin, obum ngubi tomb sao ol dim ini hondokl obon ken ko nen sabobur, obu bor kao kalo haruklu ora.ⁱ ¹¹ Heneng ora Ngaor obun Wesao Komb Bi ndam inin kone bor hobao sao ora taol bu njin ko nim ini hayem ol obobur, inin kone ora bor hul ha saor peyo ora hareklemin kon ko pangakl om, nao kone ora bor hem ken ora hae alem. ¹² Nim ngo kakl o non nao kone bor nen sobakl ub, nim Ngaorol hul ha haruklu ub inim hondoklemi tomb inin kone bor di hul ha saor peyo ora hareklemin laol, inim Ngaorol hul ha ora hayem ub obo hondoklwao tomb di nao kone bor hul ha saor peyo ora han ko bisur buklaol, inim hul ha haklemi om ni bisur bi, nim hul ha haruklu om ini bisur bi bin ko, nim ini hayem ol ngub obon ko nen sabobur hem kao hakol was bu hae ka.

¹³ Nao haeme mbaoli hakl o, nim Ngaoron em we ebe ngo tenaol sem tangar tangar su armend sisao hayem baeben hambun bor tand kam akol bu hawaol, mbinim Ngaorol hul ha hasmi tomb il ngo so pind bisao ub ini bor di il ngubi and sen ko nim ko ko ini hayem ol oboklbur biyu o, menjao was bubur haol pib laol nao ubuklung, inin kone bor obum asub ko ora nao hondokl nao ebeb ko nen nao saboklwaebe ora.^j ¹⁴ Ni bor heneng ora tenaol su and lobokl lobokl aondao ora bor paoloklme baeben hesa di, tenaol mendbor is so so paoloklme baeben hesa di, tenaol sukul ke baeben hesa di, sukul nao ke baeben hesa di, ni tenaol ngubi baeben hambunon san andub ora hae non bi hae ol, mbini hambun ora ngo bisur buklbur hae ub ¹⁵ ini su Orom tenaol abo ngo bor hayem baeben di Angal Bib Hobao Sao ora ngo nda obo kao njun ko pangakl om, ni hem aondao ora ken hae alem.

Angal Bib Hobao Sao ngon buri aondao ora wiyao o

¹⁶ Pangeklem. Ngaoron Angal Bib Hobao Sao ora ngo non Ngaoron buri aondao ora o yaol, buri ngom mbes pibnao Nju sem baeben di, ngubi tomb sao Tenaol Sem Tangar baeben di, tenaol obul hul ha haroklme baeben hambun ora buri ngom bu muklbur ora hayaol, nim ngub hayao ko Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol hambunom pangen kao kalo akol bu haruklu tomb nim sakl nao pole hul ha was habur ko haruklu ora.^k ¹⁷ Heneng ora Ngaorom wakl tenaol obu hem ko bokeklemi baeben bor

^h 1:9 Ebe 1:16; Pil 1:8; 1 Tes 2:5; 1 Tes 2:10 ⁱ 1:10 Bis 19:21; Oro 15:23; Oro 15:32

^j 1:13 Njo 15:16; Bis 19:21 ^k 1:16 Mak 8:38; Bis 13:46; 1 Kor 1:18-24

saongao mar hakol nao bi ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ub, Angal Bib Hobao Sao ngom naom haondaomun muwalo kao dund buklaol ora. Ngaoron mbuk waebom di ke wiyao ub,

Mondom Ngaor obul hul ha haklao tomb

Ngaorom aol ngo obu bor nje kone dund se wi

Oborob biyao aol ora hael laol

Obu haeben ora saklbur

Obun kone bor turi hom ha was hayao

ke wiyao ora. Ngub wiyaol mondom Ngaor obul ora hul ha haklao ub tuwa nao bi ngub bao hul ha, ha kimb was buklaol tomb, Ngaorom nje ebe hael ken ko oborob bimi sao tangar mende mend nao wiyaol, obum ngub hul ha haklao saom ora, Ngaorom obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael ken lao ora.¹

Sun tenaol hambunom khorob was bu haroklme o

¹⁸Ngub buklaol o sun tenaolom Ngaor hem nao ke, khorob bimi sao was aondao bu and sen kam kam bu haroklme saom mbinin el bor maong maong biyaol, Ngaor obu heneng ora habur obum hobao sao hambun sao ngo bu haraoklao ub ora hondokl buwaroklme. Ngub bimil ngubi tomb Ngaor obu yu heben bor habur keyaon, mbinim Ngaor obu mesao kalo tuwabur khorob was ngo bu haroklme ub hondobur, obum hem ko, ko aondao bu ora homo hayao ub mbini ngo baeben bor inim ngo sao ngo sao bimi ko te mao bemberabur, ke aondao ora mao handaklao ko naom di ora hendeyom ka.^m ¹⁹Heneng ora Ngaor obum hobao sao hambun sao bu haraoklao sao baeben tenaolom di ora henden kisaol, mbini hambunom di obum ngo biyao sao baeben panaem ora handaeb se hayem o, mbinin el bor ngo maong maong mao baraoklao saom ora hondokl buwaen laol, Ngaorom mbini ke mao handaklao ora."ⁿ ²⁰Pangeklem. Ngaorom mbes pibnao ora su saohar kab warisao tomb di ngubi tomb di Ngaor obun toklo non mondom elom nao hindismi o, obun buri aondao ora ngo wi aeben sayao ub hesa obu haeben ora saraoklao ub kab ol hondobur non, obu hae ko panaem ora mao bembera handaeb se hayem. Heneng ora mbinim Ngaor obum hambun sao ngo warise sao baeben naon elom hendeyom ub hondoklemi tomb Ngaor obu heneng ora hayao ko panaem ora handaeb se hayem o, mbinim obu nao hende non bubur khorob bu haroklme, mbinim naom obu nao hendebur khorob bu haroklmao kokl buwaklemi ora.^o ²¹Heneng ora mbini ngo baebenom Ngaor obu aondao pon pae ora hayao ub ora hondobur o, mbinim obun angal turi homo pango, obu imbi wi aondao yubu ora hayao ko tengiyu

¹ 1:17 Oro 3:21-22 ^m 1:18 Ebe 5:6; Kol 3:6; 2 Tes 2:12 ⁿ 1:19 Bis 14:15-17; Bis 17:24-28

^o 1:20 NjuS 11:3

ko kaoya nao lome ora. Mbini ngo baeben oborob kone kimb nao bib se maonduklao buru tumbi pele ora haroklmel, mbinin kone bor di hobao sao hakl daol nen sabokl buwabur menjao akl akl was mao baraoklao, kho nao hobao sao was nen sobam sobam bimil, mbinin kone bor em hundur aondao ora u mba hayao.^p 22 Mbini ngubi ora hayem ol mbinin nen sabobur, nao kone kikil bi hambun sao pange ora hayom ko haroklme ub baehaemen ora lomel, mbini kon nao wi mbaoli tumu mari non bi ora hayem ka.^q 23 Mbini ngubi ora habur lomen Ngaor obu bao bi imbi wi aondao ora hayao o bao tuwabur, mbinim wakl Ngaor obum warisao sao sun tenaol homaeb se ngo hayem haklon toklo menger di, sao sab sem iri hae ngubi semon toklo menger war pae di, su bor suklumb di ngubi sem iri nao hae ngo berekle sao haklon toklo menger hakl waru u pobur, ngo sao hakl bor kaoya ko haroklme ora.

24 Heneng ora ngub was bu haroklmel Ngaorom mbini ngo baeben nao hende non bu ora tuwabur, mbinim khorob was buklemi on heb homo nen sab hakol bu hasmi ub ngub bin bao waesaol, mbini ngo baebenom mbini hakl hakl sakl aondao ora poloklme sao khorob aondao bu was bi bi bu haroklme ora.^r 25 Mbinim ngub bu habur lomen Ngaor obu heneng ora hayao on angal hobao sao ora wiyao nda ub di tuwabur, mbinim tenaol maobowa kakla ko haroklme angal tangar mend akl bu hem ko men hakol bu haroklme ora. Ngub bu habur mbini warisao aol o bao tuwa mesao kalam kalam bubur, wakl obum warisao sao tangar tangar ngo sao hakl bor hem ko kone ubur kaoya ko haroklme ka. Is ora alem. Nao tenaol hambunom Ngaor obu bombor ngo ora bor was kaoya kaeb se hayaong, naom hor hambunon obu bombor o bor kaoya kao hakol was bu haemin ora. Heneng ora.^s

26 Mbini sun tenaol ngo baebenom khorob ngub was bu haroklmel Ngaorom mbinim ngo bimi ub makl aondao ora homobur, mbini ngo baeben mesao kalo bao tuwabur, mbinin kone bor paes pu pu buklemi on heb aondao ora hom hom bu haroklme ub bu haen bao waesao ora. Ngub bao waesao tomb tenaol ngo baebenom khorob ngub was bu habur, mbini ten baebenom di ten sango hakl hakl aolom mbinin were biri puklmi nda ub ten mende aol men mao kora kora bubur, mbinim aol poklmi on nen nao sabe pamukl kone woroklme ub was hem lome. 27 Bombor ngub was mbini ngo baebenon aol haeme baebenom di mbinin were ora o biri puklmi nda ub tuwabur, mbini aol hakl hakl mende ten men mao kora kora bu sakl aondao ora poloklme sao khorob ora bu habur lomen, mbinim ten heb homoklme nda ub aol sango mende heb hom hom bu haroklme ora. Mbini ngo baebenom mbinin toklo kho mao sa khorob ngub was bu haroklmel, khorob bu haroklme ub mbinin mbib mbinin

^p 1:21 Ebe 4:17-18 ^q 1:22 1 Kor 1:20 ^r 1:24 Bis 14:16 ^s 1:25 Oro 9:5

toklo karu lu haroklmel, khorob ngo bimi on sokl mbini ke aondao ora hondoklbur hayem.^t

²⁸Heneng ora mbini ngo baebenom Ngaor obu heneng ora hayao ke angal hobao sao ngo makl homobur, mbinin kone ndaon bor nao hondaen ora haroklmel, Ngaorom di tenaolom sakl poloklme sao khorob aondao ora nao bimi ubi ngo mbinin kone bor hem kao hakol bu haroklme ub, mbinim ngub bao hem ko nen sab hakol bin bao wabur besao kon wisao ora. ²⁹Obum mbinim ngo nen sab hakol bu, bu haroklme ub bin bao waesao tomb mbini ngo baebenon kone ndaon bor khorob aondao tangar tangar bimi sao di, tenaol menden osisao heb aondao ora homoklme ub di, mende bor ko hom ha was haroklme ub di, ngo sao baeben mbinin kone bor buklaeb mba haen was haroklme. Ngub bu habur lomen mbini ngo baebenon kone bor was tenaol mende bor nar wen ebe hende non bu daongirir lome ub di, tenaol mende pe paen loroklme ub di, ab saond was bimi ub di, tenaol menden kone bor kho mao sa maobowa peb bu haroklme ub di, tenaol mende ko homobur khorob nen sabo mende men mbakl ke ke bimi ub di, khorob bimi sao tangar tangar hambun sao di, mbini ngo baebenon kone ndaon bor khorob bimi ngo sao baeben was and so buklaeb mba haen haroklme ora. Mbinim ngub was bubur lomen tenaol menden mangal di bimi. ³⁰Mbini hakl hakl angal baondaokl di men men bimi. Mbini ngo baebenom was Ngaor bor di nar wen ebe hende non bubur ko aondao bu ora homoklme. Mbini ngo haklom tenaol mende bor di ngub ko homo pae ko hondo ko bowes bimi. Mbinim ebekone po hel hondo angal di bimi. Tenaolom mbes ora di nao bismi ubi, khorob tangar tangar ubi mbinim ingiyu ora buklemi on di kone kimb bu boroklme. Mbinin ingi aorao haklom keme sao di nao pange hul aondao ora haroklme. ³¹Heneng ora mbini ngo baebenon maonduklao buru tumbi pele ora, hobao sao hakl kone kimb bukl buwaeb se ora habur, mbinin kone bor khorob buklemi on nen sab hakol was bu haroklme. Mbini ngo baebenom naom ngo sao ngo sao buklwao lome o di baehaemen kao bara win lome. Mbinim ngub was bubur mbinin sem ora o baeben di hem nao ke bao tuwaroklmel, tenaol sango mende aeben baeben bor di bibir ora hond kang ora di nao homoklme ora. ³²Mbinim ngub bubur lomen Ngaoron manom tenaol khorob ngub bu haklemi baeben ke hondoklemi ke wiyao ub mbini ngo baebenom nao ke hondo haeben ora saklmao ko ora hondoklme o, mbinin kone bor buri ora yaol, naom ngub ke hondoklmao saol ko nen sabo hem nao ke khorob aondao bu bam aeben was bu haroklme. Mbinim mbinin kone bor khorob ngub bimi ub was and sen habur, wakl tenaol aebenol haeme baebenom di khorob ngo beme ub pere mu bam aeben was beme tomb, mbinim tenaol

^t 1:27 1 Kor 6:9

ngo khorob pere mu beme baeben di turi aondao ora homo oborob ora beyem ko nen saboklme ora.

Ngaorom tenaol hambun ora te mao bembera taol buklaol o

2 ¹Mbinim ngub bu haroklme o nje mbini khorob ngub bimi semon mend inj hari sin di, njem buklesi o hala mba haen tenaol mendem khorob menjao buklaol o hondobur, njem ngo sao bel ub khorob ora bel ko tenaol mende bor te mao sara sara buklesi o, njem waki nao hende hende sao di khorob mend buklesi tomb njem tenaol mende bor lesi ub waki njen mbib ora ni khorob biyu aol hae ko te mao saraklesi. Ngub buklesi njem is, nim khorob ngo nao hendebur buwesa kokl buwaklesi ora." ²Heneng ora Ngaor obum non mabor tenaol man hem ko nao pange ngubi baeben di oborob ora te mao bemberabur, njem khorob ngo sao ngo sao bisil nje ke hondoklesi ko taol buklaol ub non, obum kone dund se ukl bombor ora u haraoklaol ub ora taol buklaol ko naom di ora hendeyom ka. ³Ngub hendeyom o nje man pange haklesi mondom njem khorob buklesi sao hala mbabur ni man pange ebe ora hae kobur, tenaol mende aeben ngo baebenom khorob buklemi sao hondobur inim khorob ngo sao ngo sao beyem ko te mao saraklesi tomb, Ngaorom njem khorob buklesi sao di njem ngo sao ngo sao was bili ko te mao bembera hondoklaol ko nen nao sobal be? ⁴Aoh, Ngaor obum ngubi tomb nje hond aondao ora homo hayao o, njem ngubi tomb Ngaorom ni ko homo ni bor penar bu dim, nim khorob ngo biyu on san lu di menjao nao beng, obu menjao nao bib se demi ora hayao ko pango hael be? Pangal. Ngaorom nje hond ora homobur njem kone dim baol manal ko hondoklbur, nje penar bu ke mao handa nao lu tuwae sub bao hondo hayao ko nen nao sabe hael be? as balem." ⁵Obum sub ngub hondo hayao o, njen kone buri ora yaol njem obun angal hul was hael ol, Ngaorom khorob bimi tenaol baeben ko homo haraoklaol ub inim ngo sao ngo sao was bimi ko te mao bembera sarbeyobur ke mao handaklaol bao aondao ora mend pindib paklaol tomb, Ngaorom nje di ke mao handaen ko njen mbib ora ke hondokl san bu harili ora. ⁶Heneng ora Ngaorom tenaol khorob bu haroklme baeben bor di oborob bu haroklme baeben bor di mbini ngo baeben hambun bor, mbinim bu haklemi on sokl di oborob ora mbinin bimi sisao taol bu kal kal buklaol ora." ⁷Obum ngub buklaol tomb mbini tenaol mendborom non obu bao bi hayao ub, mbini di imbi wi bao bi oram haeben ora saklbur oborob was bam bam bu hayem ol, mbini ngo baeben heneng ora bu mubur haeben mao saklaol ora. ⁸Mbini ngo baeben bor ngub buklaol o mbinitenaol aeben mendbor mbinin mbib buklemi saon was hem ko nen

" **2:1** Mat 7:1-2; Njo 8:7 ^v **2:4** Ebe 1:7; Ebe 2:9; 2 Pit 3:15 ^w **2:6** Mat 16:27; Njo 5:29; 2 Kor 5:10

sab hakol bubur, mbinim oborob bimi hobao sao baeben makl homo tuwabur, khorob bimi sao was heb homo taol mi puklmi ora. Ngub bu haroklmel Ngaorom mbini ngo baeben ko aondao ora homo haraoklao ub mbini ke mao handaklao ora.^x ⁹Heneng ora mbini Nju sem tenaol ngo man mbinin su bor mbes ibisaol, mbini pibnao man munu hasmi ngo semon di aoh, mbini Tenaol Sem Tangar ngo Ngaoron man mabor sao pangismi baebenon di, ngo baeben hambunon mendborom khorob bu harim sin, mbini Nju sem man pibnao pangismi ngo baeben mbes ke mao handaklao bor, mbini Tenaol Sem Tangar ngo baeben di ngub ke hondoklemil, mbini ngo baeben hambunon kone bor kho so kend aondao ora bin habur ke hondo tanda noklemi ora. ¹⁰Ngub buklemi o mbini Nju sem ngo man pibnao pangismi semon di, Tenaol Sem Tangar man mabor pangismi baebenon di, ngo baeben hambunon mendbor oborob was bu haroklme baeben non Ngaorom mbini Nju sem baeben mbes bao bi imbi wi aondao ora haen laol, mbini Tenaol Sem Tangar ngo baeben di bombor ngubi was haen kobur, mbini ngo baeben hambunon kone bor sub tibaen as ko ora mao baraoklao ora.^y ¹¹Heneng ora ngub buklaol Ngaorom tenaol sem hambun bor kone bombor ub was u hayao ora.^z

¹²Ngub hayaol mbini Tenaol Sem Tangar baeben non Moseson man ngo wiyao nda ub nao pange ora habur, mbini man ngom keyao ub nao bi khorob was bu haroklmel, ke hondo haeben saklbur hayem ka. Ngub buklemi o mbini man ngo wiyao ub nao hendebur khorob bimi ngo baeben was inj, mbini Nju sem Moseson man ngo hem ko men hakol ora bubur, mbini man ngom keyao ub was bimi baebenom di man ngon kang mend baondib munu khorob buklemi tomb, man ngom mbini te mao saraklaol mbini di ke hondoklbur haklemi ora. ¹³Pangeklem. Tenaol mondom man ngon te wiyao ub nen sabo nao bibur baehaemen halom was pango harob sin, Ngaorom obu bor nje kone dund se wi oborob bili mend hael nao lao ora. Ngub inj, mondom man ngo pangobur man ngon te ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub ora bu harob sin, Ngaorom tenaol ngubi ora bor nje kone dund se wi oborob was bili mend hael lao ora.^a

¹⁴Ngub buklaol mbini Tenaol Sem Tangar baebenom non Moseson man wiyao ub nao hende ora habur sakl, man ngom ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub taol mi po nao bi haroklme o, mbinin kone ora bor mbinin mbib oborob bimi sao was and sen ha hambun sao oborob bi lao ub was bu habur, mbinim khorob bimi sao hesa oborob bimi sao kab taol bu koba ora haklemi tomb, mbinim ngo buklemi ub ngo sao kho ngo sao ebe ko hondo ora haklemi.^b ¹⁵Ngub soklaol mbinim ngub bu hayem saom Moseson manom ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub, mbini ngo haklon

^x 2:8 2 Tes 1:8 ^y 2:10 Oro 1:16 ^z 2:11 Bis 10:34; Ebe 6:9; 1 Pit 1:17 ^a 2:13 Mat 7:21;
1 Njo 3:7 ^b 2:14 Bis 10:35

kone bor di wi non bi ora hayem ko panaem ora handaeb se hayem. Ngubi hayem ol ko mend ko mend mbinin kone bor mao bemberaklemi tomb, naon kone bor kho sao mend nao wi ebe sisab bin bereyom ko nen mao sobaraoklao ub di, mbinin konem ngo sao kho ngo sao ebe wi ko taol bu kobarukl haen ora hayem ub mbinin kone bor Moseson man non bi ora win hayem ka. ¹⁶Ngub hayem o nim Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol hambunom pangen kao kalam akal bu haruklu e ub non hambun sao heneng bisaol, mabor bao mend buklaol on Ngaorom Njises Karas obum tenaol hambunom kowes bu bimi sao mbinin kone ndaon bor wiyao ub, inim ngo sao khorob bismi ko perekl pa win kobur, obum tenaolon kone bor ngub mupango uklao sao baeben te mao bemberaklao ora.^c

Nju semom Moseson manom kisao ub was bismi o

¹⁷Pangeklem. Ini Nju sem hayem baebenon mondom njen kone bor ni non Nju sem ora habur, Moseson man bibi ke wiyao ub di men hakol ora biyul, ni Ngaorom sablo haen kisao semon is mend hae ko njen mbib ebekone po haongaoklu hael ka.^d ¹⁸Njem ngub bu habur kalen Ngaorom ni bor bi ko nen sabeyao ub di, nim ora hondo hae ko nen sobale. Ngub nen sabobur njem Moseson manom di nao kone bor ngo sao kho ngo sao ebe ko oborob ora muwaleyaol, nim hambun sao oborob ora taol bu kobaruklu aol hae ko nen sabo harili ora. ¹⁹Njem ngub nen sabo habur kalen ni tenaol mendbor mbinin el bokl mini baeben harer henden muwalaklo aol habur, ni tenaol em hundur wi bor was po haroklme baeben harer oborob ora henden bao mao baraoklao aol ebe ora hae ko nen sobale. ²⁰Njem ngub was bubur kalen njen kone bor nim mbini tenaol kone taol taol bu haroklme baeben oborob ora bisur bu maomb bo haruklul, mbini nongnas kon nao wi non bi haroklme ngo baeben oborob ora mao dund sa buwalo haruklu aol ebe ora hae ko nen sabo harili. Njem njen kone bor nim Moseson man bibi ke wiyao sao baeben di oborob ora men hakol bu hambun sao pange ora hae ol, nim angal menjao keyo tomb di bibab nao ke kone kikil bi, bi make lao aolom lome nda ub oborob was ko haruklu ko nen sobale ka.^e ²¹E ka heneng ora njem tenaol mende aeben ngo baeben bor oborob ora buwalo harili o, njem njen mbib non asub ko ora ngo sao kho ngo sao ebe ko nao buwale awis harili balem? Wao. Njem tenaol mende bor paes nao noklwaebe ora ko man ko habur o, njen mbib heb homale ub non paes bao nale be?^f ²²Aoh, njem mbini bor non paes pu pu nao bibaebe ko man ko habur o, njen mbib nen sabele ub non paes bao kemi pili be? Mend di njem kaoya lome sao tangar tangar ngo, Ngaoron imbi men mbaraoklao sao wiyao

^c 2:16 2 Tim 2:8 ^d 2:17 Nje 2:19 ^e 2:20 Mat 15:14; Luk 18:9; 2 Tim 3:5; 2 Tim 3:15

^f 2:21 Mat 23:3-4

baeben makl aondao ora homale o, wakt njen mbib turi homale ub non ngo sao baeben kaoya lome anda bor wiyao sao mend paes bao mirili be? ²³Pangal. Njem njen mbib nim Ngaoron man hem ko taol mi po haruklu ko haongaoklu angal bu ebekone po harili o, njem obun angal ngon mend baondib munuklesil hondoklemi tomb njem mbinim Ngaoron imbi kho mao saen lesi be? ²⁴Pangeklem. Ngaoron mbuk waebom ngub ke wiyao.

Ini Nju semom buklemi ub hondoklemi tomb

Tenaol Sem Tangar aebenol haklemim

Ngaor obu bor ubi abubi ko

Maobowa angal bib se hayem

ke wiyao ora.

²⁵Pangal. Njem njen songol di oborob ora pe ha soweb bi hae ora habur, Moseson man men hakol buklesi ub oborob ora buklesi o, njem man ngon ukl mend baondib munuklesi tomb nje songol pe ha soweb bi hae haklesi saom nje kang mend bisur nao buklaol, nje songol nao pe hae hakl bisi sin di bombor ubi was sokl beyao ora. ²⁶Pangeklem. Nim bombor ngo kakl ub was menger mubur, mbini Tenaol Sem Tangar songol pe ha soweb nao bi hae hayem baebenon mondom man ngom ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub oborob ora hem kobur bu harob sin, Ngaorom obu bor di nje ninao sem songol pe ha soweb bi hae non bi ora hael nao lao ko pangeyem be? ²⁷Heneng ora ngub laol, ini Nju sem baebenom non songol hakl pe ha soweb bi habur Mosesom bobae bor waeb bu wisao ub di oborob ora u hayem o, inim man ngo wiyao on el mend baondib munubur khorob sao mend buklemi o, mbini Tenaol Sem Tangar baebenom mbinin toklo songol pe ha soweb bi hae di menjao nao bibur o, mbinim man ngo oborob men hakol buklemi saom ini Nju sem ngo baeben ke hendeklemin ko te mao saraklao ora. ²⁸Ngub buklaong Nju sem heneng oran aeb ora yao? Aoh, songol pe ha soweb bi hae heneng di aeb ora hae ko pangeyem? Aol mend obu obun toklo heneng bor Nju sem harob sin, obu Nju sem heneng inj haklao. Mend di aol mend obu obun toklo songol heneng oran dera nan songol pe ha soweb bi hae harob sin, obu Ngaoron sem soweb bi heneng inj hayao ora. ²⁹Ngub inj, aol mend obu Nju sem heneng ora harob sin, obum mbes khorob bisao sao baeben obun kone ndaon bor nao win tuwa ora habur, obun kone ndaon bor ora songol pe ha soweb bi hae non bi haklao tomb aol ngo obu ora Nju sem heneng Ngaoron soweb bi hae haklao ora. Ngub haklao o Moseson man ngo waeb bu wisao ndam inj, Ngaoron Wesao Ebe Tangar ndam ora obun kone bor soweb bi ngubi haen laol, aol ebe soweb bi hae ngubi haklemi o tenaol henengom inj mbini imbi win ko kaoya ken haroklme ka. Ngub inj, Ngaorom ora

^s 2:26 Kal 5:6 ^h 2:28 Njo 7:24; Njo 8:39

obu bor, nje oborob biyao aol imbi wi aondao ora hael ko kaoya ken haroklme ora.ⁱ

3 ¹Ngub biyaong inim mbini Nju sem baeben non Ngaoron sem hobao sao aondao ora haemel, Tenaol Sem Tangar baeben di men mbae ora hayem ko pangeyem be? Aoh, Nju sem mend obu songol pe ha soweb bi hae haklao o, obum non oborob pone sao kang mend bib se hayao ko nen sabeyem be? ²Heneng ora nje aol mend Nju sem hari sin, nje sem o bor di Ngaorom hobao sao pone andub sao bisao ka. Ngub bisaol Ngaor obum pibnao oran tenaol bu maoraoklao on angal bib hobao sao ora ngo, mbini Nju sem baebenom mbes oborob ora mu munu habur, tenaol hambunom pangen kam aeben bin ko mbini bor kao kalisesa.^j ³Ngub kao kalisao o mbini Nju sem ngo baebenon mendborom Ngaorom mbini bor angal ngo kisao nda hem ko men hakol nao bi besao kon wisming, mbinim ngub bismi tomb di Ngaorom mbini ngo sem o bor hobao sao ngo buklwao ora kisao nda di, mbinim bismi ub obum mabor besao kon ubur bao waesao ko nen sabeyem be?^k ⁴Ngub inj ora. Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Njem angal mend lesi ub

Njem heneng ora lesil

Tenaol hambunom di panaem ora hondoklemi.

Mbinim nje bor baehaemen ora te mao saraklemi o

Mbinin angal ngo men mbabur

Njem heneng buklesi sao hobao sao was lesi

ke wiyao. Ngub wiyaol heneng ora sun tenaol hayem baeben hambunon heneng was ko haraoklao oran is mend nao hae hambunom kakla bor bor was ko haroklme o, Ngaor obu bomborom ora heneng was ko haraoklao ka. ⁵Ngub biyao o naom ko mend ko mend khorob sao mend buklmao tomb, su ngo bor tenaol oborob was biyao oran is mend nao hae Ngaor obu bombor ora kone dund se wi ora habur, obum hambun sao pone sao was biyao ko muwala sin, waki naom asao was nen saboklmao? Aoh, nim angal ngo sun tenaolome lome ub sao kakl ngao, naom khorob buklmao saom Ngaor obu bombor ebe hayao ko muwaloklao, obun imbi aondao bu ora win lomao ndal, naom ngo sao oborob non bi buklmao on obum nao ke mao handaklao tomb, naom obum nao bor khorob ora bi ko nen saboklmao be? ⁶Wao. Mondom ngub nen sobae sin, Ngaorom sun tenaol hambun khorob bimi baeben hesa oborob bimi kab te mao bembera taol buklao ub asub bubur taol bu kobaklao ko pangeyem?

⁷Heneng ora nim di tenaol mendborom lome nda ub kakl ngao, ni kho kone taol taol bu kone kab marib se ora ngo hae ubim, Ngaor obu bombor o ora aondao imbi wi bao bi ora kone ukl bombor wi hayao

ⁱ 2:29 1 Kor 4:5; 2 Kor 10:18; Kol 2:11 ^j 3:2 Oro 9:4 ^k 3:3 Oro 9:6; Oro 11:29; 2 Tim 2:13

ko, tenaol hambunom pangen kao dund bam akol bu habur oborob ora muwalo haru sin, Ngaorom ni bor asub ko nje khorob bili aol ora hael kobur ni ke hondo haeben san lao? ⁸Mend di mbinim ngo lome ub, naom khorob aondao bu ora bu haklmao tomb Ngaor obum hobao sao ngo biyao ub ebe ora yaol, obum hambun sao oborob was bu habur hobao sao ngo bu haraoklao ub tenaol hambunom obu bombor o ebe ora hae ko hondokleming, naom asub ko khorob nao bi tuwaklmaob? ko hayem alem. Heneng ora nim ngo kakl ub mbini tenaol mendborom ninao mangal bu dobaekeyo habur, Paol obum angal ngo sao baeben ko hae ko ninao mangal aondao bu ora bu haroklme o, mbinim kakla nim nao ke sao habara bor bor ora ko haroklmel, Ngaorom obun kone ebe dund se ora waoraoklao ub mbini ngo baeben sablo bember ha peb bubur ke mao handaklaol, obum kone dund se ora ngo waoraoklao ub oborob bibi wi ub ora buklaol.¹

Su ngol kone dund se wi oborob biyao mend nao hayao o

⁹Pangeklem. Ngub buklaong ini nao Nju sem hayem baebenon mendborom inin kone bor nao Nju sem non ebe ora oborob was bimao sem hayom ol, mbini Tenaol Sem Tangarom oborob bimi ub di men mbae ora, nao ebe kone dund se wi sem hayom ko pangeyem be? Inj ora ka. Tenaol khorob mao baraoklao saom Nju sem bor di, Tenaol Sem Tangar baeben bor di, tenaol hambun ora buri palo men mbaklbur hayaol, su ngol tenaol sem ebe ora mend nao haeme ora.^m ¹⁰Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Kone dund se wi oborob was biyao aol oran
Is bombor ora di mend nao hayaol
Ebe oran is mend nao hae ora.

¹¹Oborob biyao oran
Is bombor ora di mend nao hendeyol
Is bombor ora mondom dim
Ngaor obu hem ko obu hayaol es bu mi nao puklmi ora.

¹²Mbini ngo baeben hambunom
Harer ebe ora baondib munubur
Harer tangaron be sao mi po haroklme ora.
Mbini ngo baeben hambunom khorob was bu habur
Mbini hambun bum ha haroklme ora.
Hambunom khorob ngub was bu haroklmel
Oborob biyao oran is bombor ora di nao hayao.

¹³Tenaol khorob was bu haroklme ngo baebenom
Mbinin angal lome sao hakl di

¹ 3:8 Oro 6:1; Oro 6:15 ^m 3:9 Oro 1:18–2:24; Oro 3:23

Aol wen tanga haen maol bor
 Bung aondao bu ora mend pubuklao nda ub
 Ora peben lome.
 Mbini ngo baebenon hekem di tenaol mende bor
 Angal baondaokl aondao ora minin lao.
 Mbini ngo baebenom
 Mbinin angal humbuklul wiyao sao
 Bao sokl mib bu haroklme ub di
 Suklumb sem mendbor mbinin heke bor
 Maokl tomb biri semom
 Tenaol pe paen noklme ubi menger ora lome.

- 14 Mbini ko aondao ora homo hes was ko
 Angal kho tangar tangar ngubi was lome ub
 Mbinin ne pondo te ora bor
 Tumbi taokl eben ora haroklme ora.
- 15 Mbini ngub bimi ngo baebenom
 Tenaol mende pe paen luklemi on
 Werek ora bu peyobur
 Penar bu akl was po haroklme ora.
- 16 Mbini khorob was bu haroklme ngo baeben
 Peme hareron taol mi peme baeben di
 Mbinin kone bor kho mao sa kend bin buru
 Ke mundub mundub bi mao handam kimb bu haroklme
- 17 Mbini ngo baebenom harer ebe ngo
 Tenaolon kone bor sub sowa pa
 Sisab bin boroklme on nao hondoklme ora.
- 18 Heneng ora mbini ngo baebenom
 Ngaor obu imbi wi aondao ora hayao o
 Nao hende ora habur
 Obu ngubi ngo hayao on nen sabo
 Pakl nao heme haroklme ora

ke wiyao ora. Heneng ora mbuk waebom di ngub keyaol tenaol oborob
 was biyao oran is mend nao hayao ka.

19 Ngub ke wiyao naom di ora hendeyom tomb Mosesom man
 ngo kisao om ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub, mbini man ngo
 pangoklemi baebenom khorob nao bin ko man ngom khorob bimi sao
 baeben oborob ora muwaloklbur wiyao ora. Ngub wiyao o Ngaorom
 mabor tenaol su hambun bor paoloklme baeben hambunon kone bor,
 khorob di oborob di hambun sao uklao ub te mao bembera taol bu koba
 sarbeklao tomb, mondom nim ngo sao ngo sao biyu ko menjao menjao
 nao ken ko man ngo oram njem ngo sao bae sin kho, ngo sao buklesi
 ub ebe ko, mbini bor te oborob ora muwaloklbur wiyao ora. 20 Heneng

ora man ngom tenaol bu mib se inj yaol, man ngom ngub ora buklbur wiyao ka. Mondom man ngom hambun sao bibaebe ke wiyao sao baeben oborob ora men hakol buklaol dim, man ngom Ngaorom nje kone dund se wi oborob biyao mend hael nao ken kaeb se wiyao ora. Ngub inj, man ngo oram buklbur wiyao ub mondom khorob sao mend buklaol tomb obun kone ndaon bor njem khorob aondao ora bae ko oborob ora bember habur, njem ngo sao ngo sao bisi ko te mao saraklbur wiyao ora."

**Mondom ngub ora buklaol tomb Ngaorom
nje kone dund se wi hael lao o**

²¹Heneng ora ngub buklaol o, ngubi tomb non Ngaor obum ini tenaolom nim turi homaklo ub ngub ora buklemi tomb ora ini kone dund se wi oborob bimi tenaol hayem lowao ko, nao bor kao dund beyao ub hesa Moseson man wiyao ub kab armend kab kab yao ora. Ngub ora yaol mbes Ngaoron man mini aol baeben hesa Mosesom man ngo ko hasaol wiyao ub kabom di, heneng ora kao dund beyaol hendeyom ub^o ²²⁻²³tenaol mondom Njises Karasol hul ha ora haklaol tomb Ngaorom obu bor ora, nje kone dund se wi oborob bili mend hael lao ora. Ngub ora buklaol tenaol sem hambun ora, Nju sem hayem baeben di Tenaol Sem Tangar hayem baeben di, sem ebe ora mend nao hae bombor ubi was habur hambun khorob bi was hasmil, Ngar obu bao bi ora hayao ub haki buwabur bum hasmi ora. Ngub bismi o ngo baeben hambunon mendbor Njisesol hul ha haklemi baeben bor ora, Ngaorom nje kone dund se wi oborob bili mend hael lao ka.^p ²⁴Heneng ora Ngaorom mbini ngo baeben hond aondao ora homobur, mbinim khorob bimi ngon di saongao nao mari mbini ngub pone ora bisur bu hayao ub buklbur, obum Eben Ke Aol Njisesom mbini hambunon ne mana bu min ko eben kisao ora.^q ²⁵Ngaorom ngub bubur kisaon, tenaolom Njises obul hul ha haklemi tomb, obun ibao ngo pibisao ndam mbinim khorob bismi sao mbinin kone bor wiyao o kunaen ko obu su ngo bor ngub eben kisao ora. Ngub bisaol Ngaorom ngo bisao saom obu kone kab nao mari, kone ebe dund se ora wi hayao ko tenaol hambunom di henden muwalisao ora. Ngub bisao o mbes pibnao ora non tenaolom khorob bu hasmi ub nao hende non bubur khorob ngo bismi on san penar bu nao lisao ora.^r ²⁶Ngub bisao o ngubi tomb non Ngaor obu kone kab nao mari kone ebe dund se wi ora hayao ub tenaol hambunom di panaem ora henden muwalobur, tenaol Njisesol hul ha haklemi baeben hambunon kone bor kho uklao sao baeben Ngaor obum ora tuwabur keyaon, mbini ngo baeben bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ko hayao.

ⁿ 3:20 Oro 7:7; Kal 2:16 ^o 3:21 Bis 10:43 ^p 3:22-23 Oro 1:17; Oro 3:9; Oro 5:2; Kal 2:16

^q 3:24 Oro 5:1; Ebe 2:8 ^r 3:25 Ebe 1:7

²⁷Pangeklem. Obum ngub biyaong naom naon mbib oran oborob sao asao ora buklmao ko pangeyem? Aoh, naom oborob sao oran mend nao bimao ndal, naom ebekone pokl buwaklmao ora. Ngub buklmaong inim asub nen sabeyem? Heneng ora tenaol mondom man ngo baondib men nao bi oborob men hakol bu haklao tomb non, obum kang mend ebekone peb se sao haklao o hobao sao oran naom Njises bomborol hul ha ora harum sin, obum ora naom oborob was bu hamun lao ora. ²⁸Ngub hamun lao o mondom Moseson man ngo wiyao ub men hakol buklao saom inj Ngaorom aol ngo obu turi mao homaklao ka. Ngub inj, mondom Njisesol ora hul ha haklao tomb Ngaorom aol ngo obum khorob bisao sao saongao nao mari tuwabur, obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael lao. ²⁹Pangeklem. Obum ngub biyaong inim Ngaor obu Nju semon bombor o ora yaol, Ngaorom Nju sem was hem ko hayao ko pangeyem be? Wao. Ngaor obu Nju sem di Tenaol Sem Tangar di mbini hambunon Ngaor bombor ora hayao ka. ³⁰Heneng ora Ngaor obu ngub is bombor ora hayaol, Nju sem baebenon mendbor Njisesol hul ha ora harim sin, Ngaorom mbini bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao. Ngub lao o mbini Tenaol Sem Tangar ngo baebenon mendborom di ngub Njisesol hul ha harim sin, Ngaor obum mbini bor di bombor ngub was ini kone dund se wi oborob bimi sem hayem lao ora.^s ³¹Ngub buklaong inim ngon te asub ora wiyao ko nen sabeyem? Naom Njisesol hul ha haklmao tomb naom Moseson man ngo wi ub bao tuwaklmao ko pangeyem be? Ngub inj ka. Naom Njisesol ngub hul ha haklmao tomb di, Moseson manom ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub kao dund bi haen ko man ngo ngub bao win waklmao ora.^t

Eberehem obum naom buklmao on menger ora muwalisao o

4 ¹Heneng ora naon ab sumb Eberehem ngo hasao om oborob sao ngo bisao ndan arman oborob ora wiyao, naom di ora hendeyom ngao, obum hobao sao ngo bisao o oran asub ora bisao ko pangeyem? ²Pangeklem. Aol Eberehem ngo obum obun mbib ora oborob bukl bisao sao mend Ngaor obum hondobur nje kone dund se wi oborob biyao aol hael kokl bisaon, Eberehemom di nao mbib oborob biyu ko obun mbib kang mend ebe kaoya kaeb se hakl bisao ka. Ngubi hakl bisao o Ngaorom nje kone dund se wi ebe ora hael kisao ub obun mbib oborob sao mend bisao o hondobur inj kisaol, aol ngo obum di ora hondobur, nao mbib oborob sao mend biyu ko kaoya ko ebekone nao peb se ora hasao ora. ³Ngub bisaol angal ngon Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Eberehemom Ngaorol hul ha hasao ub hondobur
Ngaorom obu turi homo

^s 3:30 Oro 4:11-12; Kal 3:20 ^t 3:31 Mat 5:17; Oro 8:4

Nje kone dund se wi oborob bili aol ora hael kisao ke wiyao ora.⁴ Heneng ora ngub bisaong, nim menger bombor mend mun ub inim nen saboklwaebe. Mondom obun kongon mend bu hayao tomb obun sokl maoraoklao ub mbinim obu baehaemen pone ora inj kaloklme ka. Ngub inj, mbinim obun kongon ngo bu hayao on sokl ora o kaloklme.⁵ Aoh, ngub bimi o Ngaorom turi hemen ko non, mondom nim oborob sao oran asub ora bun ko es bu harer tangaron nao haong laom akol bibur, obum Ngaorol ora hul ha haklao tomb, Ngaor obu tenaol oborob bimi baebenon kone bor kho wiyao ub kunabur kone ebe dund se mao waraoklao ndam, aol ngom Ngaor obul hul ha haklao ub hondoklao ora. Ngub hondobur aol ngom khorob biyao sao obun kone bor wiyao ub di Ngaorom ora mu tuwabur, nje kone dund se wi njen kone bor di dol hae sao kang mend nao wi oborob biyao aol ora hael lao ora.⁶ Ngub laol nim ngo kakl ub mbes aol wesmbao aondao Debirom di bombor ngub was kisaol, Ngaorom tenaol mondom obun mbib was habur, obum oborob buklaol sao ndi munu njem ngo sao oborob ora bili nao lao ka. Ngub inj, mondom obul hul ha haklao ub ora hondobur nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael laol, Debir obum di Ngaorom ngo nen sabeyao ub ora hondobur, mbini tenaol ngub Ngaorol hul ha haroklme baebenom werek bu turi hom ha was hayem kisao ora. Obum ngub kobur kisaon obum Ngaoron mbuk bor ngub waeb bu wisao.

⁷ Ngaorom mbinin kone kho kunaesao baebenom

Mbinim khorob bismi sao ngub mu tuwaesaol

Turi homo hebe ha was hayem.

⁸ Tenaol khorob bismi mendbor

Aorao Aondaom saongao nao mari

Tuwaen sao haroklme haklom

Turi homo werek aondao bu ora bin hayem

ko waeb bu wisao ora.

⁹ Pangeklem. Aol wesmbao Debirom ngub waeb bisao o, obum ngo kisao ub inim Nju sem songol pe ha soweb bi hae ngo baebenom was ngub turi homo werek bu haklemi kobur kisao ko nen sabeyem be? Ngub inj ora. Tenaol Sem Tangar songol pe hae soweb nao bi hae haroklme baebenon mendbor di ngub turi homo werek bu haroklme ora. Nim Ngaoron mbuk waebom ngo ke wiyao kakl ub Eberehemom Ngaorol hul ha hasao ub ora hondobur, Ngaorom obu turi aondao ora homo nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kisao ke ngo wi ub naom di ora hendeyom ka.¹⁰ Ngaorom ngub kisaong obum atomb ora obu bor ngub kisao ko pangeyem? Eberehem obu pibnao songol pe ha soweb nao bi hae ora hasesa nda tomb ngub kisao be? be? obu mabor Ngaorom kisao

⁴ 4:3 Kal 3:6; Nje 2:23 ⁵ 4:4 Oro 11:6 ⁶ 4:9 Oro 4:3

ub songol pe ha soweb bi hae hasao tomb ora, Ngaorom Eberehem obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kisao ko pangeyem? Pangeklem. Mabor inj, obum pibnao songol pe ha soweb nao bi hae hasao nda tomb ora Ngaorol hul ha hasaol, Ngaorom obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kisao ka. ¹¹Ngub bisaol obu songol pe ha soweb nao bi hae hasao tomb obum Ngaorol hul ha hasao saom ora, Ngaorom obu bor nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael ken kisao. Ngub bisaol obun kone dund se wi ebe ora hasao on menger mi habur, obun songol pe ha soweb ngo bi hasao ub ma ora bor bisao. Ngub bisaol Eberehem obu tenaol Ngaorol hul ha haklemi baebenon ab men koro hasaol, tenaol mendbor songol pe ha soweb nao bi hae baebenon mendbor Eberehem obum hul ha hasao ub buklemi baeben bor di, Ngaorom mbini Eberehemon nongnas men mao korabur ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ko hayao ora. ¹²Aoh, Eberehem obu mbini songol pe ha soweb bi hae haroklme baeben di mbinin ab ora hayao o, Ngaorom mbini ngo baebenom songol pe ha soweb bi hae haroklme sao hondobur inj, mbini bor ini Eberehemon nongnas ora hayem lao. Ngub inj, mbinim di Eberehem obum mbes pibnao songol pe ha soweb nao bi hae ora habur Ngaorol hul ha hasao ub ora beme tomb, mbini Nju sem songol pe ha soweb bi hae haroklme baeben bor di ini Eberehemon nongnas ora hayem ko haraoklao ora.

Ngaorol hul ha haklemi tomb obum buklwao kisao ub buklao o

¹³Mbes ora Ngaorom Eberehem bor ngub kao kalisao. Nim njem su ngo wil hendel baeben hambun ora nje njurukl ol, njem maru wam aeben aeben buklesi baeben di inin su ora soklao ko kao kalisao ora. Ngub kisao o Eberehem obum Ngaoron manol was hul ha hasaol hondobur inj obum Ngaorol ora hul ha hasaol, Ngaorom nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kobur su ngo nje ora njurukl kisao ora.^x ¹⁴Pangeklem. Nim ngo kakl ub bisaol Ngaor obum nim heneng buklwao ora kisao sao, tenaol Moseson man was hem ko men hakol bimi baeben bor ora bukl beyaon, tenaolom Ngaorol hul ha haroklme nda ub di baehaemen ora sokl beyao. Ngub sokl beyaol Ngaorom obul hul ha ora haklemi baeben bor nim hobao sao ora ngo buklwao ora kisao ub di, baehaemen il nao sokl bi ol angal ngo kao bara win ora kokl bisao ka.^y ¹⁵Heneng ora mondom Moseson man ngo wiyao ub oborob men hakol bu haklao o, man ngon el mend baondib munuklao tomb Ngaorom obu bor heneng ora khorob ngo buklao on san luklao ora. Ngub buklaong man ngo wiyao ub nao win as ko ware pe haki bemaon, waki man awo tenaolom nao pange hul ha tuwaki bemel, Ngaorom mbini ko homokl beyao?^z

^x 4:13 Kal 3:29 ^y 4:14 Kal 3:18 ^z 4:15 Oro 3:20; Oro 5:13; Oro 7:8

¹⁶Mend di Ngaorom nim ini bor hobao sao ngo pone ora bao njuklwao kisao ub mbini Moseson man hem ko men hakol bimi baeben bor was inj kisao ora. Ngub inj, mbes Eberehem obum Ngaorol hul ha ora hasao nda ub, mbini tenaol Ngaorol hul ha haklemi ngo mbini Eberehem obum maru wam aeben bi non bi haroklme baeben hambun bor ora, nim hobao sao ngo bao njuklwao kisao. Ngub kisaol Ngaorom nim ini bor njuklwao ora kisao ngo, tenaol Ngaor obul hul ha ora habur mbini Eberehemon nongnas non bi haklemi ngo baeben hambunom ora, ngon il so pind biklao ub henden ko Ngaorom ngub man man bisao ora. Ngub bisaol heneng ora aol Eberehem ngo obu nao Ngaorol hul ha haroklmao baeben hambunon ab ora yao.^a ¹⁷Heneng ora obu ngub sisaol Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Nje sem andub oran

Ab non bi hanin kakl kisao

ke wiyao ora. Ngub wiyaol mbes ngo tomb Eberehemom Ngaor obul oborob ora hul ha ora ha kimb bisaol, Ngaor obum di Eberehem bor nim buklwao ora kisao ub obum heneng buklbur buri palo hayaol, il so pindib paklao ora. Pangeklem. Ngaor ngo obum tenaol himismi baeben di waki mao enjaraoklao Ngaor ora hayaol, obun angalom di hambun sao nao wi sao haki bao ingiya baraen ko mao ha peb biyao ora. ¹⁸Ngaor obu ngub bib se ora hayaol, mbes Eberehem obum hem kisao sao bukl buwabur hem aondao ora ko hasao tomb di, obum Ngaorol hul ha ora habur nim ngo hem ke sao di Ngaor obum ebe buklao ko hondo ora hasao. Ngub bisaol Ngaoron mbuk waebom di Eberehem bor ke wiyao ub,

Njem maruklesim andub ora

Maru wam aeben aeben bukleml

Paolu hes peyobur

Ndi nao minib se ora paoluklemi

ke wiyaol, aol Eberehem ngo obu tenaol sem andub oran Aorao non bi hasao ora.^b ¹⁹Ngub hasaol Eberehem ngo obun amom obu marisao o karasmas ndi munu kimb bubur obu supu haki haki hor su ora hasao o sisaol, obu hungi sobur pe pae ndi on ora hasao. Ngub hasaol obu homaeb se demi ora hae ko ora hondo hasao tomb di, obum obun were ten Sera obum nongnas is mend nao mari hapele was ham ham bubur homokl ko bi birisao nda ub nen sabisao tomb di, obum Ngaorol hul ha hasao ub kang mend tu sowa nao bi ora hul ha, ha kimb ora bisesa. ²⁰Ngub was bubur kisaon obum Ngaorom nim buklwao ora ko obu bor kao kalisao nda ub di obum heneng buklao be? nao buklaob ko, obun kone bor kang ora di taol taol nao bi obum heneng buklao ora ko nen sabisesa. Ngub nen sabobur obum Ngaorol hul ha saor pe was habur kisaon, obum

^a 4:16 Kal 3:7 ^b 4:18 NjuS 11:1

Ngaor obu imbi wi aondao pon pae ora hayao ub nen sabobur obu bor was kaoya ko hasesa. ²¹Ngub bu habur kisaon Ngaorom obu bor nim nje bor buklwao ora ko ngo kao kalisao nda ub di, obum heneng buklao ko hondo ora hasesa. ²²Heneng ora ngub bisaol mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Obum ngub Ngaorol hul ha, ha kimb was bisaol

Ngaorom obu turi aondao ora homobur

Nje kone dund se wi

Oborob biyao aol ora hael kisao

ke wiyao ora. ²³Ngub ke wiyao o mbuk waeb bor ngo wiyao ub Ngaorom Eberhem obu turi aondao ora homobur, nje kone dund se wi oborob biyao aol ora hael kisao ke wiyao ub Eberhem obu bor was inj, ²⁴angal ngo nao tenaol Ngaorol hul ha haklmao baeben di nao hambun bor ora ke wiyao ka. Heneng ora angal ngo mbuk waeb bor wiyao ub nao mendbor naon Aorao Aondao Njises ngo obu himisao o waki mao enjaesao Ngaor ndal hul ha haklmao baeben bor di, Ngaorom turi aondao ora homobur ini kone dund se wi oborob bimi tenaol hayem lao ora.^c ²⁵Pangeklem. Nao ngo baeben hambun khorob bi ngae was hasmaol, Njises obum nao ke nao haondaomun ko naon ne mana nao waki bu muklbur, mbini obu maki himismi baebenom obu pe paen luklbur bismi ub Ngaorom di obu ngub lin waesao ora. Ngub bisaol o Ngaorom obu waki mao enjaesao, nao tenaol obul hul ha haklmao baebenon kone bor khorob bismao sao uklao ub mu tuwabur, obum ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ora.^d

Ngaorom nao bor ngubi tomb non nje kone dund se wi ebe hael keyao o

5 ¹Heneng ora naom mbes non Ngaor obu bor saond bi men koro sao hasumndis o waki ngubi tomb non naom naon Aorao Aondao Njises Karasol hul ha hayom ol, Ngaorom naom khorob ngo bu hasmao sao saongao nao mari ora mu tuwabur, obum nao bor nje kone dund se wi oborob biyao aol mend hael ko hayao ora. Ngub beyaol Njises obu di nao hesa Ngaor kab kobaranon dunin aol ora habur, obum nao bisur bi was hayaol naom naon kone bor sub tibaen as ko ora hayom.^e ²Pangeklem. Ngaorom nao hond homo pone ora bu mubur mao hasaol, ngo hayom ub Njises obum ora ngub hamun kisao ora. Ngub bisaol Ngaor obu aondao bao bi imbi wi ora hayaol, nao di imbi wi ngubi haklmao ub bao hondo haklmao aeben anga tomb naom werek bu turi hom ha was haemin ora.^f ³Naom ngub haklmao tomb naom ke mundub mundub bi mendbor hondoklmaol, naon kone bor kho so kend bin sao haklmao tomb

^c 4:24 Oro 15:4; 1 Pit 1:21 ^d 4:25 1 Kor 15:17 ^e 5:1 Oro 3:24; Oro 3:28; Oro 4:24

^f 5:2 Ebe 2:18; Ebe 3:12

di, naom ke ngo hondoklmao saom naon kone bor hul ha saor peyo ora hamun ko buklao ko ora hendeyom ngao, naom turi was homo beremin ora.^g ⁴Heneng ora naom ngub hul ha saor pe haklmao tomb, naom ngo buklmao ub Ngaorom mbinim oborob ora beyem ko hondobur nao turi aondao ora homoklao, obum nao bor oborob ngub bubur obum nao turi aondao ora ngo wen homoklao ub naom sub bao hondo hamun lao ora. ⁵Naom ngub turi homo bao hondo haklmao ub oborob ora buklmaol, naom ngo bao hondo haklmao saom naon kone bor kho so hem nao mao kaklao ora. Ngub inj, Ngaorom Wesao Komb Bi Aondao ora ndam naon kone ndaon bor armend sisao honda haen ko taol bu nji ngaesaol, Wesao Ebe Tangar ngom Ngaor obum nao hond aondao bu ora homo kone u haraoklao ub naon kone bor aondao bu tumbi hakl ebeb se ora wiyao. Ngub beyaol naom ngo sao oborob ora haondaomun muwalakl haklbur hayaol, naom mabor sao di hem ko kone bor kho sen nao haklmao ora.^h

⁶Ngub buklmao o nao mbes sao hasmao tomb non nao buri nao pale ora hasmaol, naom naon mbib was habur menjao bukl buwaeb se ora hasmaol, Ngaorom mbes ora nim ngo tomb ora ngo sao ngo sao pindib paen lowao ko ndi tibaesao ub Karasom nao tenaol hambun khorob bi ngae was hasmaol, obum nao ngo baeben hond homobur naon ne manabur himisao ora. ⁷Heneng ora obum ngub bisao o aol heneng baebenom non mbinin kone bor taol taol bib se ora hayem ol, tenaol mende kone ebe ora u oborob bin ko mondom menden ne manabur nao pe paklao ora. Aoh, ko mend ko mend aol kone ebe dund se wi tenaol sango mende hond homo haklao mondom non, nim mende hond homobur obun ne mana homoklwao ko nen saboklao o, tenaol andubom kone ngubi nao woroklme ora. ⁸Ngub buklao o Ngaorom nao aondao bu ora hond homo kone u haraoklao ub obun mbib naom haondaomun muwalobur, naom khorob was bu hasmao tomb di obum nao ngub hond homo ora hasaol, Karasom naon ne manabur himisao ora.ⁱ ⁹Ngub himisaol obun ibaom naon khorob bismao sao kunaesao tomb, Ngaorom nao bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem kisao ora. Heneng ora obum nao ngo baeben bor hobao sao ngo mbes bisao o yaol, Ngaorom mabor tenaol khorob bimi baeben hambun bor ko aondao ora homo haraoklao ub mbini bor inim khorob ngo sao ngo sao bismi ko te mao bembera taol buklao tomb daol non, Njisesom nao bor menjao nao bin aondao bu bao ora bu muklao ka.^j ¹⁰Mend di naom mbes non Ngaoron saond bi sao hasmao o obum nao hond aondao bu ora homo haraoklao ub obun Isi nda himisao tomb, obu nao hesa Ngaor obu kab kobaranon dunin ora habur nao wakl Ngaor kab hen maomun kisaol,

^g 5:3 Nje 1:2-3; 1 Pit 1:5-7 ^h 5:5 NjuS 6:18-19 ⁱ 5:8 Njo 3:16; 1 Njo 4:10 ^j 5:9 Oro 1:18; Oro 2:5; Oro 2:8

nao ngubi tomb hayom ub non Ngaoron sem ora hayom ka. Naom mbes Ngaor bor saond bi men koro hasmao o, Njises obu himisao tomb nao hond homo bu muklbur ora bisao o sakl, ngubi tomb non obu wakl enjaokl pobur haeben sarukl hayao ub obum nao di heneng bu muklao ora.^k ¹¹Ngub bukla o obum ngo sao was inj, nao bor hobao sao bombor mend di kond ba bubur, naon Aorao Aondao Njises Karasom nao hesa Ngaor kab kobaranon dunin aol ora habur, obum nao oborob ora bisur biyao. Ngub biyaol Ngaorom naom khorob bismao saon saongao nao mari tuwaen kobur kisaon, obum nao Ngaor kab wakl hen mib mao babur nao Ngaoron sem ora mao hasaol, naom Ngaor ngo obu turi aondao ora homobur kaoya kao ha was haeb se hayom ka.

Aol Aram hesa Karas kab mbibi tangar ubi ha ha bisbi o

¹²Mend di mbes pibnao oran tenaolom khorob bimi sao aol is bombor ora mondom naon su ngo bor men pae ibisao, khorob bimi sao ngom was tenaol mao homaraoklao sao di haru men pae ibisao ora. Ngub bisaol tenaol su hambun bor paoloklme baeben hambunom khorob ngub bam aeben aeben bismi tomb, tenaol mao homaraoklao sao di bombor ngub was su hambun bor tenaol paoloklme baeben homam aeben daklam aeben bu ngub baorao pisesa.^l ¹³Khorob ngub was bubur kismin Ngaorom mabor obun man ngo Moses bor kao kalisao nda ub nao bi aeben anga tomb, sun tenaol hambunom khorob ngub was bam aeben aeben bismi o mbini bor man ngo wen mabor kao kalokl bisao ub nao kao kale haen sisaol, mbinim man ngo nao pangebura bu hasmil sakl, Ngaorom di mbinim khorob ngo bismi on menjao nen nao sabe bao wabur ya pubung sao lu u di menjao nao bisesa.^m ¹⁴Heneng ora mbinim khorob ngo bu hasmi ub aol Aram obu hasao tomb di mabor sao Moses obu hasao tomb di, tenaol mao homaraoklao sao ngom tenaol hambun ngub mao homam aeben ora bubur, tenaol hambun ora men mba maomb bo hasesa. Aol Aram ngo obum Ngaorom nao bibi kisao sao hul habur khorob bisao o, tenaol mendbor mabor Ngaoron angal ebe ngo lao ub nao pange hasmi baebenom di khorob tangar tangar andub ora bu hasmil, mbini tenaol hambun ora tenaol mao homaraoklao sao ngom was maomb bo haen hasmil, tenaol hambun ora mao homam aeben bisesa.

Ngub bisao o aol Aram ngo hasao o obu aol is mende mend mabor obokl bisao on menger ora hasesa.ⁿ ¹⁵Obu ngub hasao o Aram ngo obu hesa aol is mende ngo ma nan obokl bisao o kab mbibi bombor ubi inj, mbibin bibi sao tangar aondao ora armend kab kab ora yao. Ngub yaol Ngaorom tenaol hambun ora hond homo pone ora bisur bu, bu muklbur hayao ub hesa Aramom khorob bimi sao ngo taokl obobur,

^k 5:10 Oro 8:7-8 ^l 5:12 Oro 6:23 ^m 5:13 Oro 4:15 ⁿ 5:14 1 Kor 15:21-22; 1 Kor 15:45

tenaol hambunom khorob bam aeben bin ko baorao pen kisao ub kab bombor ubi inj, armend kab kab yao ka. Heneng ora is mende ngo pibnao hasao om khorob bisaol, tenaol andub ora homam daklam aeben aeben bu hasmi ora. Ngub bisaol o Ngaorom nao hond homobur pone ora bisur buklbur hayao om, Aramom khorob bimi sao ngo taokl ibisao ub di ora men mbaraoklao ora. Ngub biyaol obum nao bor hobao sao bombor mend pone ora bisur bu njisaol, Njises Karas obu di aol tangar ubi is mende ora habur, obum non tenaol andub hond homo pone ora bu muklbur hayao ora. ¹⁶Mend di Ngaorom tenaol hambun bor hobao sao obu bor hakl ebeyao sao baeen pone ora bisur bu kaloklbur hayao ub hesa, aol is mende ngo pibnao ibisao ndam khorob bisaol saom tenaol hambunom khorob bam aeben bin kisao nda ub kab bombor ubi inj, tangar aondao ora armend kab kab yao. Heneng ora aol is mende ngo pibnao hasao ndam khorob bisaol nda ub Ngaorom njem khorob aondao ora bil ko hindisaol, khorob ngo bisaol sao tenaol ke mao handaraoklao sao ora sisaol, tenaol hambunom khorob aondao bu ora bam aeben aeben bu hasmi ora. Ngub bismil ngo sao was and sam aeben bisaol o, wakl mabor hobao sao ora tangar ubi mend Ngaorom tenaol hambun bor pone ora bisur bubur pindib paen kisaol, obum tenaolom khorob bimi sao ngo baeen mu tuwabur, Ngaorom nao bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol hayem ko hayao ora. ¹⁷Ngub beyao o mbes aol is mende ngo pibnao hasao ndam khorob ora bisaol, obum khorob ko bombor ora ngo bisaol nda oram tenaol mao homam aeben bubur, tenaol mao homaraoklao sao ngom tenaol hambun maomb bo hasao ora. Ngub bisaol o aol is mende Njises Karas ngo obu mabor ibisao ndam wakl is mende pibnao ibisao ngom khorob ngo bisaol ub men mbabur, obum nao hond aondao ora homo pone ora bisur bubur, obum nao hambun bor armend sisao kone ebe dund se on taol bu nji peb bu hayao ora. Ngub beyaol Ngaorom nao bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ko kao njurukl hayaol, naom su ngol nao heme bao haklmao tomb nao menjao mendom nao men mbaen ko Karas obum nao aol wesmbao aondao ora non bi hamun keyao ora.

¹⁸Pangeklem. Khorob sao ko bombor ngo bisaol ndam tenaol hambun bor te mao saram aeben bu ke henden kam aeben bisaol tomb, mabor is mende ngo obu kone ebe u tenaol hambun ko bombor ora ngo bisur bisaol ndam, naon kone bor kho sao menjao nao wi ini ebe ora hayem ken kobur laon nao haeben mao saklao ora.^o ¹⁹Ngub buklao o aol is mende pibnao hasao om Ngaoron angal hul habur khorob ngo bisaol ndam, tenaol paolismi baeen hambun bor aondao bu and sam aeben bisaol ora. Ngub bisaol khorob ngub bam aeben was bismi tomb aol is mende ngo

° 5:18 1 Kor 15:22

mabor ibisao nda obum non tangar ub ora bubur, obum Ngaorom bibi kisao ub hul nao hae ngo bibi kisao ub hambun sao bu kowes bisao saom, tenaol andub ora Ngaorom turi homobur ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken kisao ora. ²⁰ Ngub bisao o Ngaorom obun man Mosesom ko haen kao kalisaol, man ngo ko hasao tomb di khorob bimi sao aondao bu ora and sisaol, tenaolom khorob bimi sao was and sam sam bin bam aeben bismisa. Ngub bismi o Ngaorom tenaol hambun hond aondao ora homo haraoklao ub obum waki mbini pone ora bisur bu, bu murukl hayaol, obum ngo biyao ub di aondao bu and sam sam beyao om, obum khorob ngo bimi sao di ora men mbaklbur hayao ora.^p ²¹ Heneng ora ngub beyaol tenaolom khorob ngo bismi saom tenaol hambun mao homam aeben bubur, tenaol mao homaraoklao sao ngom mbini tenaol hambun ora maomb bo haen hasmi o, ngubi tomb non Ngaorom tenaol hambun hond homo pone ora bisur bubur bu muklbur hayao om tenaol hambun maeb ha maomb bo hayao ora. Ngub maomb bo hayaol Aorao Aondao Njises Karas obum Ngaorom nao bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken ko, obum nao haeben mao saklbur hayao ora.^q

**Nao khorob mao baraoklao saom maomb
bowen hasmao ub heme ora hayom o**

6 ¹ Heneng ora ngub beyao o naom asub ora buklmao ko pangeyem? Ngaor obum nao hond aondao bu ora homo oborob ora bisur buklbur hayao ub aondao bu ora kond bam bam bu bisur bu waki was kunaen ko, naom khorob was bu hamun ko nen sabeyem be?^r ² Ngub inj ka. Nao mbes tenaol khorob mao baraoklao saom maomb bo haen hasmao ub heme non bi hayom ol, nao ngubi tomb ko mende maomb nao bowen ora hayom ngao, naom waki asub nen sabobur khorob buklmao?^s ³ Pangeklem. Inim di ora hendeyem ub naom Eben Ke Aol Njises obu kab haru ora haklbur mbabtas bismao ub, naom obu himisao o menger mubur, nao di obu haru heme non bu mbabtas bismao ora.^t ⁴ Heneng ora naom ngub mbabtas bismao tomb naon Ab Ngaor obu imbi wi bao bi ora ndam Njises himisao o waki buri palo mao enjaesao nda ub, obum nao di tenaol ka tangar wen pange oram obu hesa haru mao haen ko, nao di obu himisao ub obu kab haru himisaol, mbinim obu maol bismi ub nao di obu haru maol bi non bu ngub mbabtas bismao ka.^u

⁵ Pangeklem. Nim ngo kakl ub mbes Njises obu himisao tomb nao di obu hesa ngub haru himismao o yaol, Ngaorom obu waki mao enjaesao ub nao di obu hesa haru hamun ko ngub mao enjaklao ora.^v ⁶ Ngub buklmao naom di ora hendeyom ub Karas obu is pe kowal bi ora bor ngo

^p 5:20 Oro 4:15; Kal 3:19 ^q 5:21 Oro 6:23 ^r 6:1 Oro 3:5-8 ^s 6:2 1 Pit 4:1

^t 6:3 Kal 3:27 ^u 6:4 Kol 2:12 ^v 6:5 Pil 3:10-11

himisao tomb, nao mbes tenaol khorob mao baraoklao saom buri palo maomb bo hasao ub di, ko mende nao maomb bo haen ko kur mi pisao ora. Obum ngub bisao tomb was naon songolom khorob bi lao sao di ora men mba lu taol peyobur, nao mbes kone kho wi hasmao ub di obu is pe kowal bil ngo nil li mbaesmi bor haru nil li mbakl mini pisao ora.^w 7Heneng ora mondom obu mbes hasao ub heme non bi ora haklao tomb obu menjao mondom wakl men mba nao maomb bowen haklaong, tenaol khorob mao baraoklao saom obu mbes men mba buri palo maomb bo hasao ub wakl asub bubur ko mende maomb bo haklao?^x 8Pangeklem. Naon kone mbes hasmao ub non Karas obu himisao bor ngub haru heme non bi ora hayom ol, nao di obu hesa haru enjo ora habur obu hesa haru haeben soklmao ko naon mbib di hondo ora hayom ka. 9Heneng ora naom di ora hendeyom ub Karas obu himisao o Ngaorom obu wakl mao enjaesaol, tenaol mao homaraoklao saom di obu pe paen lu men mba maomb di nao bowakl birib se ora yaol, obu menjao mondom mao homakl buwaklao ora. 10Pangeklem. Tenaol khorob mao baraoklao sao aondao ora habur, tenaol hambun men mba maomb bo hayao ub di ora men mbaklbur kisaon, Karas obu di nao men mbaen ko obum ngo sao hakl ora men mbabur, ko bombor ora ngub himisao ora. Ngub bisaol obu wakl enjo hayao ub Ngaoron imbi aondao bu ora win ko, obu ko mende nao homaeb se oram haeben sayao ora.^y 11Ngub beyaong inin kone bor di bombor ngub was ngub ora nen saboklwaebe. Ni mbes hawao ub Karas hesa haru homowaol, ni ngubi tomb ngo hae ub ni tenaol khorob mao baraoklao sao ngom ko mende nao maomb bowaeb se ora, ni Ngaor hesa haru ora habur Eben Ke Aol Njises kab enjaokl po ora hae ko haklwaebe ora.^z

12Heneng ora inim ngub ora habur lemin inin toklo songol haeben nao saeb se bung biyao sao ngom tenaol khorob mao baraoklao sao bor ung bu peyobur, inin kone bor khorob bimi sao heb was mao homaraoklao inin songolom heb homo bi lao ub bi saoklaong, ngub nao beklemin ub tenaol khorob mao baraoklao sao ngom ini nao maomb bowen baondib pa ora haklwaebe.^a 13Inim ngub bubur lemin tenaol khorob mao baraoklao saom inin ki aongao di ngo sao haklon bombor mend men mubur khorob mao baklao hondo ora haklwaebe ka. Pangeklem. Ini mbes hasmi ub himisaol ngubi tomb wakl enjo hae non bi ora hayem ngao, ngubi tomb ngo hayem ub non Ngaor obum ora maomb bo haen habur, inim hambun sao oborob kone dund se woroklme ub was bu hareklemin ub inin toklo hambunon ki aongao di ngo sao hakl hambun sao Ngaorom was maomb bo haen haklwaebe ora.^b 14Heneng ora ini ngo baeben non

^w 6:6 Kal 5:24 ^x 6:7 1 Pit 4:1 ^y 6:10 NjuS 9:26-28; 1 Pit 3:18 ^z 6:11 2 Kor 5:15; Kal 2:19; 1 Pit 2:24 ^a 6:12 Mat 3:9 ^b 6:13 Oro 12:1; Ebe 2:5; Ebe 5:14

Ngaoron man tenaol bu mib nao se ngo mbes Mosesom ko hasao ndam maomb nao bowen ora haroklmel, Ngaor obum ini pone ora hond homo bu muklbur hayaol obum ora ini poklemi harer o oborob muwalakl hayaong, tenaol khorob mao baraoklao saom di ini maomb bowen haklemi oborob hondo ora haklwaebe ka.^c

Nao oborob mao baraoklaom ora kowan ken haemin

¹⁵ Aoh, inim inin kone bor non nao Moseson manom nao maomb bowen ora hayom ngao, Ngaorom nao aondao bu ora hond homo wakt was bisur bu kunaen ub naom khorob was bu haemin ko nen sabeyem be?^d ¹⁶ Ngub inj ka. Inim di ngo sao oborob ora hendeyem ub ini ngo haklon mondom aol is menden kowan lao aol habur, obum nje bor obun kongon hambun sao bibi lao sao baeben hul nao hae hambun sao bu haklesi tomb, nje aol ngo obun angal hul nao hae obum lao ub was bu haklesil obun kalabus kongon baraoklao aol ora haklesi. Ngub soklaol inim tenaol khorob mao baraoklao saom lao ub ora hem ko kone ubur pango harim sin, inim ngon il taloklemi o tenaol mao homaraoklao sao ora soklaol ke hondo heben ora saklemi. Ngub inj, inim tenaol hambun oborob mao baklbur hayao om lao ub ora hem ko kone ubur pango harim sin, inim ngon il taloklemi ub Ngaorom ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ka.^e ¹⁷ Ngub lao o mbes non ini ngo baeben tenaol khorob mao baraoklao saon kowan lao tenaol ora hasmil, ini obun kalabus kongon non bi was bu hasmi ora. Ngub bismi o wakt ngubi tomb non mbinim ini bor Ngaoron angal hobao sao ngo pangeklemin kao njismi tomb, inim kone ukl bombor ora ubur harer ebe ngon ora turi homo po hayem ngao, Ngaorom ini ngo bisur be ub nen sabobur naom obu bor turi homo tengiyu ko kaoya kemin ora.^f ¹⁸ Heneng ora mbes ngo tomb non tenaol khorob mao baraoklao sao ngom ini hambun buri palo maomb bo haen ora hasmi o, wakt mabor Ngaorom Karas obu su ngo bor eben kobur ini kur mi pen kisao ora. Ngub bisaol ini ngubi tomb wakt tenaol oborob mao baraoklao Ngaor obum turi homo bib ko nen sabeyao ub, inim oborob buklemi on was hem ko bam bam bukklbur Ngaoron kowan lao tenaol ora hayem. ¹⁹ Pangeklem. Inim nim angal ngo kakl baebenon te penar bu nen sabokl buwaeb se ora hayem ngao, nim tenaolom angal mar mar nao ke bao kao pabur lome nda ub ngon te bao kao pa kao dund bun ka. Inim mbes oran khorob buklemi on was turi homobur, ini tenaol khorob mao baraoklao saom maomb bowen ora habur, ini obun kalabus kongon baraoklao tenaol non bi obum kowan ken ora hasmi. Inim ngub habur khorob was bu haroklme saom di inin kone bor kho dol hae ora hasming, inim kone ngubi tuwabur, ini ngubi tomb non Ngaoron sem komb bi ora hareklemin

^c 6:14 1 Njo 3:6 ^d 6:15 Oro 6:1 ^e 6:16 Njo 8:34; 2 Pit 2:19 ^f 6:17 Njo 8:32

ub inin toklo hambun ora tenaol oborob mao baraoklao nda obum ora maomb bo haen wabur, inim obum lao sao hul nao hae obun kalabus kongon biyao tenaol non bi ora hawlwaebe ora.

²⁰Heneng ora inim mbes non tenaol khorob mao baraoklao on kowan lao tenaol ora habur, inin obun kalabus kongon non bi ora bu hasmi tomb inim khorob buklemi sao bor was kone mi pen hasmi ora. Ngub bismil oborob mao baraoklao om ini men mba dim nao bisaol, inim khorob hambun sao bu hasmi ub menjao nen nao sabe as ko ora bu hasmi ka.

²¹Pangeklem. Inim mbes ngo tomb khorob aondao bu ora bu hasmi o, inim wakl ngubi tomb non khorob ngo bu hasmi on sakl aondao ora polo hayem ngao, inim mbes khorob ngo bu hasmi on il sisao o asao ora talismi? Nim kao njun pangaoklaob. Ngo sao baebenon il saoklao ub tenaol mao homaraoklao sao ora saoklaol, ke hondo haeben saroklme sao ora taloklme.^g ²²Aoh, ngub bimi o ngubi tomb non tenaol khorob mao baraoklao sao ngom ini mbes maomb bo hasao ub ko mende nao maomb bowen ko Ngaor obum ini wakl Karasom bu mu kur mi pen kisaol, ini ngubi tomb non Ngaor ora hem ko obum hambun sao bibaebe keyao ub was bu habur ini obun kalabus kongon biyao tenaol non bi ora hayem. Ngub hayem ol ngon il soklao ub inin sokl menger, ini Ngaoron sem komb bi oborob bimi tenaol ora habur haeben saklemi ora. ²³Heneng ora nim ngo kakl ub tenaol khorob mao baraoklao ndam di tenaol obu hem ko taol mi pobur, obun kalabus kongon non bi baroklme baeben bor di sokl kaloklaol, mbini ngo baeben ke hondo haeben saroklme sao sokl ora muklemi. Ngub buklemi o Ngaor obum di nao pone ora bu muklbur hayao ub non, obum nao hesa naon Aorao Aondao Njises Karas kab haru haeben mao saklbur hayao ora.^h

Aolom ten taol bimi nda ub menger angal mar wiyao o

7 ¹Nao haeme mbaoli hawl o, ini abo bor hayem baebenom Moseson man oborob ora pangeyem ol, nim ini bor angal ngo kao njuklbur bi ub inim oborob ora pangoklemi ko pangakl ka. Pangeklem. Man ngo bor di ngo wi ub tenaolom mbini nao heme sul bao haklemi aeben anga tomb was man ngom lao sao hul nao hae oborob pangaeb se hayem. ²Mend di nim bombor ngon menger was mubur kakl ngao, manom ngo ke wi ub tenom obun aoli nao heme bao haenbur sa sin, obum obun aoli ngo tuwaklbir obun anda nao poklao ora ke wiyao. Ngub wiyao o obun aoli ngo homoklao tomb non obu ten weyae ware pe as ko buruklao o sakl, man ngom obu bor menjao te nao mao saraklaol, obun anda di ebe poklao ora. ³Ngub saoklao ndal ten mondom obun aoli nao heme bao haenbur aol tangar mende biri peyao tomb ten ngo obum aol

^g 6:21 Oro 7:5; Oro 8:6; Oro 8:13 ^h 6:23 Oro 5:12; Oro 5:15

paes ora pene lome. Ngub lome nda o obun aoli ngo homoklao tomb sa sin, manom di obum aol mende nao pe bao buruklao ko di menjao nao ke obu ware pe ora buruklao o sakl, obu aol mend pa sin di obum khorob bubur aol paes pe non bi dim inj soklaol, obum aol ngo poklao ub di ebe was soklao. ⁴ Nao haeme mbaoli hakl o, nim angal mar ngo kakl ub nim ini ora menger mubur kakl ol, ini Karason toklo oran ki aongao ngo sao haklon pe barae haklon mendbor non bi ora hayem ol, ini ngo baeen ini mbes hasmi ub obu himisao bor haru himismil, inim non manom ngo sao bibaebe ngo sao nao bibaebe ke wiyao ub was men hakol bib se inj hayem ka. Ngub inj, inim mbes ngub bib se hasmi ub himisao ora. Heneng ora ini mbes hasmi ub ngub himisaol inim wakl mabor aol is mende pe non bu, ini ngubi tomb obu ngo himisao o wakl enjo hayao on were non bi ora hayem. Heneng ora nao ngub Karas obun were non bi ora hayom ol, Ngaorom naom hambun sao oborob was bam bam bu hamun laol, naom il ebe ora sen haklmao ora. ⁱ ⁵ Ngub haklmao o mbes naon songolom heb homo bi kisao ub bu hasmao ub manom ki maoklaom sao pember habur, ngo sao bibi ngo sao nao bibi ko muwaleyao saom naon kone bor dekel dekel mao ba heb mao homabur, naon toklo ndaon ora bor ngon il sao deraesao ub tenaol mao homaraoklao sao ora sao deraen kisao. ^j ⁶ Ngub bubur kisaon Moseson manom di nao bor ngo sao ngo sao bibaebe ko kowan kaeb se ora ubur, man ngom naon kone bor munu tanga pa wisaol, nao man ngom kalabus bu mbae sao hasmao ora. Ngub hasmao o nao ngubi tomb hayom ub non Ngaorom nao kur mi pisaol, nao tenaol mbes hasmao ub heme non bi ora habur, naon kone bor di menjao mondom nao men mbae ware pe as ko ora hayom ka. Nao ngub ora hayom ol Moseson man harer mbes pange non bi ngo mbukl waeb bor wiyao om nao kowan ko men mbaeb se ora wiyao, nao man ngom nao men mbaen ora habur Ngaoron Wesao ndam nao kemi puklao harer mende wen pange on ora po hayom. ^k

Moseson man kisao om tenaolon kone taol taol mao baeb se yao o

⁷ Ngub beyom ngao naom asub ora nen saboklmao? Aoh, man ngo tenaol khorob mao baraoklao sao wiyao ko pangeyem be? Naom ngub nen nao saboklmao ora. Pangeklem. Manom tenaol khorob nao mao baraoklao o, man ngo wiyao om ni bor khorob bimi sao baeen ngo sao ngo sao was wiyao ko oborob kao dund bubur muwalisao ora. Nim ngo kakl ub man ngom tenaol menden hambun sao heb nao homaebe ora kisao nda ub nao ke sokl bisaon, nim khorob heb homo bimi sao ngon ko mend nen nao sabokl beyo ora. ⁸ Heneng ora Moseson man ngo ko hasao om nao kone ndaon bor tenaol khorob mao baraoklao saom harer

ⁱ 7:4 Oro 6:2; Oro 6:11; Kal 2:19 ^j 7:5 Oro 6:21 ^k 7:6 Oro 6:4; Oro 8:2

kare taokl hondaen kobur, man ngom ni tangar tangar hambun sao heb aondao bu ora mao homaesao ora. Ngub bisao o man ngom ngo sao bibaebe ngo sao nao bibaebe ko ngo wi ub nao wi sokl beyaon, tenaol khorob mao baraoklao ngo obun buri kang ora di nao ukl beyaol, obu aol buri nao pale heme non bi sokl beyao ora.¹ ⁹Aoh, ni mbes Moseson man ngo wiyao nda ub nao hende hawao tomb ni heme non bi inj, ni enjo hae non bi as ko hawao o, wakl mabor man ngom nao kone bor honda ubur man ngom ni bor njem ngo sao nao bibi ora ko ki maoklaom sao bember habur muwalisao ora. Ngub bisao tomb tenaol khorob mao baraoklao om buri palo enjaokl obobur, nao kone bor njem khorob was bu hael ko te mao sara sendaolom sao bisaol^m ¹⁰ni tenaol homoklme nda ub pe pawao ora. Heneng ora man ngom ni haeben ora san ko njem khorob ngo sao ngo sao nao bibi ko muwalakl hayao o, man ngom was wakl baol munubur, aol ni ngo hae ubi o kho mao saklbur tenaol mao homaraoklao sao eben kisao ora. ¹¹Pangeklem. Man ngom ni bor ngo sao kho ora wing, njem ngub nao bibi ora ko muwalisao ub nao kone ndaon bor tenaol khorob mao baraoklao o obun harer ora kare taokl hondaesaol, man ngom ni maobowabur nao kone bor tangar tangar sao hambun sao heb aondao bu ora mao homabur kisaon, man ngom nao kone bor pe pan lisaol ni ora pe pae ndi on hawao ora.ⁿ

¹²Aoh, Mosesom man ngo ko hasaol wiyao nda ub Ngaoron man ebe ngom nao bor njem ngo sao kho ora yaong, nao bibi ke wiyao angal ebe komb bi ora ngom oborob dund se ub was kao njurukl hayao ora.^o ¹³Ngub bisaong man ngom ni pe pan lisao ko angal ngo kakl ub Ngaorom nao bor oborob bibaebe keyao saom ora ni pe pan lisao ko pangeyem be? Ngub inj ka. Tenaol khorob mao baraoklao ndam nao tenaol Ngaorom oborob bibaebe keyao ub bu haroklmao baeben kho aondao bu ora homo, nao maobowa naon kone khorob mao baklbur hayao ub, obum ora Ngaorom nao bor oborob bibaebe keyao nda pere mubur ni pe pan lisao ora. Ngub bisaol tenaol maobowa naon kone bor ngo khorob mao baklbur hayao ub, nao hambunom di obu tenaol khorob mao baraoklao sao kho ora hayao ko ora hendeyom. Heneng ora obum Ngaorom oborob bibi keyao sao ngom ngub buklaol tomb, tenaol maobowa khorob mao baraoklao sao ngo menger nao mib se kho ora yao ko panaem ora hendeyom ka.^p

Kone bor kab non bim mende men mba mba bu hayeb o

¹⁴Heneng ora naom di ora hendeyom ol, Mosesom man ngo ko hasaol wiyao o non Ngaorom ora kisaol, tenaolon kone bor kao kal kal biyao sao

¹ 7:8 Oro 4:15 ^m 7:9 Oro 10:5; Nje 1:15 ⁿ 7:11 NjuS 3:13 ^o 7:12 1 Tim 1:8

^p 7:13 Oro 5:20

angal ebe ora wiyao. Ngub wiyao o ni non aol heneng ora hae ol tenaol khorob mao baraoklao saom ni ora buri palo men mbarukl was hayaol, ni obun kalabus non bi ora ni obum kowan ken was hae ka.^q ¹⁵Ni ngubi ora hae ol nim bukl beyo sao haki di ora nen sabokl buwaruklul, nim hobao sao mend turi homo bun ko nen sabeyo ub bao wabur, waki nim maki homo nao buklwao ora ko nen sabeyo sao bao biyu ora.^r ¹⁶Heneng ora maki homo nao buklwao ko nen sabeyo sao ngo nao kone bor heb mao homabur bao bi bi was laol bao was bu haruklu o, Moseson manom nao bibi keyao ub ora biyul, man ngo ebe dund se ora wiyao ko nao kone bor mao bembera hondo ora haruklu. ¹⁷Ngub hondo ora haruklu o nim ngo biyu ub nao mbib ngub bun saol ko inj, tenaol khorob mao baraoklao ndam nao kone ndaon bor khorob bi bi was laol, obum ora mao baraoklao ko nim di panaem ora mao bembera hondo ora hae. ¹⁸Ni aol ngubi ora hae ol nim nao mbib was habur oborob bun lao sao mend nao kone ndaon bor nao wiyao ko, nao mbib oborob hondo ora hae ka. Ngub hondo hael nim oborob sao mend hem ko buklwao ora ko nen saboklwao ub di, nao mbib was habur non bukl buwakiwao ora. ¹⁹Heneng ora nim oborob sao mend ngub turi homobur buklwao ora ko nen saboklwao sao baeben bukl buwabur bao wakiwao o is, nim maki homobur ngo sao baeben khorob bimi sao ora wiyao, nao buklwao ko pangoklwao sao bor was nao kone men pae bomboklaol, nim turi nao homoklwao sao ngo baeben bao bibir bubur buklwao ora. ²⁰Pangeklem. Nim maki homoklwao sao ngo waki buklwao ub nao kone ora bor oborob ora mao bembera hondoklwao tomb ngo sao nao mbib inj, tenaol khorob mao baraoklao sao ngo obu ninao kone ndaon bor bao habur, hambun sao heb was mao homa homa bu hayaol ndam ora mao baraoklao ko hondoklwao ora.

²¹Heneng ora ngub biyao o nao kone bor ngo taol taol mao ba ib mao paraoklao o non, ngo saom ora biyaong kon pangaoklaob. Nim oborob buklwao on hem ko nen sobaki bereyo tomb khorob mao baraoklao ndan burim nao kone bor taol taol mao babur, khorob bimi harer wiyao on was hiril peb mao baraoklao om ora mao baraoklao alem. ²²Ngub biyao nao kone ndaon bor oran Ngaoron angal hobao sao ngo turi homo men hakol bun ko nen sabeyom hem aondao ora ken haruklu o, ²³waki khorob mao baraoklao saon buri ndam nao kone bor heb mao homa ib mao pam pam bubur, ni ora men pae poklbur nim Ngaoron angal ngo turi aondao ora homaklo nda bor aondao bu ora saond bu kalo hayaol, nao mbib hondo ora haruklu. Aoh, heneng ora nim ngo kaki ub tenaol khorob mao baraoklao on buri ngom ni obun kalabus non bi mao palabur, nao songolom bi lao sao ngom non sub kang on ib mao pam pam bu men pae puki haen was haruklu ora.^s ²⁴Ngub was biyao nao kone bor kho so

^q 7:14 Njo 3:6 ^r 7:15 Kal 5:17 ^s 7:23 Kal 5:17; Nje 4:1; 1 Pit 2:11

kend bin was habur hem kao ha was haruklul, nao toklo songolom heb mao homa bao bi bi was lao saom ni ke hondokl puklmi harer kho on ora kemi pobur ke hondo haeben san laong, ni aem ora bu muklao balem?²⁵ Pangeklem. Ngaor obum ora naon Aorao Aondao Njises Karasom ni bu min laol, nim ngo sao nen sabeyo tomb Ngaor obu bor turi homo tengiyu kao ha was haruklu ora.^t

Ngaoron Wesaom kone bor lao sao hul nao hae pangemin ora

8 Heneng ora nim hambun sao buklwao sao baeben nao mbib was habur bu haru sin, nao kone ndaon bor Ngaoron manom bibi ke wiyao ub men hakol was bib se wiyao o, nao songolom bi lao om tenaol khorob mao baraoklao ndan man o bor was kone mi pen lao ora.¹⁻² Aoh, ngub biyao o Ngaoron Wesao Ebe Tangar ora ndam nao tenaol mendbor Eben Ke Aol Njises obu hesa haru ora haroklmao baeben haeben mao saklbur ora hayao. Ngub hayaol tenaol khorob mao baraoklao ndan manom tenaol homoklme nda ub ni di homon ko ora men mba luklbur kisaon, obum buri palo maomb bo habur ni kalabus bu mba yam sao munu tanga pa wisao o, Ngaoron Wesao Tangar ndan buri aondao ndam ni waki kur mi pisao ora. Ngub bisaol ngubi tomb tenaol mendbor Eben Ke Aol Njises obu hesa haru haeme baebenon kone bor khorob sao kang menjao nao win obum ora mu tuwaesaol, mbini tenaol ngo songolom bi lao ub nao pange Wesao Ebe ndam keyao ub pango bu haroklme baeben bor, inim khorob sao mend ngo bismi ko te mao sara nao buklao ora.”

³Heneng ora nim ngo kakl ub mbini tenaol mendbor songolom heb homo bi lao om mbinin kone bor taol taol mao baen hasmi baeben buri nao palaeb se ora hasmi o sisaol, mbini ngo baeben Moseson manom di ora bisur bukl buwaesao o, Ngaor obum ora mbini ngo baeben bu misao. Ngub bisaol tenaol khorob mao baraoklao ndam tenaol hambun bor mbinin songolom heb homo bi lao ub was bin ko hasao o, Ngaor obum Njisesom ngo sao te bember peyobur ke mao handaen ko obun Isi kuwis akl bombor ora ngo eben kisao ora. Obum ngub eben kisaol obum tenaolom khorob bu haroklme sao baeben mbinin kone bor nao win mu tuwaklbur, obum tenaolon toklo heneng ngo ha bereyom ubi men ingiyaoklbir ibisesa.”⁴Ngub bisaol Moseson manom inim ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub oborob ora wiyao o, man ngo wiyao baebenon ukl mend nao baondib mini hambun sao ngaorukl pelen bibaebe ora ke wiyao ub mondom nao bib se ora yao ka. Ngubi yaol naom mbes songolom bi keyao ub bu hasmao ub tuwabur Ngaoron Wesao Aondao Tangar ndam kao njeyao sao was pango haroklmao baebenom, Wesao ndam lao sao baeben ora pango haklmao tomb naom Moseson manom

^t 7:25 1 Kor 15:57 ^u 8:1-2 Oro 7:23-24 ^v 8:3 Pil 2:7; NjuS 4:15

bibaebe ke wiyao baeben hambun di ngaorukl pelen oborob ora bu hae non bi hamun ko, Ngaorom obun Isi nda ngub eben kisao ora.”⁵ Ngub bisao o mbini mendbor songolom bi lao sao was heb homo bu haroklme baebenom mbinin kone bor songolom heb homo bi keyao sao was hem ko taol mi akol bu, bu haroklme ora. Ngub bimi o mbini Ngaoron Wesao ndam keyao ub ora taol mi po bu haroklme baebenom mbinin kone bor Wesao ndam keyao ub ora hem ko taol mi po bu haroklme.”⁶ Heneng ora nim ngo kakl ub tenaol mendbor mbinin kone bor mbinin songolom heb homo bi keyao ub was hem ko taol mi po bu haroklme baeben hambun, mbini tenaol homoklme hareron ora po haroklme. Ngub bimi o mbini mendbor Wesao Ebe Tangar ndam bi keyao ub was taol mi po haroklme baeben non, mbini tenaolon kone bor sub sisab bi sowa paen habur, ko mende nao heme haeben ora saklbur puklmi hareron po haroklme ka.”⁷ Pangeklem. Nim ngo kakl ub heneng ora kakl ol, mondom obun kone bor obun songolom heb homo bi lao ub was bu harob sin, obum Ngaoron man di nao pange hul ora habur obu Ngaor bor saond bi men koro hayao ora. Heneng ora obum Ngaoron angal ngo hem ko nao pangaeb se ora hayao ora.⁸ Obu ngo kakl ubi ora hayaol, teaol mendbor mbinin songolom heb mao homa bi keyao ub bu haroklme baebenom non Ngaorom turi hemen sao oran menjao bukl buwaklemi ora.

⁹Ngub buklemi o ini ngo baebenom non songolom heb homo bi lao sao bor hem ko nao bimi ora. Ngub inj, inim Ngaoron Wesao Aondao Tangar ndam inin kone bor kao njeyao sao oborob pango haroklme ora. Heneng ora ini ngo baebenon kone ndaon bor Wesao ngom honda haen ora haklemi o sa sin non, ini nim ngo kakl ubi ora hayem o, aoh Karason Wesao ngom tenaol menden kone bor nao honda haen harob sin, obu Karason sem inj hayao ora.”¹⁰ Pangeklem. Tenaol khorob mao baraoklao ndam inin toklo ngubi tomb ngo ha bereyem ub pe paen lisaol ini pe paklbur ora hayem o, Karas obu heneng ora inin kone ndaon bor bao haen was harim sin, Karas obum Ngaorom ini kone dund se wi oborob bimi tenaol hayem ken laol, Wesao Tangar ngom ini wakl mao enja haeben ora mao saklbur hayao ka.”¹¹ Heneng ora Njises obu himisao o daol wakl mao enjaesaol, Wesao Tangar Aondao bombor ngo ndam inin kone bor di bao haen was harim sin, Ngaorom Karas obu wakl mao enjaesaol ub obun Wesao Tangar ndam inin toklo homobur bung bib se ngo hayem o di wakl mao enjabur haeben mao saklao ora.

¹²Nao haeme mbaoli hakl o, naom menden san mend haen sao hayom ngao, naom san ngo hayao ub wakl obu san ngo hayao on aorao ora o bao haenbur, naon songolom heb homo bi lao ub naon songolom heb mao

^w 8:4 Kal 5:16; Kal 5:25 ^x 8:5 Oro 6:21 ^y 8:6 Mat 12:34; Njo 8:43; Njo 12:39; Nje 4:4

^z 8:9 1 Kor 3:16; 1 Kor 12:3 ^a 8:10 Kal 2:20; Ebe 3:17; 1 Pit 4:6

homaraoklao nda obu bor, menden san hae ngo nao kale oborob hondo ora haebe buklmao ka. ¹³Ngub inj, inim songolom heb homo bi lao ub ora turi homo bu harim sin, ini pe paklemi tomb ko mende nao enjaki pe ke hondo haeben ora soklemi. Ngub buklemi o inim Wesao Tangar ndam inin songolom bi lao ub pe paen lu tuwaen ora harim sin, ini haeben ora soklemi.^b ¹⁴Heneng ora ngub bukleml mbini Ngaoron Wesao ngom keyao sao oborob ora pango taol mi po haroklme baeben non mbini hambun Ngaoron isi ora hayem. ¹⁵Pangeklem. Ini ngo baeben non, Ngaorom obun Wesao inin kone ndaon bor honda haen ko taol bu nji peb bisao nda ub, Wesao ngom ini pakl aondao bu ora mao homa ini kalabus mao palaen ko inj taol bu njisao ora. Ngub inj, Wesao Aondao Tangar ngo obum ini Ngaoron isi ora mao habur obun buri oram nao buri mao palaklao tomb, naom naon ab heneng nao maru wismi ora bor, njem ni ngo sao ngo sao nji ko oborob wakol ha haen ora kao kaloklmao nda ub, naom Ngaor bor di nao Ab o nao Ab ora ka ko, kor bu kao kalo hamun kakl hayao ora.^c ¹⁶Heneng ora Wesao Tangar ngom ngub bubur keyaon obum naon wesao kang o hesa obo maomunu kimb bu peyo habur, nao bor ini Ngaoron isi wane ora hayom ko panaem ora muwalo kao njurukl hayao ora. ¹⁷Ngub beyaol Ngaorom tenaol obun sem haeme baeben hambun bor hobao sao ora ngo obu hayao bor hakl ebeyao sao taol bu kaloklbur man man bu hayao ora. Ngub beyaol obum nao obun isi wane ora ngo hayom hakl bor di, obun Isi Njises Karas aondao imbi wi ora haen ko taol bu kaloklao ub nao bor di bombor ngub was taol bu njuklao ora. Aoh, heneng ora naom ngubi tomb sao non Karas obu ke hondo hasao ub nao di ke hondo haklmao o, wakl obu aondao imbi wi bao bi ora hayao ub nao di obu hesa haru bombor ngub was aondao imbi wi bao bi oram obu hesa ngub haru haeben saklmao ora.^d

Nao imbi wi bao bi ora haklmao ub bao hondo hayom o

¹⁸Heneng ora naom ngubi tomb non ke mundub mundub bi hondo haklmao o mabor Ngaorom nao aondao imbi wi bao bi ora hamun kobur, nao bor hobao sao ngo bu pindib paklaol hondoklmao tomb naom ke kang ngo hendeyom ub di ora men mbaklaol, ke kang ngo hendeyom o hesa mabor hobao sao aondao ngo buklao ub kab menger nao murukl birib se ora yaol nim hondo ora hae.^e ¹⁹Ngub buklao Ngaorom mbes su hesa saohar kab bor hambun sao ngo warise sao baebenom, Ngaor obum nao ngo baeben obun isi ora hayem ko wen henden muwaloklao ub turi homo hondoklbur hem aondao ora ko bao hondo haeme ora.^f ²⁰Heneng ora mbes Ngaorom hambun sao ngo baeben wen oborob ora warisao tomb,

^b 8:13 Kal 6:8; Kol 3:5 ^c 8:15 Mak 14:36; 2 Tim 1:7 ^d 8:17 2 Kor 1:22; Kal 4:5-7; Kao 21:7 ^e 8:18 Oro 5:2; 2 Kor 4:17 ^f 8:19 Kol 3:4

hambun sao ngo warisao sao baebenom nao kho so bowes bib se hayom ko di menjao nen nao sabe as ko oborob ora birismi o, aol pibnao ora hasao ndam khorob bisao tomb Ngaor obum obun hambun sao warisao sao ngo baeben di kho sao ngaen kisao ora. Ngub bisao o Ngaor obum obun warisao sao ngo baebenom henden, mabor hambun sao bu kowes buklao ub obun warisao sao ngo baebenom di henden ora buklbur, obum wen ngo buklao sao mbinim turi homo bao hondo haen kisao ora. ²¹Ngub bisaol ngubi tomb non Ngaor obum warisao sao ngo baeben ngub kho so bowes bu homokl di homo bung bu bowes bib se ora wiyaol, sun tenaol mao homa hambun sao kho mao saraoklao nda obum was ngo sao haki di buri palo maomb bo hayao ora. Ngub beyao o Ngaorom mabor obum hambun sao warisao sao ngo baeben di kur mi po bu muklaol, nao Ngaor obun isi baeben hambun aondao imbi wi bao bi oram turi homo ware pe as ko poklmao ub mbini Ngaorom kur mi poklao sao ngo baebenom di nao hesa haru ngubi ora haklemi on turi homo bao hondo hayem ka.^g

²²Heneng ora naom di ora hendeyom ub mbes pibnao ora mondom khorob bisao nda aeben anga tomb di ngubi tomb di, Ngaorom su saohar hambun bor hambun sao ngo warise sao baebenom mbini mabor sub kone tibaen haklemi ub nen sabobur, tenom nongnas maruklbur wen tomb mend tanda no e aondao bu ora ko kilwaki bu haroklime nda ub bu haroklime ora. ²³Aoh, Ngaor obum warisao sao ngo baebenom was inj mbini hem ko tanda no hayem o, nao ngo baeben bor mbes obun Wesao nda taol bu njisao ub, em bor ne pibnao naeb so bo dao haraoklao nda ub menger ora njisaol, mabor di andub sao ora kond ba njuklao o nao ngo baebenom di bombor ngub was tanda aondao bu ora no e ko habur, Ngaorom nao wen bu muklao ub bao hondo haroklmao ora. Heneng ora obum nao obun isi ora mao habur, nao ebe sisab bi as ko hamun lao ub hem ko bao hondo haklmao ora.^h

²⁴Naom ngub hondo haroklmaol, Ngaorom nao heneng ora bu misao o obum mabor hobao sao ngo buklao ub non naom ko mend nao hindismaol, naom wen hondoklbur turi homo ora hayom ub menger sao mend, mondom mbes mend bu pindib payaol hondo haklao o sa sin, obum hondo haklao o sakl obum ko mende turi homo nao hondo haklao ora. Aoh, heneng ora menjao wen bukl beyao sao mend ko mend hendeme sao sa sin, naom ko mende turi homo nao hondo haklmao ora lome ka.ⁱ

²⁵Ngub lome o naom non Ngaorom hobao sao ngo buklao ub naom ko mend nao hindismao sao ora buklao hondoklbur hayom ngao, naon kone bor taol taol bin nao hae, ngo sao atomb ora bu pindib paraokl ko naon kone bor turi homo hondokl engel bin haemin ora.

²⁶Mend di naom ko mend ko mend buri nao pale sao habur, naom Ngaor bor di asub was kao kaloklmaob ko nen nao sabe haklmao tomb di,

^g 8:21 2 Pit 3:13; 1 Njo 3:2 ^h 8:23 2 Kor 5:2-4; Kal 5:5 ⁱ 8:24 2 Kor 5:7

Wesao Aondao Tangar ndam nao bisur bubur, naom Ngaor bor ngo asao was lomaob ko nen nao saboklmao sao hakl di obum naom angal tangar ub kobur ebe kao kalaomun lao ora. ²⁷Pangeklem. Ngub beyaol Ngaor ngo obu tenaolon kone ndaon bor wiyao sao hakl di ora haondaoklao ndam Wesao Ebe Tangar ndam nen sabeyao sao di hondo ora hayao. Ngub hendeyao! Ngaor obum bun ko nen sabeyao ub, Wesao Tangar ngom Ngaor obun mbib obun tenaol baeben bisur bin ko tenaolom Ngaor bor keme sao baeben, Wesao ndam Ngaor bor njem bibi ora ko kao deb deb was bi haraoklao ora.^j

²⁸Heneng ora naom di ora hendeyom ub nao bor khorob oborob kab tangar tangar sao ubukl was haklao tomb di, Wesao Ebe Tangar ndam tenaol Ngaorol kone u haroklme baeben bor harer ebe on win ko muwalakl was haklao. Ngub buklaol tenaol ngo Ngaor obun mbib nim bib ko nen saboklwao ub was buklemi ko hondobur, mbini bember ha peb bu ubuklub kisao baebenom harer ngo Wesao Tangar ndam muwalaoklao on ebe poklemi ora.^k ²⁹Pangeklem. Nim ngo kakl ub mbini ngo baeben obun sem ora haklemi ko mbes pibnao ora man man bu paesao ub, mbini ngo baeben Ngaor obun Isi kuwis akl bombor ora nda hayao bor obu daol haru haen ko sabol peb bu ubuklub kisao ora. Ngub bisaol mbini ngo baeben di Ngaor obun isi ora soklaol, obun Isi kuwis akl bombor ora nda mbini ngo baebenon haeme mubao men koro ora haen ko mbes man man bu mbaesao ora.^l ³⁰Heneng ora Ngaorom mbini ngo baeben bember ha peb bu ubuklub kisao ora tomb mbinim khorob bu hasmi sao baeben mu tuwabur kisaon, obum mbini bor ini ninao sem kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem kisao. Obum ngub kobur Ngaor obu bao bi aondao imbi wi ora hayao ub, mbini ngo baeben di obu daol haru bao bi aondao imbi wi ngubi haen ko ngub bember ha peb bu ubuklub kisao ora.

Ngaorom nao hond homo kone wiyao ub Karasom nao muwaleyao o

³¹Pangeklem. Ngaorom naom hambun sao ngo sao baeben bu hamun ko mbes man man bu mbaesaong, naom asub ora nen saboklmao? Wao. Ngaor obum nao bisur bu naon ora muwaklbur harob sin, waki nao aem ora men mbaeb se hayao? ³²Heneng ora naom di ora hendeyom ub Ngaorom obun Isi kuwis akl bombor ora nda di, obun bao haen hem ko men mba nao bi obum nao ngo baebenon mabaorao sao harabur naon ne manaen ko bao eben kisao ora. Ngub bisaong ngubi tomb Ngaor ngo obum nao bisur bu, nao bor hambun sao di oborob was taol bu njubur, heneng ora bu muklao ko nen nao sabeyem be?^m ³³Pangeklem. Ngaorom obun tenaol mendbor sablo haen kisao baeben o obun sem ora haen ko, mbini ngo baebenom mbes khorob bu hasmi sao di mu tuwaesao ora.

^j 8:27 1 Kor 4:5 ^k 8:28 Ebe 1:11 ^l 8:29 Kol 1:18; NjuS 1:6 ^m 8:32 Njo 3:16

Ngub bisaol obum mbini ngo baeben bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ko hayaong, waki aem was mbini ngo baeben bor ini kho ora hayem ko te mao sara sara buklaol? ³⁴Wao. Mbini tenaol ngo baeben bor aem was ini ke handaeb se hayem kaeb se hayao? Pangeklem. Eben Ke Aol Njises obu bomborom naon ne manabur himisao ka. Aoh, obu ngub himisao o obu waki mao enjaesaol, ngubi tomb non obu Ngaoron ki tao nan bao bereyaol, obu Ngaor hesa nao tenaol kab kobaranon dunin aol ora habur obum nao bisur buklaol on Ngaor bor kao deb deb barukl was haraoklaol, nao Ngaoron sem hayom baeben bor mondom tenaol ngo baeben mbini ubi abubi hayem ko te mao sara sara nao buklaol ora.ⁿ ³⁵Mend di Karas obum nao hond homo aondao bu ora kone u haraoklaol ub menjao mondom waki obun kone u bokelen kobur, nao Karas obu hesa aramend sisao dikla koba hamun lao ko pangeyem be? Wao. Inim nen sabeyem tomb naon kone bor tangar tangar saom obo men mbaklaol tomb di, naom ke mundub mundub bi hondoklmao saom di, aoh mondom nao hondo ko lu bowes buklemi tomb di, de oboklaol naom dem homo buruklmao tomb di, naom samoklmao sao be? u paoluklmao sao on mend nao wi haklmao saom sa sin di, aoh mendborom nao ora pe pamun luklbur kundukl li peb bi haen haklmao saom di, ngub inj nao mondom ora lu tuwarim sin di, ngo kam ubukl sao baebenon mend sao mondom Karas obum nao ngo hond homo kone aondao bu ora u haraoklaol ub men mbaen kobur, nao Karas obu hesa dikla kobaen lao ko nen sabeyem be? Ngub nao buklaol ora ka. ³⁶Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Naom nje ora hem ko hayom ol

Mbinim nao hor hambunon pe pamun luklbur

Bu hayem ol sakl

Nao pe paen li ndi on ora hayom.

Nao some sib daol mend luklbur

Indi mbaroklme nda ub menger ora hayom

ke wiyao ora.^o ³⁷Ngub ke wiyao angal ngo wi hakl ub mend nao bor buklaol tomb di, ngo sao haklon mend sao mondom Karas obum nao hond homo kone u hayao ub waki kone u bokelen kobur, nao obu kab dikla koba dim nao baomun lao ora. Ngub bubur obu bomborom tangar tangar sao ngo nao bor kho mao sakl oboklaol sao baeben di, naom ora men mbamun ko buri mao palabur obun buri taol bu njurukl hayao ora.^p ³⁸Heneng ora nim ninao mbib di oborob hondo mao bembera ora hae ub nao nao heme sul bao haklmao aeben anga tomb di, aoh nao homoklmao tomb sa sin di, angal mini wesao tangar tangar baebenon di, khorob mao baraoklaol semon wesmbao aondao maomb bo haroklme

ⁿ 8:34 Bis 7:55-56; 1 Njo 2:1 ^o 8:36 2 Kor 4:11 ^p 8:37 Njo 16:33

baebenom di, khorob mao baraoklao semon wesao tangar tangar ngo
baebenom di, ngubi tomb ngo be saom di, mabor wen buklaos saom di,
³⁹yu saohar bor ngo hae sao haklom wen mabor buklaos saon kao dund
bi hayem saom di, su ndaon bor mabor ngo buklaos saon kao dund beme
saom di, ora su saohar hambun bor ngo kakl sao baebenon bombor ora
mondom dim Ngaorom nao hond aondao bu ora homo kone u hayao ko,
naon Aorao Aondao Eben Ke Aol Njisesom nao muwalo kao nju hae ub
nao men mbaklao ora. Heneng ora obum naol aondao bu ora ngo kone
u haraoklao ub ngo kakl sao baebenon bombor sao mondom waki obun
kone u bokelen ko, nao hesa Ngaor obu kab armend ha ha baomun ko di
nao dikla kobamun kakl buruklao ora.

Ngaorom Nju sem oran obun sem ora haen kisao o

9 ¹Pangeklem. Nim angal ngo koklbur bi ub heneng ora, Karas
obum di ni nao tuwae haru haen ora kakl ol nim angal ngo kakla
inj, Wesao Aondao Komb Bi Tangar ndam di nao kone ora bor maomb
bo obum hondo haenbur heneng ora kakl ka. Aoh, obum di nao kone
bor njem tangar mende ngo nen sabobur o kakla kal ko ni te nao mao
saraklao ora. ²Is ora alem. Nim angal ngo koklbur bi kakl o non, tenaol
ninao sem ora om ebekone po mbinin mbib nen sabeme ub was ngo bu
hayem ub ora nen sabeyo tomb, ninao kone ora bor hem keyo saom tanda
aondao bu ora bin was habur kho sen ora hae ka. ³Heneng ora nim hem
aondao bu ora ngo ko hae ub nim mbini ngo baeben bisur bu, bu mib se
di mend hakl beyon, nim mbini ninao sem nao ibao bomborom borbele
ngo baeben puwi pen bu muklwaol dim, Ngaorom ni Karas kab haru nao
han lu taol peyo ke hondo haeben san kokl beyao sin di, nao sem ngo
baeben oborob ngub puwi pen ka sin ke ngo hakl di bao hondo haeben
sakl beyo ora. ⁴Nim nao kone bor ninao sem ngo hem ko kho sen was
haruklu baeben non, mbini Isreyel tenaol ngo Ngaor obun mbib obun sem
obun isi wane ora haen kobur, obu bao bi imbi wi aondao ora hayao ub
di mbinin ngo baeben daol haru mao hasao ora. Obum ninao sem ora ngo
bor oborob ngub was bubur kisaon, nim ini bor di heneng ora ngo sao
ngo sao bukwaong, inim di ngo sao bibaebe ora ko angal u kobabur obun
man di oborob ora buwalisao. Heneng ora Ngaorom tenaol ngo baebenom
obu bor kaoya lemi harer bombor ora ngo wiyao ub di mbinim henden
oborob ora muwalobur, mabor mbini sem o bor hobao sao ngo pindib
pakl bisao ndan di, ini sem o bor nim ngo sao heneng ora bu pindib paen
lowaol il soklao ko mbinim oborob ora pangen kao kalisao ora. ⁵Angal
mend di nao Nju sem ngo baeben non naon ab sumb wil di Ngaorom man
hem ko men hakol bu hasmi om ora maru wam aeben aeben bismil,
mabor Karas obu di mbinim ora maru wam aeben bismi ngo bor was
pindib paesaol obu di Nju sem sisao ora. Pangeklem. Ngaorom nao bor

ngub bubur obum hambun sao ora maomb bo hayaong, naom obu bor kaoya keyom ub kang mend nimil nao ti ngub kaoya kao ha was haemin ora. Heneng ora.⁴

⁶Aoh, nim ninao sem ngo baeben hem aondao ora kaklo kakl ub Ngaorom nim tenaol ninao sem ngo baeben bor aondao bu ora bisur buklwao ko angal ngo u mbaesao nda ub bao waesaol, ngon il nao sisao kobur inj kakl ka. Ngub inj, ngon il heneng ora sisao o mbini Nju sem hayem baeben hambun Ngaor obun sem was haen sablo haen ko kimb di nao bisaol, mbini Ngaoron sem was inj hayem.⁷ Mend di mbini Eberhemom maru wisaom maru wam aeben aeben bi hayem baeben hambun ora inj, Ngaor obun isi wane hayem ka. Ngub inj, Ngaorom mbes Eberhem bor kao kalisao ub, njen isi Isak obu bomborom maru wam aeben aeben buklaol paoluklemi baeben o was ware pe ora njen nongnas ora, njem maru wam aeben aeben buklesi baeben soklao kisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora. ⁸Ngub wiyaol angal ngon te ngub wiyao. Eberhemom obun nas is mende ngo tenaolom mbinin mbib nen sabeme ub nongnas heneng maroklme nda ub marisao ndam, maru wam aeben bisao baeben non Ngaoron nongnas ora in hayem. Ngub inj, Ngaorom Eberhem obu bor ereb ninao sem ora mend nje hungi ngo hael o bor pindib paen lowao ko kao kalisao nda ub heneng ora il so pind bisaol, obun were hungi om is bombor ngo maru wisao ndam maru wam aeben aeben bisao on sem ngo paoleyem baeben ora, Ngaor obun nongnas hayem ko naom di ora hendeyom ka.⁹ Heneng ora nim ngo kakl ub bor ora kisaol, Ngaorom Eberhem bor nim nje bor heneng buklwao ora ko kao kalobur kakl, Nim mabor bao mend buklao on nje bor hobao sao ngo bu pindib paen kon ko nen saboklwao tomb nim enjo ngo bor waki oboklwao, njen were ten Sera ke hungi kang ndam nas is mend maru waklao ko kao kalisao ora.

¹⁰Mend di ten Erebeke isi is kab mend hasbi nda kabon ab di obu is bombor ora sisaol, aol ngo obu naon ab sumb wil Isak ngo hasao nda sisesa. ¹¹⁻¹²Ngub sisao o nas is kab ngo and nao se wen sisaol, mbibim mende aolom khorob bi mende aolom oborob bi bu, mabor ngo bisbi nda ub nao bi hae tomb ora, Ngaor obun mbib nen sabisao ub nas is kab ngo ngubi haklebi ko man man bu paesao ub, nas ngo kabon ingim mbibi ngubi haklebi ko oborob ora taol bu kobaen ko Ngaorom ten ngo bor kakl, Nas mubao o obu waki is mende naongao nan on pe bowe sao habur, naongao nan ngon kowan lao aol ora haklao kisaol, Ngaorom mbibi ngo kabom khorob oborob kab buklesi ub mbes hondobur inj, obum mende aol bor njem ni taol mi ib kisao ka. Ngub inj, obum mbes ora mbibim ngo sao ngo sao bu haklebi ko man man bisao ub is mend aol

⁴ 9:5 Mat 1:1-16; Njo 1:1; Oro 1:25 ⁷ 9:6 Oro 2:28 ⁸ 9:8 Kal 4:23

bor ni taol mi ib kobur, mende aolom di obum buklaol ko nen sabisao ub khorob was ngo bu hasao ub bin waesao ora. ¹³Ngub bisaol angal ngon Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Nim nas Njekob ora turi homo kone ubur

Obu mbes bember ha haen kowao o

Nim Isao obu non maki aondao ora homo

Tuwa mesao kalowao kisao

ke wiyao ora.

¹⁴Pangeklem. Obum ngub bisaong naom asub ora nen saboklmao? Ngaor obum tenaol hambun bor kone bombor ub was nao wi khorob biye ko nen saboklmao be? Ngub inj ka. ¹⁵Ngaorom angal ngon Moses bor ngub kisao.

Nim tenaol mend hond homo bisur buki ko panga sin

Bisur bukiwao ora.

Nim tenaol mend hond homo bu mukiwao ko panga sin

Nim ora bu mukiwao ora ko

mbes Ngaorom Moses bor kao kalisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao.

¹⁶Heneng ora obum ngub kisaol, tenaol mondom obun mbib nen saboklao ub nim ngo sao ba sin ebe ora soklao ko nen sabobur buklaol saom di, obum buri palobur oborob buklaol saom di, ngo sao haki hobao sao mend inj yaol, ngo saom mbini haeben saebe on kang ora di bisur nao buklaol o Ngaor obun mbib tenaol hond homo kone aondao bu ora u haraoklao ub non hobao sao ora yaol, ngon il non heneng soklao ora.^t ¹⁷Pangeklem. Mbuk waebom ke wiyao ub Ngaorom Isib semon aol wesmbao aondao Pero bor ngub kisao.

Pangal. Nim nje buri palo men mbakiwao

Tenaol su hambun bor paoloklime baebenom di

Ninao imbi ora pangobur

Tenaol hambunom

Nao buri ngo henden muwaloklwao on ora

Nim nje aol wesmbao aondao hanin kowao

kisao ub mbuk waeb bor ngub wiyao ora. ¹⁸Ngub ke wiyao hambun sao Ngaor obun mbib turi hemeyao ub, obum tenaol mendbor hond homo bisur buki ko nen sabeyao baeben hond homo bisur biyao ora. Ngub bubur laon obum mbini tenaol mendboron kone bor hul ha tunda besao kon win koki ko nen sabeyao baebenon kone bor, ngub hul ha besao kon win lao ora.

Ngaorom tenaol mendbor hond homo bisur bubur mendbor ke henden waraoklao o

¹⁹Heneng ora ngub biyao ini mendborom angal ngo koki o pangoklemi tomb ni bor ngub lemi ka. Wao. Ngaorom heneng ora ngub biyao sin,

^t 9:16 Ebe 2:8

Ngaor obum tenaol hambunom khorob di oborob di obum turi homo bin ko nen sabeyao ub mbinim buklemi sisao mbes ngo man man bu mbaesao ora ub buklemil, mbinim wakl tangar ub mend nao bukleming, Ngaorom asub ko nim khorob buklwao sao bor njem khorob bel ko te mao sara ne muklaob? lemi. ²⁰Nao tenaol hakl o, ini non asub bi hakl mondom ngub lemi balem? Pangeklem. Su ngo u pe haklon tenaol mendborom daol su kar mubur ib be hibaeb mend waroklme ub, tenaol mondom su ngub kar mubur su ngom be hibaeb menger mend waru tibaklao tomb, ib be ngom wakl aol ngo ib be ngo obu wareyao o bor, njem ni kho warisi ebe warisi ko di, ni kho ngubi asub buklbur warisib ko di menjao nao kaeb se ora wiyaol, be ngo obu wareyao om kho di ebe di obum wareyao ubi bao was waoraoklao ora. ²¹Heneng ora aol ngo ib be hibaeb non bi sem wareyao ngom su dongom hundbi on tom kab teb bu karu wam pobur, obun mbib nen sabo warukl ko beyao ub tom mend wiyao om be ebe ora waraoklao. Obum ngub bubur tom mend wiyao om kang mend kho turi nao homaeb se sao di, obun konem beyao ub kho ebe tangar tangar ngubi hakl bao was waru dengnam puklao ora.

²²Ngub biyaol Ngaorom di menger bombor ngub was mubur, obum mbini tenaol khorob bimi baeben di warisaol, mbinim ebekone po khorob andub ora bu haroklme o Ngaorom mbinim ngo bimi ub makl homo mbini ko aondao bu ora homo hayao ora. Obum ngub ko homo habur mbini khorob was bu haroklme ngo baeben buri palobur, tenaol hambunom di henden men mba ke mao handaoklao o, obum mbini ngo baeben bor khorob ngo bimi on penar bu san nao li sub ngub bu haen sowa pa was ham ham bu hayao ora. ²³Obum ngub buklbur hayaol obu aondao bao bi imbi wi ora ngo hayao ub tenaol hambunom henden muwalobur, nao ngo baeben di obu hesa bao bi imbi wi ngubi ora hamun ko mbes man man bisao baeben oran, obum hond aondao bu ora homo bisur buklbur hayao ora." ²⁴Heneng ora ngub beyao o obum nao tenaol sablo mao ha peb bisao ngo hond homo bisur buklbur hayao kakl baeben, Nju sem was ngub buklao bor inj kakl ka. Ngub inj, Ngaorom mbini Tenaol Sem Tangar baebenon mendbor di obun sem ora bember ha peb bu mao hasaol, nao obum bember ha peb bu haen kisao ngo baeben non, nim ib be hibaeb oborob ora wari ngo menger manda ub menger ora hayom. ²⁵Ngub hayom ol angal ngon Ngaorom ko haraoklao ub obun man mini aol Hoseyam waeb bu wisaol, mbuk waeb bor ngub wiyao.

Mbes mbini tenaol ngo baeben

Ninao sem inj hasmi o

Nim wakl mbini ngo baeben

Ninao sem ora hayem lowao.

^u 9:23 Oro 8:29; Ebe 1:3-12

Mbes mbini ngo baeben
 Mondom turi homo kone nao wisao o
 mbini ngo sem o bor
 Ini nao kone uruklu baeben hayem lowao ora.

26 Heneng ora nim mbes non
 Ini ninao sem inj hayem kowao o
 Waki su bombor ngo nim angal ngo kowao o bor was
 Mbini ngo baeben haeben saraoklao Ngaor oran
 Isi ora hayem lemi

ko haraoklao ub Ngaoron mbuk waebom ngub ke wiyao ora. 27Mbes
 Ngaoron man mini aol Asayam Isreyel tenaol nen sabobur waeb bu wisao
 ub di mbuk waeb bor wiyaol, obum ngub kisao.

Isreyel tenaolm maru wam aeben aeben buklemi baeben
 Ndi nao munu warib se
 Ib mu menger andub ora harim sin di
 Aondao ngo paoluklemi baeben hambun ora inj
 Ngaorom kang mendbor ora bu muklaol
 Haeben saklemi ora.

28 Aorao Aondao obun kone bor
 Andub ora nao taol taol bu hae
 Penar bu ora bao nen sabo taol bu kobabur
 Tenaol khorob bu haroklme ngo
 Su hambun bor paoleme hakl bor
 Mbinim khorob ngo bu haroklme on
 Pen buri palobur te mao bembera san luklao ora ko

Asayam waeb bu wisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora. 29Mbes
 ngo tomb was Asayam Ngaoron mbuk waeb bor waeb bu wisao ub nao
 Nju sem mbes hasmi baeben bor ini hambun ke hendeklemin lowao kisao
 ub,

Aorao Aondao obu buri pon pae ora ndam
 Nao sem hambun ora nao lu tuwae
 Kang mendbor ngo baondib munu
 Haen waesesa nda ub
 Nao bukl bisao sin nao sem bor di
 Su Sorom hesa Komora kabon tenaol
 Is bombor ora di nao baondib mini
 Su was win kise sandis ub bukl bisao ko

mbes Asayam waeb bu wisao ub mbuk waeb bor ngub wiyao ora.

Isreyel semom di Angal Bib Hobao Sao ngo hem kaeb se wiyao o

30 Ngub ke wiyaong inim nim angal ngo kam ubukl baebenon te
 asub ora wiyao ko nen sabeyem? Pangeklem. Mbini Tenaol Sem Tangar

baebenom Ngaorom mbini turi homo ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao on te kang ora di nao hende hasmil, Ngaorom mbini bor ngub ken kobur angal ngo hem ko es dim nao bismi o, mbinim ngubi tomb non Angal Bib Hobao Sao ngo pangobur, Ngaorol hul ha hasmi tomb Ngaorom mbinin khorob bismi sao hakl mu tuwabur, ini ninao tenaol oborob bimi sem hayem kisao ora. ³¹Ngub bisao o bombor ngub was mbini tenaol Ngaor obun sem ora haen ko bember ha haen kisao sem Isreyel tenaol ngo baebenom, nao Ngaorom ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken ko beyom kobur mbinim mbib turi himismi ub, man Ngaorom turi homaebe oran awo was eb ko es aondao bu ora bu hasmi o, heneng ora Ngaorom ini ebe hayem kaeb se man tangar mend nao wiyaol es buwaesmi ora.^v ³²Mbinim ngub es buwaesming asub ko ngub es buwaesmi ko nen sabeyem? Pangeklem. Mbinim man hobao sao ngo wi ub Ngaorol hul ha nao hae mbinim manom ngo sao ngo sao bibi ke wisao ub was hem ko men hakol bubur, mbinin mbib oborob bismi saol was hul ha hasmi ora. Heneng ora Ngaoron mbuk waebom di angal ngon oborob ora kao dund beyao ub han hubib aondao hobao sao ora mend tenaol poboklemi harer on wisao o, Isreyel tenaol ngo baebenom han aondao hobao sao ngo su bor wisao o nao hendebur mbinin kone peyao bor pen sao pibismil, mbini han ngom mangul pabur saokl khorob ora wismi. ³³Ngub bismil angal ngon di mbuk waeb bor ngub wiyao.

Pangeklem. Nim su Siyon bor

And pinj* tao tao aondao hobao sao ora

Bombor ora mend saor mbawao o

Mbinim and pinj ngo saor mbawao o

Nao hendebur poboklemil

Mbini and pinj ngol waonu lu kiril peyo saokl uklemi.

Ngub buklemi o

Mondom and pinj menger ngol hul ha harob sin

Obu hem ko sakl nao poloklao ora ko

mbuk waeb bor ngub ke wisesa.^w

10 ¹Nao haeme mbaoli hakl o, mbini Nju sem ngo baeben ninao sem bor hayem o mbinim khorob was bu hayem ol, nao hibi kho so hem aondao ora ko habur, nim mbini ngo baeben Karasol hul ha ora haklemi tomb Ngaorom mbini haeben mao saen ko nim Ngaor bor kao kal ha was haruklu. ²Heneng ora nim di hondo ora hae ub mbinim Ngaoron man ngo sao ngo sao bibaebe ke wiyao ub non oborob ora men hakol bu hayem o, mbinin kone bor awis ora hayem ol mbinim te hobao sao o baondib munubur, man was kur hakol bu munu hayem ka. ³Mbini ngo baebenom ngub was bu habur lomen Ngaorom obul hul ha haklemi

^v 9:31 Oro 10:2-3 ^w 9:33 Oro 10:11; 1 Pit 2:6

baeben bor, ini ninao sem kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ub nao hende awis ora habur, Ngaorom mbini bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken ko beyom kobur, mbinin mbib Ngaor turi mao homaklemi on menjao menjao bi hondo hasmisa. Heneng ora mbini ngo baebenom Ngaor obun mbib tenaolom ngub ora buklemi tomb ora, nim mbinim khorob bismi sao mbinin kone bor uklao o mu tuwabur, ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lowao ko nen sabisao ora. Ngub nen sabisao o tenaol ngo baebenom maki homo nao hende non bubur mbinin mbib nen sabismi ub bismi ora.^x ⁴Ngub bismi o Mosesom man ngo, ngo sao ngo sao bibaebe ke wisao, Karas obu bomborom man andub ora ngo wisao baebenon bu uklu lisaol, Ngaorom tenaol mendbor Karas ngo obul hul ha haroklme baeben hambun bor ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ora.^y

Ngaorom tenaol hambun ebe bu mib se ora hayao o

⁵Pangeklem. Mbini tenaol mendbor Ngaorom turi homo ini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem ken ko, man men hakol bimi baeben nen sabobur Mosesom ngub waeb bu wisao. Mondom manom bibaebe ke wiyao sao baebenon bombor mend baondib men nao bi hambun sao oborob ora men hakol bu, bu harob sin, obum ebe haeben saklao ko waeb bu wisao ora.^z ⁶Ngub waeb bu wisao o mondom Ngaorol hul ha haklao tomb obum nje kone dund se wi oborob bili mend hael lao ke wiyao ub non, Ngaoron mbuk waeb bor di tangar ub ora wiyaol, ngub wiyao. Ini ngo haklon mondom Karas obu yu heben bor hayao ub kaomukl pe menger, obu yu ngo bor di aem ora kaomukl poklaob ko es es buklemi on nen nao saboklwaebe ora. ⁷Ini ngo haklon mondom Karas obu tenaol homoklme on wesao po haroklme su o bor haklao ko kaomukl pe menger, aem ora es bu kaomukl poklaob ko nen nao saboklwaebe ora. ⁸Ngub inj, naom Njisesol hul ha haklwaebe ko kao kalam akal bu hayom ub non Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke wiyao. Ngaoron Angal Bib Hobao Sao nda inin ne komb pae bor di inin kone bor di teb so ora ubur mao ndu ndu kakl hayao ke wiyao ora. ⁹Heneng ora ngub ke wiyaong njem njen ne bor Njises obu Aorao Aondao ora hayao ko tenaol hambunom pangen kao pabur, njen konem di obu himisao o Ngaorom obu heneng ora mao enjaesao ko nen sabo Ngaorol hul ha ora hari sin, Ngaorom nje bu muklao ora. ¹⁰Nim ngo kakl ub naom naon konem ora Ngaorol hul ha haklmao tomb, Ngaorom nao bor ini ninao sem kone dund se wi oborob bimi tenaol ora hayem lao ora. Naom naon ne bor naom obul ngo hul ha haklmao on tenaolom pangen kao paklmao tomb di obum nao bu muklao ora. ¹¹Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk waebom di ke wiyao ub

^x 10:3 Bis 22:3; Oro 9:31-32 ^y 10:4 Mat 5:17; Njo 3:18 ^z 10:5 Oro 7:10; Kal 3:12

obul hul ha haroklme baebenom sakl polo hem nao lemi ora ke wiyao.^a
¹²Ngub ke wiyao! Nju sem hayem baeben di Tenaol Sem Tangar di mbini hambun bombor ubi ora hayem ol, mbini ngo baeben hambunon obul ngub hul ha haklemi baebenom hem nao lemil, mbini hambunon Aorao Aondao obu Hambun Saon Aorao pon pae yubu ora hayao. Obu ngubi ora habur obum mbini tenaol ni bisur bibi ko kao kalo haroklme baeben bor hond homobur, hobao sao obu bor hakl ebeyao sao andub ora taol bu kalo haraoklao ub, ndi nao minib se andub ora kalo hayao ora.^b ¹³Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Aorao Aondaom obu bor ni bisur bibi ko

Kao kalo haroklme baeben hambun ora bu muklao
 ke wiyao ora.

¹⁴Aoh, ngub ke wiyao o tenaol mendborom obul hul ha nao harim sin, mbinim wakl asub bubur ni bisur bibi ko kao kalo haklemi? Mbinim obun imbi nao pange harim sin, wakl asub ora bubur obul hul ha haklemi? Mondom mbini ngo baeben bor angal bib ngo wi ub pangen nao kao kala sin, mbinin mbib was asub bubur obun imbi pangoklemi? ¹⁵Pangeklem. Mondom mbini bor Angal Bib Hobao Sao ngo tenaol hambunom pangen kao kalokl puklub nao ka sin, mbinin mbib was asub bubur angal bib ngo kao kalam akol buklemi? Heneng ora mbinin mbib was habur menjao nao bib se ora haklemil, angal ngon Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Mendborom angal bib ebe ora

Nao hayom ol mini obo kao njuklemi tomb

Mbinim nao bor hobao sao ora ngo

Oborob ora bukleming

Naom turi homo werek aondao bu ora bubur

Pangemin ora

ke wiyao ora. ¹⁶Pangeklem. Angal ngo ngub wiyao o tenaol mendborom Angal Bib Hobao Sao ora ngo turi homo pango men hakol nao bismi ora. Ngub bismil Ngaoron man mini aol Asayam di Ngaorom kisao ub ngub waeb bu wisao.

Aorao Aondao o

Naom mbini bor oborob ora kao kalismao o

Mbinim naom ngo kao kalismao ub

Makl homobur nao pangismi ora kisao

ke wiyao ora.^c ¹⁷Heneng ora mondom angal bib ngo obun hal ora bor pen oborob ora pangoklao tomb obum angal bib ngol ebe hul ha haklao ora. Ngub ora soklao mendborom Karasom bisao saon arman nao pange buruklemi baeben hambunom pangen kao kalam aeben aeben buklemi

^a 10:11 Oro 9:33 ^b 10:12 Bis 15:9 ^c 10:16 Njo 12:38

tomb, tenaolom angal ngo mbinin hal ora bor pen oborob ora pangaeb se ora hayem ka.^d

¹⁸Ngubi hayem o nim wakl ini bor ne mubur kakl ngao, tenaol hambunom angal bib ngo nao pangismi ko pangeyem be? Inj ora ka. Mbini tenaol hambunom Angal Bib Hobao Sao ngo mbes ora pangismi ora. Ngub bismil Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Mendborom angal bib ebe ora kao kalo hasmil

Tenaol su hambun bor paoleyem baeben hambunom

Pango perekle pesmi ora.

Angal ngo kao kalam akol bu hasmi ub

Tenaol su u kowes beyao hakl bor paooklme baebenom di

Ora pango perekle pesmi ora

ke wiyao ora. ¹⁹Heneng ora su hambun bor ngub pangaesmil nim ini bor wakl ko mende ne murukl ngao, mbini Isreyel tenaol baebenom angal bib ngon te oborob ora pang doklao nao bismil, mbinin mbib nen sabeme ub was hem lome ko nen sabeyem be? Ngub inj ka. Mbini ngo baebenom angal bib ngo oborob ora pangismi o angal ngo wiyao ub hem nao kebur bu haroklmel, mbinim ngo beyem on mbes ora Ngaorom Moses bor waeb bu wi kisao ub mbuk waeb bor ngub wiyao.

Ini ninao sem ora hayem o

Nim ini ngo baebenom mbini Tenaol Sem Tangar ngo

Ninao sem inj hayem baeben bor

Makl homo daongirir aondao bu ora

Ko hareklemin lowao ora.

Tenaol aeben ngo baeben non

Mondom mbini bu muklao saol ko di

Nen nao sabe awis ora habur

Hobao sao ngo nim buklwao ub di

Nao handaeb se ora hayem o

Nim mbini ngo baeben bor

Inim nar wen ebe hende non beklemin lowao ko

Moses obum di ngub waeb bu wisesa. ²⁰Ngub bisao o man mini aol mende Asaya obum pakl di nao heme, angal mend di tenaol hambunom pangen buriyab ora kao kalo habur, ngub waeb bu wisao.

Mbes non mbini tenaol ngo baebenom

Ni hae ol es bu mi nao ibismi o

Ngubi tomb non ngo baebenom ni hend waesmi

Mbini ngo baebenom

Ni hae ub di obu asu bi ora hayao?

Aoh obu abor hayaob ko?

^d 10:17 Njo 17:20

Ne di nao mismi baeben ora hayem o
 Ninao mbib ni hae ub
 Mbinim henden muwalowao ora ko
 Ngaoron mbuk waeb bor ngub waeb bu wisao ora. ²¹Ngaorom Tenaol
 Sem Tangar aeben baeben nen sabobur ngub kisao o, obum Isreyel tenaol
 baeben nen sabobur non waki ngub waeb bu wi kisao.
 Tenaol ninao sem ora ngo baebenom
 Hul ha khorob was bubur awis ora hasmi o
 Nim mbini hond homo taeki koklbur
 Mbinim ni hae ol eben ko
 Nim hora di somna di bao hor hambunon ora
 Mbini bor ni hael ubuklub ko
 Ki maoklao bember peyo
 Ki pund kar mib bi ha was haruklu ora ko
 Ngaorom Asaya bor kisao ub obum mbuk waeb bor ngub waeb bu wisesa.

Ngaorom Isreyel tenaol di hond homo bu muklbur hayao o

11 ¹Pangeklem. Ngub ke wiyaol nim angal ngo ini bor ne murukl
 ngao, Ngaorom tenaol ngo obun sem ora bember peyo haen kisao
 nda baeben ora maru tuwaesao ko nen sabeyem be? Ngub inj ka. Ni di
 Isreyel sem ngo baebenon is mend hae ol, mbes aol Eberehem ngo hasao
 nda obu di ninao momao sumbao ora sisaol, ni aol ngo obum maru wam
 aeben aeben bisao on is mend obun imbi Benjamin hasao ndan sem ora
 hae.^e ²Ngub hael tenaol ninao sem ngo baeben Ngaorom mbes ora obun
 sem ora bember peyo haen lowao ko nen sabo man man bu paesao sem
 ora hayem ol, obum mbini ngo baeben bao maru tuwa ora nao buklaol
 ka. Heneng ora mbes ora di Isreyel tenaol ngo baebenom khorob ngo
 beyem ub was bismil, Ngaoron man mini aol Ilanjam Ngaorom mbini
 tenaol khorob bu hasmi ngo baeben bor, khorob ngo bismi on san lu
 ke mao handaen ko kao deb deb bu kao kalo hasao ub, mbuk waeb bor
 wiyaol inim di angal ngo ora hendeyem. ³Ngub hendeyem ol Ilanja ngo
 obum ngub kisao. Aorao Aondao o, mbini ngo baebenom njen man mini
 aol baeben di lu tuwa peb bu habur, mbinim nje bor mabaorao haoru
 njoroklme to baeben di bo kobaolu bowes bu hayem alem. Mbinim ngub
 was bu habur ni bombor ngo mbinim nao li bao hae o di luklbur es bu
 hayem ora ko, Ilanjam kisao ub mbuk waeb bor ngub wiyaol ora. ⁴Ilanjam
 ngub kisao o Ngaorom obun man mini aol ngo obu bor angal asub ora
 ko san lisao ko nen sabeyem? Pangeklem. Ngaorom obu bor ngub ko san
 lisao ka. Nim Isreyel aol ngo baebenon mendbor buklhoma andub oran
 iri non bi 7,000 oran mbini ninao sem ora haen ko yal ha bisur bi was

^e 11:1 Pil 3:5

haruklul, mbini ngo baebenon is mondom, mbini tenaol khorob bimi baebenom mbinin kaoya lome sao ngo Beyal ko imbi karu ubur kaoya ko haroklme sao bor, tumu kar munu burubur kaoya nao kismi ora kisesa. ⁵Heneng ora obum ngub kisaol ngubi tomb di bombor ngub was Isreyel tenaol sem aondao ora hayem o, Ngaorom obun sem ora bember pe haen kisao ngo baeben hond aondao ora homo haraoklao. Ngub biyaol obum ngo baebenon kang mendbor ninao sem ora haen ko mbini pone ora bu muklwao ko nen sabobur, mbes bember ha peb bubur man man bu paesao ora.^f ⁶Pangeklem. Obum ngub bisao o Ngaorom mbini tenaol ngo baebenon oborob bismi sao mend ndi munu hondobur inj, mbini bember ha peb bu mao hasao ka. Ngub inj, obum mbini hond aondao ora homo hasao ub mbini pone ora bisur buklwao ko nen sabobur ora, ngo baeben bember ha peb bu mao hasao ora. Aoh, obum mbinim oborob bimi ub was hondobur mbini bu mukl beyaon, tenaol ngo hond homo pone ora bisur biyao nda ub nao bukl beyao ora.^g

⁷Ngub sokl beyaong obum ngon te asub ora nen sabobur biyao ko nen sabeyem? Su Isreyel tenaol ngo baeben hambunom hobao sao ngo hondokl buwabur es bu hasmi o, mbini kang mendbor ora Ngaoron harer ebe nda hend waesmisa. Ngub bismi o mbini tenaol aondao aeben ngo baeben non mbinin kone bor buri ora sisaol, Ngaorom inim ni hae ol ubuklub kisao ub di nao pangaeb se hal bowe non bi ora hasmisa.^h ⁸Ngub bisaol angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Mbini ngo baebenom mbes ora di ngubi tomb di
 Ngub was bu haroklme
 Ngaorom mbinin kone bor ngil ngaol mao kabur
 Kone nao wi awis non bi men mao aolaraoklao
 Mbinin el di ti ora haroklme o
 Obum mbinin el ngom hend heneng nao bin lao.
 Mbinin hal di hae ora haroklme o

Mbinin hal ngom oborob pang heneng nao bin lao ora ko
 Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora. ⁹Ngub wiyaol aol wesmbao aondao Debirom di Ngaoron mbuk waeb mende bor ngub waeb bu wisao.

Mbini ngo baebenom hor so
 Ne kiril mba haoru no buruklemi ub
 Mbinim naom oborob sao mend beyom kobur buklemi o
 Ngo saom mbini saokl aondao ora mao warob sin
 Aolom henj u ebeyae daol mend
 Mbinin mbib doklme nda ub ora bukleming
 Ngaorom mbinim khorob ngo buklemi on
 Ke ngo hondo haen lao ub oborob ora buklao.

^f 11:5 Oro 9:27 ^g 11:6 Kal 3:18 ^h 11:7 Oro 9:31

¹⁰ Mbini ngo baebenon el teyem om
 Osisao ora hondoklbur teyem o
 Mbinin el kho mao saklesil
 Osisao hondokl buwaklemi ub
 Njem oborob ora buklesi.
 Mbinim ke mundub mundub bi hondoklemil
 Mbinin kone bor kend bi ha win was
 Haeben sen waklesi ub di oborob ora buklesi ko
 Debirom waeb bu wisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.
¹¹ Ngub ke wiyaol nim ini bor ne murukl ngao, mbini Nju sem ngo
 baeben ke hondo haeben ora soklbur saokl wismi ko pangeyem be? Ngub
 inj ka. Mbini Nju sem ngo baeben ngub saokl wismil, Ngaorom mbini
 Nju sem ngo baebenom Tenaol Sem Tangar baeben makl homo daongirir
 ken ko nen sabobur, obum ngubi tomb Tenaol Sem Tangar baeben bu
 muklbur hayao ora.ⁱ ¹² Ngub beyaol mbini Nju sem ngo baebenom saokl
 u khorob ngo bismi saom, Ngaorom tenaol su hambun bor paoleyem
 baeben hambun bisur aondao ora bin kismi ora. Heneng ora mbinim
 saokl u khorob ngo bismi tomb Ngaorom Tenaol Sem Tangar bor hobao
 sao aondao ora taol bu kalen kismi ora. Ngub bismil Ngaorom mabor
 mbini Nju sem andub ora ngo waki bu muklao ub Tenaol Sem Tangar
 hambunom di turi homo werek bin buruklemil, ngo buklao ub mbini
 tenaol hambun bor hobao sao aondao ora buklao ka.

Ngaorom Tenaol Sem Tangar bu muklbur hayao o

¹³ Heneng ora ngub bu hayaol nim ngubi tomb angal ngo ini Tenaol Sem
 Tangar baeben bor waeb bubur kakl ngao pangoklwaebe. Ni mbes Ngaorom
 ini Tenaol Sem Tangar ngo hayem baeben bor man kao njam akol bu han
 ko ora bember ha mao hasaol, nim nao kongon ngo hem aondao ora kobur
 bu haruklul nim kongon ngo hobao sao ora bu haruklu. ¹⁴ Nim ngub biyul
 Ngaorom ini Tenaol Sem Tangar ngo baeben bu muklbur hayao ub, nim
 di mbini ninao sem Nju sem ngo baebenom hem ko daongirir lome nda
 ub bin ko mbini ngo semon mendbor di mend Ngaorom bu min lowao be?
 nao hende ka. ¹⁵ Heneng ora Ngaorom obun sem ora Nju sem ngo baeben
 tuwa mesao kalisao tomb obum ngub bisao saom tenaol su hambun bor
 paoleyem baeben hambun bor, saongao nao mari mbini hambun hond
 homo taeki kisao ub hobao sao aondao ora bisao. Ngub bisao o waki mbini
 Ngaor obun sem ora ngo mesao kalo tuwaesao baebenom mbinin kone u
 bokeyaoklbir obu hayaol oboklemil, obum mbini obun sem haen lao tomb
 naom asao ora menger muklmao ko nen sabeyem? Pangeklem. Naom mbini
 ngo baeben mbes himismi o waki enjaokl ebe menger hayem lomao ora.

ⁱ 11:11 Bis 13:46; Oro 10:19

¹⁶ Mend di nim ini bor angal mar kobur kakl ngao, palawe pao mend uklao on konde pae kang mend noklemi o Ngaorom komb bi ora win lao o naem sin, konde mi ngon aondao sao ngo bao wiyao o di palawe pao bombor on sakl komb bi ora soklao. Angal mar bombor ngub was Ngaorom is mend haklao on te pilao nga bor ebe komb bi ora win ka sin, is ngon baoklao baeben di komb bi ora soklao ka. ¹⁷ Ngub soklaol menger ngub mubur mbini Isreyel tenaol baeben non is olib isao mend tenaolom emol we toroklme nda ub menger hayem o, mbini is olib menger ngon baoklao mendbor sando tuwae non bi ora hayem. Ngub haroklme! Ngaorom is olib dera isaobu bor obun mbib dakle on baoklao tangar mendbor sando taokl obobur, is olib emol we bowe ndan baoklao saond hakl pe ngo baebenon akl bu kimb mao ba peb bisao ora. Pangeklem. Nim is olib obun mbib dera isaobu bor pind bili ngo menger murukl ub ini Tenaol Sem Tangar baeben ora hayem ol, ngubi tomb non ini di mbini Nju sem is olib emol we bowen te pilao menger ngol ha hul peyo ora hayem ol, is te pilao ngom ini di buri mao pala and mao sarukl haen ora hayem.^j ¹⁸ Heneng ora ini Tenaol Sem Tangar baeben oran ngo kakl ub menger ora hayem ngao, is olib emol we ti menger ngon baoklao mendbor saond hakl pe non bi hayem baeben bor inim kang mend makl homo mbini bor ebekone nao puklwaebe ora. Aoh, ini is ngon baoklao non bi ora hayem ol, inim is ngon te pilao o buri mao pala and nao mao saroklme ora. Ngub inj, ini is ngon te pilao oral hul ha peyobur ora and soklme, is te pilao ngo oram ini kaeb so menjao nao bin oborob ora and mao saraoklaong, inim mbini is te pilao menger o bor asub ko ebekone poklemi?^k

¹⁹ Pangeklem. Ini mendborom ngub lemi ka. Aoh heneng ora Ngaorom nao non is olib ngon te pilao oral ngub kim bu pe hamun kisaol, mbini is olib emol we ti ngon te oran baoklao mendbor sando tuwaesao ndan akl bubur mao hasaol, nao ebe ora hayom lemi. ²⁰ Heneng ora inim ngub lemi o mbini ngo baebenom Njisesol hul ha nao hasmil, Ngaorom mbini is ngon baoklao mendbor sando tuwae non bi ora hayem ka. Ngub hayem o inim non Njisesol hul ha ora hayem ol, mbinin akl bubur is ngon te pilao oral kimb bu peyo habur, is te ngom and mao saen ora hayem. Ngub hayem ngao, inim ngub nen sabobur lemin ebekone nao pe sub pakl hom mubur, inim is ngon te pilao ngo oral oborob kimb bu pelen was haklwaebe ora.^l ²¹ Pangeklem. Mbini Ngaor obun sem ora, Nju sem ngo baeben is olib emol we ti ngon baoklao heneng non bi ora hasmil sando tuwa di nao bib se ora sisao o, obum ngub bao haen wa nao bi sando tuwaesaong, ini ngo baebenom ngub ebekone paem sin daol bibir ora sando tuwaklaong, ini ngub buklaol ko nen nao sabeyem be?

^j 11:17 Ebe 2:11-19 ^k 11:18 Njo 4:22 ^l 11:20 Oro 12:16

²²Heneng ora inim Ngaor obum ko mend tomb sub tenaol hond homo bisur bu hayao ub di, obum ko mend tomb waki tenaol kon mao waklburi ke kang mend henden waraoklao ub di, aokl nao hemen hae oborob nen saboklwaebe. Obum tenaol mendbor khorob bubur saokl wismi baeben bor kon win ko buri palobur menjao menjao mao barukl hayao ora. Ngub beyaong ini ngo baebenom non sub obum bisur bi haen ora harim sin, obum ini sub hond homo bisur bi hayao ora. Ngub beyao o inim obum sub ngub bisur bin nao hae kang mend ebekone sao paem sin, Ngaor obum ini ngo baeben di is olib baoklao ngo menger murukl ub sando tuwaklao ora.^m ²³Ngub buklao o mbini Nju sem baebenom di Ngaorol hul ha nao hae kone awis ora haroklme ub nao bibur waki Ngaor obul hul ha ora harim sin, mbini ngo baeben mbes is olib ngon te isao oral kimb nao bin hasmi o Ngaor obum waki ebe kimb bin kaeb se ora hayaol, obum waki is te pilao ngol kimb bu hul ha peyobur and so haen ko ngub kimb bu pelen lao ora. ²⁴Pangeklem. Ini Tenaol Sem Tangar baeben non is olib dera isaobu bor obun mbib pind bili ngon baoklao saond pae menger ora hayem. Ngub hayem ol is henengom non mbinin mbib is baoklao saond hae dundu ol kimb nao bimi nda o, Ngaorom ini is olib emol we bowe ndal kimb bu peyo and so haen ko kimb mao baesao ora. Heneng ora ngub bisaol Ngaor obum kang mend bukl buwaeb se sao ngub daol o bisaol, obun sem ora Nju sem ngo is te o kab ngo kimb bu pe nao haen mbes sando tuwaesao nda daol, penar bu ora obun te pilao ol bao ora kimb bu and so haen kaeb se hayao ora.

Ngaorom tenaol hambun hond homo bu muklburi hayao o

²⁵Nao haeme mbaoli haki o, mbes ora angal mend tenaol hambunom di nao pange mupango sao wisao o, inim di nao hambun sao pange nao menjao nen sabokl buwa nao bib se ora hayom kobur, angal ngo aokl hemen ha nao beklemin ko nim ini bor angal ngo oborob ora kao dund bun pangoklwaebe. Mbini Isreyel tenaol mendboron kone bor buri ora han hul men koro ora hayem o, Ngaor obum Tenaol Sem Tangar baebenon mendbor bu mukl buklao baeben, nim ngub baeben ora bu muklwao ko ndi men pa man man bu paesao ub hambun ora bu mu pa ora buklao tomb, mbini Nju sem ngo baebenom di mbinin mbib nen sabeme ub was bubur mbinin kone bor ngo han hul men koro hul ha tundaroklme ub nao bi waki kone u bokeklemi ora. Ngub bukleming nim ngo kakl ub inim mbini Nju sem ngo baeben bor ebekone nao puklwaebe ora.ⁿ ²⁶Heneng ora Ngaorom mbini Isreyel tenaol ngo baeben hambun bao ora bu muklao. Ngub buklaol angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiayo.

^m 11:22 Njo 15:2; Njo 15:4; NjuS 3:14 ⁿ 11:25 Luk 21:24; Njo 10:16; Oro 12:16

Bu Maoraoklao Aol Aondao nda
 Obu su Siyon haklbir
 Njekobom maru wam aeben bisao baeben
 Hambunom khorob bimi sao
 Mbinin kone bor dol hae wiyao ub
 Ora mu tuwa kunaklbir oboklao ora.^o

²⁷Ngub buklaol Isreyel tenaol ngo baeben bor
 Nim hobao sao ora mend buklwao kisao nda ub
 Mbinim khorob bismi sao mbinin kone bor wiyao o
 Nim kuna ora mu tuwaklwao ko

Ngaorom kisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora. ²⁸Ngub kisao o Nju sem ngo baebenom Ngaoron Angal Bib Hobao Sao ora nda makl homo tuwabur mbinim Ngaor obun saond bi men koro hasmi tomb, mbinim ngub ngo bismi saom Ngaorom ini Tenaol Sem Tangar baeben hond homo bisur bin kismi ora. Aoh, ngub ngo bisao tomb di Ngaorom mbes ora Nju sem ngo baebenon ab sumb wil baeben obun sem ora bember peyo mao habur, obum mbini ngo baeben bor nim hobao sao mend buklwao ora kisao ndal sakl, obum ngo kisao nda ub nen sab hakol ora bubur mbini Nju sem ngo baeben obun kone waoraoklao sem ora hayem. ²⁹Heneng ora Ngaorom kone kab nao mari ngub ora biyaol, obum tenaol mendbor hond homo bisur buklbur ni hae ol ubuklub ka sin, obum wakl kone u bokeyo mbini ngo baeben nao tuwaklao ora. ³⁰Ngub buklaol o ini Tenaol Sem Tangar hayem baeben non mbes Ngaorom ngo sao ngo sao bibaebe keyao ub nao pange ini sem tangar ora hayom ko hasmi o, Ngaorom mbes obun sem ora Nju sem ngo bember ha haen kisao nda baebenom obum bibaebe keyao ub hul was haroklmel, mbinim ngub bimi saom Ngaorom ini Tenaol Sem Tangar hayem baeben hond homo bu min kismi ora. ³¹Ngub bismi o menger bombor ngub was mubur, mbini Nju sem ngo baebenom ngubi tomb di Ngaor obum bibaebe keyao ub nao bi hul ha tuwa besao kon was u haroklme ora. Ngub bimi o wakl Ngaorom ini Tenaol Sem Tangar ngo baeben hond homo bu muklao om mbini Nju sem ngo baeben wakl kone u bokeyaokl eben lemil, mbini di wakl hond homo bu muklao ora. ³²Heneng ora obum tenaol hambun ora hond aondao bu ora homo bu muklbur hayao o, mbinim obum bibaebe keyao ub no pange hul habur lomen, mbinim khorob bu haroklme saom mbini kalabus mao palaen waroklmel, Ngaorom mbini mabor wakl buri palo bu muklbur mbini ngub kalabus paolin waraoklao ora.^p

Naom Ngaor bor kaoya kao ha was haemin ora

³³Wao. Aol abo hakl o, Ngaorom hobao sao ora ngo nao bor hond aondao ora homo pone ora bisur bu haraoklao ub mondom ndi di nao

^o 11:26 Mat 23:39 ^p 11:32 Kal 3:22; 1 Tim 2:4

manakl birib se ora yao ka. Heneng ora Ngaor obu hambun sao pange kone kikil bi pon pae aondao yubu ora hayaol, obu hesa menjao mend kab mend menger nao mib se ora yao. Obun kone bor hambun sao nen sabeyao ub aem ora hondo kao dund bib se hayao? Obum obun kone ora bor nim ngo sao ngo sao buklwao ko nen sab ndaraoklao nda ub di, aem was hend waeb se hayao? ³⁴Heneng ora obun mbuk waebom di ke wiyao ub.

Aorao Aondaon kone ndaon bor wiyao sao
Aem was mao bembera handaeb se hayao?
Aem ora Aorao Aondao obu bor
Njem ngo sao ngo sao bibi ko buwalo
Man man kaeb se hayao?^q

³⁵ Wao. Obum mabor san lin ko

Aebom was obu bor menjao kal mbaeb se hayaob ko?
mbuk waebom ngub ke wiyao ora. ³⁶Heneng ora hambun sao obum was ngo sao ngo sao bin ko warakl ko nen sabobur ingiyaesaol, hambun sao ngo wi sao baeben obun was yaol, ngubi tomb obun buri oram was win keyaong, obum nao warisao sao oran aebom ora menjao kalakl buruklao balem. Pangeklem. Obu Hambun Saon Aorao ngubi ora hayaong, naom naon Aorao Ngaor ngo obu bor kaoya kao tu sowa nao bi hor hambunon kaoya kao ha was haemin ora. Heneng ora.^r

Nao ngubi ora habur Ngaoron kongon bu haemin

12 ¹Nao haeme mbaoli hakl o, Ngaor obum nao hond aondao ora homo pone bisur buklbur hayaong, nim inim ngub ora bibaebe ko pangakl ka. Inim Ngaoron kongon hambun sao bu haklemi ub ini obun komb bi hae ebe ora habur bu haklemil, inim obum turi homo bib ko nen saboklao ub was beklemin ub, inin toklo nao heme enjo ngo hayem ubi Ngaor bor mabaorao haoru sao bao kaloklwaebe ora. Pangeklem. Inim ngub ora buklemi ub inim bib se haklemi ub ora bukleming, inin kone ndaon bor mabaorao haoru kale non bi haklwaebe ora.^s ²Inim ngub bubur lemin sun tenaolom hambun sao mbinin kone bor songolom bi keyao ub nen sab hakol bu, bu haroklme nda ub inin kone bor di ngubi sao eben bao wa nao bibaebe ora. Ngub inj, inin kone bor mbes hasmi ub tuwabur, Ngaorom ini inin kone ndaon bor hambun sao tangar tangar wen pange ngo taol bu njaoraoklao sao was inin kone bor mu tunda win kobur, ebe sao ngo obu bor hakl ebeyao sao was and sen haklwaebe. Heneng ora inim ngub buklemi tomb inim Ngaor obum bib ko nen sabaoklao ub ora hondobur buklemil, obum di turi hemen oborob dund se ub ora buklemi.^t

^q 11:34 1 Kor 2:16 ^r 11:36 1 Kor 8:6 ^s 12:1 Njo 4:24; Oro 6:11; Oro 6:13; 1 Pit 2:5

^t 12:2 Ebe 4:23; Ebe 5:10; Ebe 5:17

³Pangeklem. Ngaorom ni hond aondao bu ora homo bisur bisaol waki angal ngo nim ini bor di kao njurukl ngao, ini kang mend ebe oborob sao haklemi baebenom di ni ebe ora, tenaol mende di men mbae kang mend pone sao hae ko nen sabobur ebekone nao puklwaebe ora. Ngub inj, inim kone ukl bombor ora ubur Ngaorom ini ngo hayem ub hareklem in ko, ini bor obun buri aondao bu di kang bu di armend sisao ngo taol bu njubur, ini ngubi ngubi was haklemi ko bember ha peb bu mao ha peb bisao ub nen sabo Ngaor obul hul ha habur, inin kone bor ni obun mbib nen sabisao ub ora ngo sao bu han ko taol bu njise ko nen sabo ber ber bibaebe ora." ⁴Heneng ora naon toklo bombor ora ngo ha bereyom on di el wil ki aongao ngo sao hakl andub ora hae hayom ol, ngo sao baebenom mbinim bib se ha ha beme ub mbinin kongon armend sisao was bi bi bimi nda ka." ⁵Ngub bimi ndal bombor ngo kakl ub was menger mubur, nao tenaol Karason sem baeben hambun di obu bombor on sem ora habur, obu hesa haru ora hayom ol nao di toklo bombor on el wil ki aongao ngo sao hakl menger ora hayom. Ngub ora hayom ol naom mendel mao tila tila bu toklo bombor on sakl, mendel kimb bu pe pe bin ora hayom." ⁶Heneng ora Ngaorom nao ngub pone ora bisur bu nao ngubi ora hamun kobur, nao hambun bor obun buri mundub mundub bi ta peb bu njisaol, naom obun kongon tangar tangar bib se hayom ub buri palo bu haemin ora. Pangeklem. Nim ngo kakl ub nao ngo haklon is mend bor obun Angal Bib Hobao Sao ora nda tenaol hambunom pangen kao kalo hamun ko obun buri o nao bor taol bu nja sin, naom Ngaorol hul ha ora habur angal ngo buri palo kao kalam akol bu haemin ora." ⁷Obum nao ngo haklon mendbor bor tenaol aebenol haklemi baeben bisur bibi uklaol hondoklmao ub bisur baomun ko buri ngubi taol bu nja sin, naom ngub tenaol aebenol haklemi baeben bisur bam aeben bemin ora. Aoh, nao ngo haklon mendbor bor obun angal bib hobao sao nda oborob ora kao dund bu kao kalo hamun ko buri ngub taol bu nja sin, obun angal bib hobao sao ngo tenaolom pangen oborob ora kao kalemin ka. ⁸Mend di obum nao bor tenaol aebenol haklemi hakl oborob hul ha saor peyo ora haen kaomun ko buri ngub taol bu nja sin, naom ngub di buri palo bemin ora. Aoh, nao bor tenaol mende bor menjao menjao bisur bu kalaeb se uklaol hondoklmao ub baomun ko obun buri taol bu nja sin, naom mbinim waki nao bor menjao mondom san lin muklbur inj, Ngaorom naom ngub baomun ko buri ngo njuklao ub pone bao bisur bu kalo haemin ora. Nao ngo haklon mondom di obu Ngaoron semon maeb haraoklao aol harob sin, obu bor buri ngo taol bu kaloklao ub obun kongon ngo makl homo pakla sao hender nao bi oborob buri palo ora bu haebe buklao. Ngaorom

" **12:3** 1 Kor 12:11; Ebe 4:7 " **12:4** 1 Kor 12:12 " **12:5** 1 Kor 12:27; Ebe 4:25

x **12:6** 1 Kor 12:4-11; 1 Pit 4:10-11

nao ngo haklon is mend bor di tenaol mende hond homo bisur bin ko buri ngubi taol bu kala sin, Ngaorom obu bor kongon ngo taol bu kaloklao ub makl nao heme turi was homobur buri palo bu haebe buklao.^y

⁹Inim ini hakl hakl mende hond hom hom bu mendel kone wi wi bu haklemi ub, inim kone kab nao mari mendel heneng ora kone u mba mba bu ora haklwaebe. Ngub bubur lemin inim sun tenaolom khorob tangar tangar ngo bu haroklme nda ub makl aondao ora homobur, inim hambun sao oborob bam bam buklemi on was nen sab hakol bu, bu haklwaebe ora.^z ¹⁰Pangeklem. Ini ngo baeben non hambun ora Karas obun haeme mbaoli was hayem ngao, nim ngo kakl ub ini hakl hakl mende hond hom hom bu mendel oborob ora kone wi wi bu haklwaebe ora. Ngub was bubur lemin inim ini hakl hakl mende bor makl hom hom nao bi turi was hom hom bubur, nao haeme njem oborob bil ko turi homo tengiyu was kao kao bu, mende turi mao homa homa bu, mende kaoya ya was bibaebe ora.^a ¹¹Inim oborob ngub was bu habur lemin hambun sao buklemi sao baeben di kang mend makl homo pakla nao se, inim buri palobur ora bu haklwaebe. Ngub bubur lemin inim Wesao Aondao Tangar ndam inin kone ndaon bor aondao bu ora hondaen habur, inim turi was homo Aorao Aondao obun kowan lao tenaol ora men koro haklwaebe ora.^b ¹²Pangeklem. Ngaorom ini mabor wen bu muklao ub bao hondo hayem ub buklemi tomb, inim turi homo inin kone bor hondokl engel bin was haklwaebe. Inim ngub haklemil ke mundub mundub bi hondoklemi tomb di, inim hul ha saor peyo was habur makl nao homoklwaebe ora. Ngub bubur lemin inim Ngaor bor di kao kal hakol was bu haklwaebe ora.^c ¹³Mend di inim mbini Karason sem mendbor menjao nao wi burubur mbinin kone bor dam nao bin buruklemil hondoklemi baeben bor di, mbinim ngo nao wi buruklemi sao hakl oborob ora bisur bu taol bu kaloklwaebe. Mbini Karason sem mendbor di su tangar tangar bor haklbir ini haklemil tiyao ko bombor obo paolaem sin, inim mbini bor oborob obaeming ubuklub ko inin anda bor oborob ora u paoloklwaebe.^d

¹⁴Mend di mbini aol mendbor ini hondo ko bowes bu ke mao handaklemi baeben bor di, inim Ngaorom mbini ngo baeben bor khorob ngo buklemi on san lu ke mao handaen ko nao kao kale, mbini ngo baeben Ngaorom bisur bin ko nen sabobur ora kao kalo haklwaebe.^e

¹⁵Inim ngub was bu habur lemin ini ngo haklon mendborom oborob was habur turi homo werek bu harim sin, ini aeben o haklemi baebenom di mbini daol haru turi hom isur bibaebe. Ini ngo haklon mendboron kone bor kho so kend bin burubur de ko haklemi tomb di, inim mbini ngo baeben daol haru de kao isur isur bu haklwaebe ora. ¹⁶Mend di ini hakl

^y 12:8 2 Kor 9:7 ^z 12:9 1 Tim 1:5; 1 Pit 1:22 ^a 12:10 Pil 2:3; 2 Pit 1:7 ^b 12:11 Bis 18:25; Kao 3:15 ^c 12:12 1 Tes 5:17 ^d 12:13 NjuS 13:2 ^e 12:14 Mat 5:44; Bis 7:60; 1 Kor 4:12

hagl menjao lemi tomb di, inim buri pal pal bu mondom menjao was kao kao bu engelom nao ke, sub kone bombor ub was u angal di bombor o ora taokl taokl eben was ko habur, sub mende hond hom hom bu sowa pa ham ham was bibaebe. Inim mbini tenaol kang mendbor imbi nao wi sao haklemi baeben bor di makl homo ebekone pobur aol hobao nao men kore, mbini ngubi baeben turi homo mbini daol haru was haklwaebe ora. Ngub bubur lemin inin kone bor di ni non hambun sao pange kone kikel bi ora hae ko nen nao saboklwaebe ora.^f

¹⁷Mondom ini ngo haklon mendbor bor khorob menjao buklemi tomb di njem mbini bor ngon san nao libi ora. Ngub inj, mendborom tenaol hambunom di aol ngo obum oborob was bu hae ko henden, mend haroklme nda ub was bu haklwaebe ora.^g

¹⁸Pangeklem. Inim ko ora bin di tenaol mende bor nje buri ni buri ko per ab saond bu kal kal nao bibur, inim sub oborob haeb se uklao ub inim tenaol hambun bor sub sowa pa was ham ham bu haklwaebe.^h ¹⁹Ini ninao sem nim kone uruklu nda hagl o, tenaol mendborom ini bor khorob buklemi tomb inim ngon saongao maru bu san nao libaebe ora. Ngub inj, angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Ni Aorao Aondaom kakl

Ni bomborom khorob bimi on saongao marubur

San luklwao kisao ub

mbuk waeb bor ngub wiyaong, mbinim ini bor khorob buklemi sao baebenon san nao li Ngaor obun mbib ora bu san lin waklwaebe ora.ⁱ ²⁰Heneng ora nim ini bor ngub ngo bibaebe kakl on angal mend Ngaoron mbuk waeb mende bor di ngub ke wiyao.

Njen saond bi mend dem homa sin

Njem obu hond homo ne taol bu kalaebe.

Obu ib nokl homa sin di

Ib nen humu kalaebe ora.

Njem ngub buklesi tomb

Obum khorob biyao sao andub obun kone bor

Is kaebis sao bu haraoklaol

Obun khorob biyao sao ngo aondao bu ora

Wen is sung sao dokl bu wiyao ub

Obun mbib hondobur

Nim khorob aondao ngo baeben

Bu haruklu e ko hondo

Sakl polen muwaloklesi ora ko

^f 12:16 Oro 11:20; Oro 15:5 ^g 12:17 1 Tes 5:15 ^h 12:18 Mak 9:50; NjuS 12:14

ⁱ 12:19 Mat 5:39; Oro 13:4; 1 Tes 1:6-7; NjuS 10:30

Ngaoron mbuk waebom ngub ke wiyao.^j ²¹ Ngub ke wiyaong inim mbini tenaol aeben ngo baebenom khorob buklemi saon san luklemil, sun tenaolom khorob bimi sao ngom ini men mbae saoklaong oborob hondo ora hawlwaebe. Ngub inj, inim hambun sao oborob was bam bam buklemi saom sun tenaolom khorob bimi sao di men mbaen ora hawlwaebe ka.

**Mondom kabmanon maomb bo haroklme
semom lemi ub hul nao haebe buklaol**

13 ¹ Nao haeme mbaoli hakl o, mbini kabmanon maomb bo haroklme sem ngo su hambun bor maomb bo hayem baeben di, Ngaor obum ora mbinim ngub maomb bo haen ko nen sabo man man bisao ub ora haroklmel, mbinim ngubi tomb ngo maomb bo hayem ub Ngaor obum haen ke ora hayem ngao, inim inin maomb bo haroklme aol ngo baebenom lemi sao hul nao hawlwaebe ora.^k ² Heneng ora nim ngo kakl ub mondom obun maomb bo haroklme aol baebenom lemi ub makl homo nao panga sin, obum Ngaorom maomb bo haen ko nen sabisao ub ora maomb bo haklemi baebenon angal ora nao pange hul haklemil, obum khorob ngo buklaol saom nje hul harili aol ora hael ko te mao saraoklaol, obum ke hondoklaol ub obun mbib ora hondoklaol. ³ Pangeklem. Mbini kabmanon maomb bo haroklme ngo baebenom tenaol oborob bimi baeben mao dam ka pakl mao homaklbur inj hayem. Ngub inj, mbini tenaol ebekone po khorob bu haroklme baeben ora mao dam ka pakl mao homaklbur ora hayem ngao, inim inin sul maomb bo haroklme ngo baebenom ini pakl nao mao homaem ko nen sobaem sin, inim khorob sao oran kang sao di nao bi oborob was bam bam bu hawlwaebe ora. Heneng ora inim ngub buklemi tomb non inin maomb bo haroklme aol ngo baebenom di ini turi homoklemi ora.^l ⁴ Mbini tenaol hambun maomb bo haroklme aol ngo baebenom di Ngaoron kongon tangar tom mend ora bu habur, mbini ngo baebenom di ini ebe oral oborob was hareklemil ko ini maomb bo haroklme ora. Ngub bimil njem khorob menjao bae sin mbinim nje buri palo ke mao handaeb se ora hayem ngao, njem mbini kang mend pakl hom mu sao haebe. Mbini ngo baeben Ngaoron kongon tom mend bimi aol non bi ngubi ora haroklmel, Ngaorom tenaol khorob bu haroklme baeben ko homo ke mao handaklbur hayao ub, tenaol hambun sul bao haklemi aeben anga tomb mbini maomb bo haroklme aol ngo baebenom tenaol khorob ngub buklemi baeben ke mao handaklemi ora.^m ⁵ Pangeklem. Nim ngo kakl ub buklemi orang, inim inin kabmanon maomb bo haroklme aol haklemi

^j 12:20 Mat 5:44 ^k 13:1 Njo 19:11; Tat 3:1 ^l 13:3 1 Pit 2:13-14; 1 Pit 3:13

^m 13:4 Oro 12:19

ngo baebenom lemi sao hul nao hae oborob pangoklwaebe ora. Aoh, inim ngub buklemi o ini ke mao handaklemi ko pakl homobur was inj, inim mbinin angal hul nao haklwaebe ka. Ngub inj, inim inin kone bor khorob bimi sao hesa oborob bimi sao kab oborob ora taol bu kobaroklme nda ub hondobur, inim mbinin angal hul nao hae pangobur oborob was bu haklwaebe.

⁶Mend di menger bombor ngub was mbini maomb bo haroklme aol ngo baebenom Ngaoron kongon non bi ora bu habur, mbinim kongon bibi uklao o buklbur ini bor mone takis nji lomeng, mbinim ini bor nji lemi ub takis oborob kaloklwaebe ora. ⁷Pangeklem. Nim ngo kakl ub inin kabmanon maomb bo haroklme aondao baeben bor di, kansol baeben bor di, mbinim mone takis tangar tangar ub ngo moroklme nda ub mukl oboklemi tomb bao kaloklwaebe ora. Ngub was bu habur lemin mbini ngo baeben bor inim oborob bibi wi ub was beyem ko, mbini bor kaoya angal sao bam bam bubur inim mbinin kone bor turi mao homa angal was lowaebe ora.^a

Inim oborob was bu habur mendel kone wi wi bu haklwaebe

⁸Pangeklem. Inim tenaol menden san oran kang ora di nao haen ware pele ora haklwaebe. Aoh, inim menden san mend haen hae non bu oran naom tenaol mende hond homo kone woroklme ub ora yaong, inim mbinin san ngo li non bu, mbini hambun ora hond homo kone u was haklwaebe ora. Heneng ora nim ngo kakl ub mondom tenaol mendel ngub hond homo kone u ora harob sin, obum Ngaoron man hobao sao oran bombor ngo buklao o ora yaol, obum Moseson man tangar aeben ngo wiyao nda baeben di el mend nao baondib mini hambun men hakol bu hae non bi ora haklao ka.^o ⁹Ngub ora buklaol Ngaorom obun man ngo bibaebe ke wiyao baeben, ten aol kabom paes nao puklwaebe ke wiyao ub di, tenaol mende pe paen nao libi ke wiyao nda ub di, menden osisao paes nao naebe ke wiyao ub di, tenaol menden uklao sao bor heb nao homaebe ke wiyao nda ub di, angal hambun sao ngo kisao baebenon te hobao sao bombor o oran ngub wiyao.

Njem njen mbib was nen sabo hem kale ub

Njem njen tenaol sango mende di hem kobur

Hond homo kone wibi

ke wiyao ora. ¹⁰Heneng ora mondom tenaol mendel ngub hond homo kone u harob sin, obum tenaol mende bor khorob sao di kang mend nao bib se ora haklao. Nim ngo kakl ub mondom tenaol mendel ngub hond homo kone u haklao tomb, obum Mosesom man andub ora ngo ko

^a 13:7 Mat 22:21 ^o 13:8 Mat 22:39-40; Nje 2:8

hasaol wiyao nda baebe di el mend nao tuwae hambun men hakol bu haklao ora.^p

¹¹Pangeklem. Ngubi tomb non hobao sao ora ngo bu pindib paklao bao o di ngo teb sam sam be ol inim hondo ora hayem ngao, inim enjmor nao ke el ti ha ora habur, nim ini bor hambun sao oborob ngo bibaebe kakl ub was bu haklwaebe ora. Heneng ora naom mbes angal ngo pangobur Njisesol hul ha hasmao aeben anga tomb di, bao hobao sao ngo atomb ora pindib paraokl ko hondo ham aeben bismao bor karasmas andub ora pibi haraoklao nda o, ngubi tomb oran nao bu muklao bao ngo mbes ngo teb se ong, ngub enjmor nao ke hend ha was haemin ora.^q

¹²Heneng ora mbes non nen kao mba was haraoklao em hundur was u mba haraoklao o, ngubi tomb oran waki bao buklbur hoklob kebeyam ebeng, sun tenaolom em hundur wi bor habur khorob ngo bu haroklme nda ub naom nao hende hende di kang mend bi soklaong, oborob hondo ora haemin. Naom ngub bubur lomaon naom bao bi oral war himbi buri ora nda maru was habur, naon saond bi Seran nda saond bu kalo buri palo men mbaemin ora.^r ¹³Naom ngub bubur mendborom ebe bao bi oral habur oborob was mend bu haroklme nda ub, naom di oborob ngub was bam bam bemin. Heneng ora mbini khorob bimi baebe ne aondao bu ora haoru pari bu, mbinim he soklme ib andub ora no he sao bara ubur paes was pu pu bimi nda ub di, mbinim khorob bimi sao hambun sao pamukl was hem ko nen sab hakol bubur paes heb hom hom bu po haroklme ub di, mbinim daongirir kao kao bu per ab saond bi bi bimi nda ub di, mbinim khorob tangar tangar ngo bu haroklme nda ub naom kang ora di nao bi oborob hondo ora haemin ka.^s ¹⁴Heneng ora inim inin songolom khorob bimi sao bor heb mao homa homa bu khorob bi bi lao ub nao pange men mba ora haklwaebe. Ngub bubur lemin naon Aorao Aondao Njises Karas obum inin toklo songol hambun bor war himbi sao ha beyabur maomb bo haen haklwaebe ora.^t

Inim Karas tenaol mende bor te nao mao saraklwaebe

14 ¹Pangeklem. Ini ngo haklon mondom obum Njisesol hul ha haklao on te hobao sao ora o oborob nao hendebur obun kone bor taol taol was bu harob sin, inim obu mesao kalo bao nao tuwaklwaebe ora. Aoh, obu ini haklemi daruklol ngub bao haen ini daol momunu was habur lemin, obum obun kone bor nim ngo sao ba sin kho ngo sao ba sin ebe ko, obun kone taol taol bu ngo buklao ub hondoklemi tomb di inim obu bor njem ngo sao khorob bel ko taolu lu ab saond nao bu kaloklwaebe ora.^u ²Heneng ora nim ngo kakl ub aol mondom Njisesol

^p 13:10 1 Kor 13:4-7 ^q 13:11 Ebe 5:14; 1 Tes 5:6-7 ^r 13:12 Ebe 5:11; Ebe 6:11; 1 Njo 2:8

^s 13:13 Luk 21:34; Ebe 5:18 ^t 13:14 Kal 3:27 ^u 14:1 Oro 15:7

hul ha ora habur obum ne kho ebe hambun sao warer warer nao bi bao noklao tomb, ne noklme sao ngo haklon mondom obun kone bor dol mao ha kho nao mao saklao ora. Ngub bukla o aol is mendem di Njisesol ngub hul ha haroklme on te hobao sao ora oborob nao hondoklao tomb obum kone taol taol bubur, nim ne tangar sao baeben ebe noklwao o ibao baoraoklao sao mudi hae baeben non nao noklwao ko nen saboklao ora.^v

³Pangeklem. Ngub bukla o aol mend obu ne kho ebe hambun sao warer warer nao bi bao was no haklao mondom, aol is mende obu mudi hae ibao baoraoklao sao baeben nao ne warer bukla o bor, nim ngo sao hakl warer warer nao bi bao was ngo naklo e ub nao bi, obum ngo sao hakl bao warer bi werekle kobur obum makl homo besao handaeb handaeb nao bibi bukla. Mende di aol is mende ne hambun sao me bao was no haraoklao ngo obu di Ngaorom nje ebe hael ngao ni hae ol ib laong, is mende aol ngo obu kone taol taol bu ne warer bu no haklao om, mende ne hambun sao bao was no haklao nda makl homo obum khorob be ko te nao mao saraebe bukla ora. ⁴Ngub inj, aol aondao mend haklao o obun kongon baraoklao aol hayao o di, aol aondao ngo obun mbib ora obun kongon baraoklao aol ngom oborob was bu hae be? khorob beb ko te mao bembera haondaoklao ora. Ngub biyaong ini ngo haklom mondom Ngaor obun kongon biyao tenaol baeben, njem te mao sara khorob bel oborob bel ko bao taol baklesi sin, nje aol asub bi ora mondom ngub buklesi balem? Njem aol menden kongon biyao aol o di bao te mao sara sara bu sarbeyaklwao ko nen sabo hael o, aol ngo obu Aorao Aondaon kongon biyao aol ora hayaol, Aorao Aondaon obum obun kongon biyao aol ngo bu muklbur hayaol, obu saokl nao win ko harer ebe on was muwaloklao tomb obu saokl nao wi ebe bu wi poklao ora.^w

⁵Mend di tenaol mendborom bao mendbor hobao sao ora yao ko, imbi tangar tangar karu ubur bao ngo baebenon baondib pa nao bin hor so buru hor buruklmao ko nen saboklme. Ngub nen saboklme o tenaol mendborom bao hobao oran mend nao wi, bao hor hambun bombor ubi was yao ko nen saboklme. Pangeklem. Mendborom ngo kakl ub biming, inim inin mbib armend sisao bu haroklme ub nim ngub ba sin kho ngub ba sin ebe ko oborob ora taol bu kobabur, inim hambun sao armend sisao ngo bimi nda ub was bao bu haklwaebe ora.^x ⁶Heneng ora nim ngo kakl ub mondom bao mendbor ndi tiba hor buruklao ub, obum Aorao Aondaon bor ora kaoya ko buruklao. Aoh, aol is mende ngo obu ne hambun sao kho ebe ko warer nao bi bao was no haroklao o, obum di Ngaor bor nen sabo tengiyu ko kao kala sin, obum di Aorao Aondaon bor ora kaoya koklbur ne ngo ngub bao noklao ka. Bombor ngub was mondom ne kho ebe hambun sao me bao was nao ne warer warer bu noklao o, obum di

^v 14:2 Kol 2:16 ^w 14:4 Mat 7:1; Nje 4:11-12 ^x 14:5 Kal 4:10

Aorao Aondao bor was nen sabo se ubur, obum Ngaor bor turi homo tengiyu was ko habur biyao ora. ⁷Ngub soklaong nao nao heme sul bao haklmao aeben anga tomb oran, naom naon mbib nen saboklmao sao was nao bu haemin ora. Heneng ora nao pe paklmao ub di naom naon mbib ni pe pan saol kobur inj pe pabur yu heben poklmao. ⁸Ngub bukлмаong naom su ngol ba haklmao aeben anga tomb oran, naom Aorao Aondao bor was kaoya kao ha was haemin ora. Aoh, bombor ngub was nao pe pabur heben poklmao ub di Aorao Aondao obun imbi win ko was poklmao ora. Ngub bukлмаol nao ngub pe paklmao ub di, nao nao heme sul bao haklmao ub di, naom hambun sao bu haroklmao sao baeben di, ngo sao baeben hambun ora Aorao Aondao obun was yao ka. ⁹Ngub ora yaol mbes Karas ngo obu tenaol himismi baeben di, nao heme bao hayom baeben di, tenaol hambunon Aorao Aondao ora hayao ndam obun mbib tenaol hambun bisur bu himisao o, obum wakl tenaol ngo baeben hambun ora maomb bo haklbur obu wakl buri palo enjaokl po hayao ora.^y ¹⁰Aoh, obu bomborom ngub maomb bo haklaong, inim asub ora nen sabobur inin Karas haeme mende bor nje ngubi ngubi was hael ko te mao sara sara bimi? Ini mendborom di inin Karas haeme mende bor asub ora nen sabobur makl homo besao handaeb handaeb bimi? Pangeklem. Ngaor obum ora nao tenaol hambunom khorob di oborob di hambun sao bu haroklmao sao baeben te mao bembera hondoklbur, nao hambun ora obun el dund so oral was teka hamun lao ora.^z ¹¹Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk waebom di ngub ke wiyao.

Ni Aorao Aondao ngo hae oram kakl ol
 Tenaol hambun ora ni hae ol was obo
 Tumu karu dombes ubur
 Mbini hambunom ne bombor ub ora kombobur
 Nje Ngaor pon pae aondao yubu ora hael ko
 Kaoya lemi ko

Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.^a ¹²Ngub ke wiyao! Ngaor obum tenaol hambun heneng ora ngub te mao bembera howes lao tomb, naom khorob di oborob di hambun sao naom armend sisao bu haroklmao ub kowes nao bi bao kao pa ora bukлмаo ka.^b

Njem Karas tenaol mende saokl mao waklesi hondo ora haebe

¹³Ngub bukлмаong naom nao hakl hakl mende makl homo te mao sara sara nao bemin ora. Ngub inj, inim kone kho ngubi woroklme ub tuwabur lemin, inim inin Karas haeme mende saokl win ko khorob mao baeb se oran menjao buklwao ko oborob hondo kone kimb bu ora haklwaebe.

^y 14:9 Luk 20:38; Kal 2:20; 1 Tes 5:10 ^z 14:10 Mat 25:31-32; Bis 17:31; 2 Kor 5:10

^a 14:11 Pil 2:10-11 ^b 14:12 Kal 6:5

¹⁴Pangeklem. Ni ninao Aorao Aondao Njises kab haru was haruklul nim ora hende ub heneng heneng ora kakl ngao, menjao mend obun mbib ora tenaolon kone bor kho mao sa dol mao haraoklao sao oran mend nao wiyao ora. Ngub inj, mondom obun kone bor pakl hom mubur ngo saom nao kone bor kho mao saklao ko kone taol taol bubur o bao buklaol tomb, obun kone bor pakl ngo homoklao saom obu heneng ora kho mao saklao.^c ¹⁵Ngub biyaol njem njen mbib turi homoklesi ub ne kho ebe hambun sao warer nao bi tenaol hambunom di henden bao was no haklesi tomb, njen Karas haeme mend obum pakl homo kone taol taol bu haklao o saokl mao wari sin, njem tenaol mende hond homo kone u haebe lao ndam bi lao ub inj buklesi ora. Pangeklem. Nim ngo kakl ub inin mbib was hem kobur ne ngubi haki hambun sao bao was noklesi tomb, Karas obum tenaol mendbor mbinin ne mana bu misao nda baebenon is mend kho mao sa saokl mao waklesi hondo ora haebe.^d ¹⁶Pangeklem. Inim non naom ngo sao kho ngo sao ebe yaong bao bun ko, hambun sao oborob ora taol bu kobabur bu haroklmao ko nen saboklme ora. Ngub bimi o mbini mendbor inim ngo bimi ub nao bimi baebenom, inim hambun sao bao was buklemi ub hondoklemi tomb ini khorob bimi tenaol ora hayem leming, ngub nao ken ub inim oborob hondo ora haklwaebe.^e ¹⁷Pangeklem. Ngaorom maeb ha maomb bo hayao bor haeme baebenom ne noklme saon di ib noklemi on di ngo sao kho yaong nao noklwaebe, ngo sao ebeng bao noklwaebe ko, ngo saon mbinin kone bor pakl homo kao kao dim nao bimi ora. Aoh, obum maeb ha maomb bo haraoklao ub non, ne noklme saon di nao hobao sao ngubi sao haklon mondom nen sabo warer nao bib se ora yao ka. Ngub inj, Ngaoron Wesao Tangar Aondao ndam tenaol ngo bor haklemi baebenon kone bor sub tibaen as ko birin kobur, mbini bor werek aondao ora taol bu kalobur, Wesao Tangar ngom tenaol ngo baeben Ngaorom turi hemeyao ub mbini kone dund se wi oborob bimi tenaol ora haen lao ora. ¹⁸Heneng ora ngub buklaong nim bombor ngo kakl ub was, mondom Karas hem ko taol mi pa sin obum Ngaorom turi hemen ora buklaol, tenaol hambunom di obu oborob biyao aol ora hae ko nen saboklemi ora.

¹⁹Ngub soklaong naom angal armend sisao was kao kao bu per ab saond bi bi nao bemin ora. Ngub bubur lomaon naon kone bor di sub turi homo sisab bin birib se sao on was bi handam handam bubur, naom mende turi homo bisur bi bi bu, mende hul ha saor pe haen kao kao bemin ora.^f ²⁰Pangeklem. Mendborom ne tangar tangar hambun sao pakl homo warer nao bi bao was noklme, ini mendborom ngub pakl homo warer nao bi turi homobur bao was noklme o, njem ngub turi homo bao

^c 14:14 Bis 10:15; Tat 1:15 ^d 14:15 1 Kor 8:11-13 ^e 14:16 Tat 2:5 ^f 14:19 Oro 12:18; Oro 15:2

was noklesi saom Ngaorom obun sem bor hobao sao ngo bisao nda ub kho mao saklesi hendaebe ora. Aoh, naom ne noklme sao baebe kho ebe ko nao dubili hambun sao bao was noklmao o, naon Karas haeme mend obun kone bor taol taol bib se haklao mondom njem ngo buklesi ub hondobur nim di ngub bun kobur bi buruklaol, obu saokl wa sin njem khorob aondao ora uklesing, njem oborob hendaebe ka. ²¹ Pangal. Njem mundi dend bi ebe mend noklesi om sa sin di, he soklme ib, ib waen mend noklesi om sin di, aoh tangar tangar sao mendbor Karas tenaolon kone bor taol taol mao ba kho mao saeb se sao mend buklesi saom sa sin di, ngo sao haklon mend sao mondom njen Karas haeme mbaoli mend saokl mao waeb so buklaol, njem njen mbib turi homoklesi sao ngo hem ko nao bi bao wari sin njem oborob ora buklesing, ora kang ora di nao bibi ora.^g ²² Aoh, njem Ngaorol hul ha ora habur nim ne kho ebe hambun sao bao was noklwao ko nen sobae sin ebe o, njem hambun sao ngo buklesi sao hakl di njem Ngaor obu hesa haru was habur obum kao njuklao ub ora bibi. Heneng ora mondom Ngaorom obun kone bor ne ngo sao bao nao lao ub ora noklaol, mabor obun kone bor nim ngo sao oborob be? khorob bab ko taol taol mao ba kho nao mao sarob sin, obun kone bor sisab bi oram turi hom ha was haklao ora. ²³ Ngub inj, mondom Ngaorol hul ha ora nao hae obun kone bor taol taol bib se ora habur o, ne tangar tangar sao nao naebe ke wi on di kone mende bor pakl tanga pae winbur bao noklao tomb, wakl mabor obun kone bor taol taol mao babur kho mao sarob sin obu ke handaeb se ora haklao. Ngub soklaol njem hambun sao bu haklesi sao baebe Ngaorol hul ha nao haebur bu hari sin, tenaol khorob mao baraoklao saom bi lao ub ora bu haklesil, nje ke handaeb se ora haklesi ka.^h

**Naon mbib hem lomao ub nao bi tenaol mendem
turi homaeb se on ora bemin**

15 ¹Ngub ora soklaong nao mendbor Njisesol hul ha ora habur naon kone bor taol taol nao bi haklmao baebe nom naon mbib turi homo hem lomao ub bao wabur lomaon, naom mbini tenaol mendbor Njisesol hul ha haroklme on te hobao sao o oborob nao hendebur mbinin kone bor taol taol was bubur, mbinin kone bor kend bin boroklme baebe oborob ora bisur bubur, mbinin kone bor kend bi sao ngo uklao o di bisur bu mao sisab baemin ora. ²Heneng ora nao hambunom armend sisao naon Karas tenaol aebenol haklemi baebe nom mbinin kone ora bor Njisesol oborob ora hul ha saor peyo was habur, mbinim turi hom ha was haen ko bisur bam aeben aeben was bu haemin.ⁱ ³Pangeklem. Nim

^g 14:21 1 Kor 8:13 ^h 14:23 Tat 1:15 ⁱ 15:2 Oro 14:19; 1 Kor 9:19; 1 Kor 10:24; 1 Kor 10:33

ngo kakl ub Eben Ke Aol obum bu hasao sao baeben di obun mbib hem ko turi himisao ub inj bu hasaol, angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Nao Ngaor o mbinim nje hondo ko bowes bu

Maobowa angal bu hasmi o

Mbini ngo nje hondo ko bowes bu

Maobowa peb bu hasmi baebenom

Ni bor ora bismil

Nao kone bor kho mao sa kend mao baesmi ora

ke wisao ub Njises bor heneng ora bisaol, ngo ora tomb il so pind bisesa.

⁴Ngub ke wiyao angal hambun sao Ngaoron mbuk waeb bor ngo wiyao ub naom bukmao saon nao muwaloklbur ora wiyao, naom angal ngo wiyao ub hondoklmao tomb naon kone bor sub tibaen as ko baoraomun kobur naom hul ha saor peyo was hamun lao. Ngub bubur laon naom Ngaor obum hobao sao ngo wen bukloao sao bao hondo hamun lao ora.^j

⁵Heneng ora nim ngo kakl ub naon Ngaor obu tenaolon kone bor sub tibaen as ko mao ha, hul ha saor peyo was haen lao on te ora hayao. Ngub hayaol Ngaor obum naom ngub baomun ko, Eben Ke Aol Njisesom nao bor menger oborob ora muwalisao ub obum nao hakl hakl kone bombor ub was bu habur, mende turi hom hom bu oborob was bu haroklme ub ora muwalisaol, obun mbib naom ngub bu hamun lao ora.

⁶Pangeklem. Ini bor obun mbib ngo kakl ub buklaol, ini hambunom angal di mondom menjao was kao kao nao bi ukl bombor o taokl taokl eben ora kobur, inim naon Aorao Aondao Njises Karason Ab Ngaor bor ebe kaoya kao ha was haklemi ora.

Ngaorom Tenaol Sem Tangar bor di obun Angal

Bib Hobao Sao nda pangen kisao o

⁷Heneng ora Karas obum ini makl homo mesao nao nji, ini bor ngub turi homo oborob obaeming ubuklub kisao ka. Ngub kisaong tenaol hambunom di inim oborob buklemi sao hondobur Ngaor bor kaoya ken ub, inim di obum ngo bisao ub ini hakl hakl turi hom hom bu oborob obaeng ib kao kao bu haklwaebe ora.^k ⁸Ngub buklemi o nim ini bor ngo kao njurukl ub, Ngaorom mbes naon ab sumb wil baeben bor nim ini sem o bor buklwao ora ko kao kalisao nda ub Eben Ke Aol obu obo pindib pabur Nju semon kongon biyao aol ora men korisesa. Karas ngo obum ngub obo bisao tomb Ngaor obu kakla nao kaeb se ora hayao ko tenaol hambunom henden muwalisaol, Ngaorom naon ab sumb wil bor nim ngo buklwao ora kisao nda ub ngo ora tomb heneng ora il so pind bisesa.^l

⁹Ngo tomb Karas obum ngub bubur kisaon Ngaorom tenaol hambun hond

^j 15:4 Oro 4:23-24; 1 Kor 10:11 ^k 15:7 Oro 14:1 ^l 15:8 Mat 15:24; Bis 3:25

aondao bu ora homo haraoklaol, Tenaol Sem Tangar baebenom di Ngaor turi homo kaoya ken kisao ora. Ngub bisaol angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Njem ni oborob ora bu misil

Nim Tenaol Sem Tangar baeben haru hae ol

Mbinim di pangen

Nje bor aondao bu ora tengiyu ko kaoya lowao.

Nim ngub njen imbi aondao bu ora win kobur

We di aondao bu oborob ora kaoya lowao ora

ke wisao ub Karas obum ngo haki ub obo bu hasao tomb angal ngo heneng ora il so pind bisao.^m ¹⁰ Ngaoron mbuk waeb mend di ngub ke wiyao.

Tenaol Ngaor obun sablo haen kisao baebenom

Ngaor obu turi homo kaoya ko haroklme nda ub

Ini Tenaol Sem Tangar baebenom di

Obu bor werek bu turi aondao bu ora homo haklwaebe

ke wiyao ora. ¹¹ Bombor ngub was Ngaoron mbuk waeb tangar mend di ngub ke wiyao.

Ini Tenaol Sem Tangar hayem haki o

Inim Aorao Aondao bor turi homo

Kaoya ko haklwaebe ora.

Ini tenaol su hambun bor paoloklme baeben o

Inim di obu bor turi homo

Kaoya ko haklwaebe ora ko

mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora. ¹² Ngaoron mbuk waeb mend di Asayam waeb bu wisao ngub wiyao.

Aol Njesim maru wam aeben buklao on

Aol is mend pindib paklaol

Ngaorom aol ngo obum Tenaol Sem Tangar baeben

Maeb ha maomb bo haen lao ora.

Tenaol Sem Tangar ngo baebenom obu turi homo

Obum mabor hobao sao mend buklao ub

Bao hondo haklemi ko

Ngaoron man mini aol Asayam ngub waeb bu wisesa.ⁿ ¹³ Heneng ora ngub ke wiyao ub nen sabobur, inim Ngaor obu naom mabor hobao sao ngo bu pindib paklao ko bao hondo hayom on te ora hayao o obul ora hul ha hayem ka. Ngub beyem ol obum inin kone bor sub tibaen as ko ora bereklemin kobur, inin kone bor sisab bi oram turi hom ha was hareklemin ko werek aondao bu ora taol bu njuklao. Ngub buklao tomb Ngaoron Wesao Komb Bi Aondao ndan burim di, inim obum hobao sao

^m 15:9 Oro 11:30 ⁿ 15:12 Kao 5:5

ngo mabor buklao sao hondo hayem ub aondao bu ora turi hom ha was habur kone bor hondokl engel bi haen was hondo hareklemin ko, ini bor kone ngubi waki was taol bu njuklao ora.

**Paolom angal mend pakl homo men mba nao bi
bas ngo bor hambun sao waeb bisao o**

¹⁴Nao haeme mbaoli haki o, inim ini haki haki mendel kone wi wi bu hayem ol, nim di inim oborob ngo bu hayem ub hondo ora hae. Mend di inim kone ebe u hambun sao oborob bimi ub di ora hondobur, ini haki haki mende mu walwal bib se ora hayem ub di nim hondo was hae ka. ¹⁵⁻¹⁶Ngub hondo ora hae o nim ini bor bas ngo waeb bu eben kaku ub nim pakl homo angal mendbor men mba nao bi, inim Ngaorom Tenaol Sem Tangar bor hobao sao ngo bisao ub aoku hemen ha nao beklemin ko nim oborob ora kao dund bi. Heneng ora nim ngo kaku ub Ngaorom ni hond homo bisur bubur, nim di Tenaol Sem Tangar baeben bisur bu han ko ni bember peyobur, Eben Ke Aol Njiseson kowan lao aol ora mao hasao. Ngub bisaol nim Tenaol Sem Tangar ngo baeben bor hobao sao ngo bisao on ukl mend pakl homo men mba nao bi, nim hambun sao inim pangeklemin ko bas ngo bor ngo kao dund bi o ka. Pangeklem. Mbini Tenaol Sem Tangar baeben non Ngaor bor mabaorao haoru kaleme tomb, obum turi aondao ora homoklao nda ub menger sao haen ko Wesao Komb Bi Tangar ndam mbini ebe komb bi ora haen ko hayao ora. Heneng ora ngub bin ko nim Tenaol Sem Tangar ngo baebenom pangen Ngaoron Angal Bib Hobao Sao nda kao kalam akol bu haruklul, ni Ngaor obun baolum aol hobao sao menger haruklu ora.^o ¹⁷Heneng ora nim ngub bu haruklu ub ni Eben Ke Aol Njises obu hesa haru habur was ngub bu haruklul, nim Ngaoron kongon hobao sao ngo biyu nda ub buklbur non, nim heneng ora turi homo haongaoklubur sao bu haeb se hae ka. ¹⁸Ngub hae o nim nao mbib was habur buklwao sao nen sabobur non, ebekone po haongaoklu angal nao bib se hae o, Karas obum ora nim Tenaol Sem Tangar bor Ngaoron Angal Bib Hobao Sao ora nda pangen kao kalam akol bu haklwao tomb, mbinim angal ngol hul ha haen ko obum ni bember peyo mao hasao ora. Ngub bisaol nim obun kongon hobao sao ngo bu han ko mao hasao ub bu haklwao tomb nim sakl nao pole turi homo haongaoklu sao habur, obun angal ngo oborob ora kao kalam akol bu haeb se ora hae. Heneng ora nim hambun sao ko hawao sao baeben oborob kon ko di, bu hawao sao baeben bun ko di,^p ¹⁹Ngaoron Wesao Aondao Tangar ndan burim ni aondao bu ora buri mao palaesao ora. Ngub bisaol nim tenaolom ko mend nao hindismi sao di burir biklme sao di ngo sao haki Tenaol Sem Tangarom henden bu han

^o 15:15-16 Oro 1:5; Oro 11:13; Oro 12:3; Pil 2:17 ^p 15:18 2 Kor 3:5

ko, Wesao ngom ora ni buri mao pala bisur bisao ora. Ngub bisaol nim su enjo ngo bor u kowes beyao ndan uklu mende su Njurusalem nda bor di, su u kowes beyao mende Ilirikam nda bor di, su ngo baeben hambun bor tenaol paoleme baeben hambunom Eben Ke Aolon Angal Bib Hobao Sao nda pangaen kao kalam akol bu hawao ora.²⁰ Nim ngub bu hawao o mbes pibnao ora di nim hobao sao ngo hem ko buklwao ko nen sabo bu hawao ub non, nim Angal Bib Hobao Sao ngo kao kalam akol bu hawao ub aol mendem pibnao and pinj tibiya saor mba non bil non, nim and menger ngo bu haom nao laklwao ko nen sabowao ora. Ngub nen sabobur kowaon nim mbini Tenaol Sem Tangar ngo Karason imbi ko mend nao pangismi baeben bor was, obun Angal Bib Hobao Sao ngo pangen kao kalam akol bu hawao ora.²¹ Heneng ora ngub bu hawaol angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Mondom mbini ngo baeben bor
 Obun imbi pangen nao kao kalismil
 Nao pange awis haklemi baebenom
 Obu hondoklemi ora.
 Obun angal mondom pangen nao kismil
 Nao pange ora haklemi baebenom
 Obun angal oborob pang heneng bu
 Nen sab hakol bu haklemi ora ko

Ngaoron mbuk waeb bor ngub ke wiyao ora.

Paolom bas bor nim ini Orom tenaol hondokl oboklwao kisao o

²² Pangeklem. Nim ini hayem ol ini hondokl oboklwao ko was nen sobaklo o, nim su tangar tangar hambun bor ngub mend pu was bu hawaol nim ini penar bu hondokl nao obowao ora.²³ Ngub buwao o nim ngubi tomb non su enjo ngo baeben hambun bor kongon ngo hem ko bun ko nen sabowao ub bu pawao ora. Ngub buwao nim mbes ora ini Orom tenaol abo ngo bor hayem baeben oran hem aondao ora kobur hondokl oboklwao ko nen sabowao o ngub nao hondokl ebe han was karasmas andub ora pibisaol,²⁴ ngubi tomb non ini ebe hondokl oboklwao ora ko nen sobakl ka. Heneng ora nim su Sepen abo ngo bor mend wa nda bor poboklwao ko pangakl o, pibnao oran inin su Orom abo ngol mbes obo paoluklwao, nim ini su Orom abo ngo bor hayem baeben mbes ebe hondoklwao ora. Ni ngub oboklwao tomb ni ini daol nao baoklmend turi hom hom bu bao haklbir mabor sao su Sepen ngo poklwao tomb, inim ni harerol di ebe bisur bu walaklemi ora.²⁵ Heneng ora ngub oboklwao o ngubi ora tomb non nim Ngaoron sem mendbor Njurusalem bor bereme baeben bor menjao bisur bu kalokl poklwao ora.²⁶⁻²⁷ Pangeklem. Nim ngo kalokl

^q 15:20 2 Kor 10:15-16 ^r 15:22 Oro 1:10-13 ^s 15:24 1 Kor 16:6 ^t 15:25 Bis 19:21;
 1 Kor 16:1

poklwao sao non mbini Ngaoron sem su Maseroniya bor paoloklme baeben di, mbini mendbor su Ngirik paoloklme baeben di, mbini ngo baebenom Ngaoron sem Nju sem mendbor su Njurusalem bor paoleme baeben dem hemeyem ke pangobur mbini ngo baebenom nao wi bereme sao mendbor wakaesmil, nim Njurusalem pobur mbinin ngo waesmi sao kalokl poklwao ora. Heneng ora mbini Ngaoron sem su kab ngo bor paoloklme baebenom ngo bismi ub, mbinim mbinin mbib ora kone kimb bubur naom Ngaoron sem ngo dem homo baoraolim baeben hond homo bisur buklmao ora ko nen sabobur, turi ora homo ngo sao hakl bisur bu waesmi ka. Ngub bismi o Ngaorom mbini Nju sem ngo baebenon kone bor hobao sao ora ngo man man bu taol bu kalisao nda ub, mbinim Tenaol Sem Tangar baebenon kone bor di honda win oborob ora taol bu kaloklme ora. Ngub bimil mbini Tenaol Sem Tangar ngo baebenom wakl Nju sem ngo mbini bor hobao sao mbinin kone bor hondaen lome baebenon san hae non bi ora hayem. Ngub hayem ngao mbini Tenaol Sem Tangar ngo baebenom san ngo hayao o li non bu, mbini bor sun woroklme sao ngo taol bu kaleyem ub buklemi ub oborob ora buklemi.”²⁸ Pangeklem. Nim ngubi tomb non mbini Ngaoron sem Nju sem ngo Njurusalem bor paoleme baebenon mone ngo wakaesmi kakl o mbes kalokl poklwao ora. Ngub kal peyaoklbir pibnao oran inin su Orom abo ngo mbes ini hondokl obobur lowaon, mabor sao su Sepen ngo kakl o poklwao ora.²⁹ Heneng ora nim ngub oboklwaol Karasom obun semon kone bor oborob turi homo as ko was haen ko bisur bu haraoklao nda ub, ni ngo oboklwao tomb di inin kone bor obum aondao bu ora turi mao homaen lowao ko nim ora hende ka.”

³⁰ Nao haeme mbaoli hakl o, nao non sem bombor non bi ora habur naon Aorao Aondao Njises Karasol hul ha ora hayom ol, Wesao Komb Bi ora ndam di nao hakl hakl mendel kone wi wi bu hamun ko hayao ora. Ngub beyaong Ngaorom ni bisur bin ub inim Ngaor bor buri palobur nim kao kalo haruklu ub, ini di nao haru kao kalo haemin ub inim di kao kal ha was haklwaebe ora.”³¹ Inim ngub kao kaloklemi tomb su Njuriya bor aol mendbor Karas hem ko obul hul ha nao haroklme baebenom ni luklbur hayem ngao, mbinim ni ngub nao lin ko Ngaorom ni bisur bin ub inim ngon di obu bor kao kal ha was haklwaebe. Mend di nim Ngaoron sem Njurusalem bor bereme baebenon ngo menae poklwao kakl sao menae poklwao tomb, mbini ngo baebenom ni di turi homo oborob obaeng ib kobur, nim ngo kaloklwao sao hakl di turi homobur min ko nen sabobur inim Ngaor bor kao kal ha was haklwaebe ora.³² Heneng ora inim ngub buklemi tomb mabor Ngaorom ni ini haklemil obon ko nen sabobur harer mend muwala sin, nim ini haklemil turi aondao ora homaoklbir oboklwaol, ni ini daol nao maomunu angal kao kao bu turi

” 15:26-27 Bis 24:17; Oro 9:4; 1 Kor 9:11; 2 Kor 8:1; 2 Kor 9:2; 2 Kor 9:12

” 15:29 Oro 1:11 ” 15:30 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1

hom hom bu buruklmao tomb ninao kone bor di sub tibaen sisab bin buruklwao ora. ³³Pangeklem. Naon Ab Ngaor obu naon kone bor sub tibaen kobur sisab mao baraoklao on te ora hayaong, obum ini haru haen was haklwaebe ora. Heneng ora.

**Paolom Ngaoron sem andub bor ini ebe
soklaong as ko haklwaebe kisao o**

16 ¹Pangeklem. Naon Karas mbaoli ten Pibi ke ngom tenaol Ngaor bor kaoya ko hor boroklme sem mendbor su Sengeriya bor bereme baeben bisur biyao ten ora yao o, nim ngubi tomb ten ngo obu ini hayem ol ngo eben kakl ka. ²Ngub eben kakl o ten ngo obu Aorao Aondaon sem ora yaong, nao Ngaoron semom bimaon nda ub inim ten ngo obu turi homo heben heben bubur oborob obaeng ib lowaebe ora. Heneng ora ten ngo obum ni di nao tenaol mendbor hambun oborob ora bisur was bu haraoklaong, obu abo ngol obo buruklao tomb inim obun menjao nao wi buruklao sao di bisur bu taol bu kalobur obu oborob ora maeb haklwaebe.

³Mend di aol Akuwila hesa obun were Piriska kab abo ngo bor haebe o, mbibi di nao haru Eben Ke Aol Njiseson kongon bu haroklmaong, nim mbibi bor ibi ebe soklaong ibin kone bor sub tibaen as ko boroklwaebe kene ko kao kaloklwaebe.^x ⁴Heneng ora mbini tenaol mendborom ni luklbur bismi tomb di mbibim ni ngub nao lin ko ni bisur bisbil, mbibi ngo kab dobakl pe paeb se was hasbi ora. Ngub bisbil nim mbibi turi aondao ora homaklo o mbibi nim was inj, Tenaol Sem Tangar baebenon hor boroklme sem baeben ambun di nao hambunom turi aondao ora homo werek kalo haroklmao ora. ⁵Ngub bimaong mbini Ngaoron sem mendbor tenaol ngo kab tobaklon anda bor obo kiril mba hor boroklme baeben bor di, nim ini ebe soklaong as ko boroklwaebe kene lowaebe. Mend di nao aol sango nim kone uruklu Ebinitas ke nda obu di abo ngo bor hayao o, su Esiya bor pibnao oran obu mbes Karasol hul ha ora hasao o obu abo ngo bor ngub hayaong, inim obu bor di nje ebe soklaong as ko ora haebe ko kao kaloklwaebe ora.^y ⁶Mend di ten Mariya ke ndam ini oborob ora bisur bu haraoklaong, obu bor di nim nje ebe soklaong as ko ora biribi kene ko kao kaloklwaebe ora. ⁷Mend di aol Andronakas hesa Njunas kab mbibi nao sem bombor on Nju sem ora haebe o, mbibim ni di Karasol hul ha nao hae awis ora hawao tomb mbibi ngo kab mbes kone baol munu Karasol hul ha hasbi ora. Ngub bisbil mbibi aol ngo kab ni di nao haru kalabus paolismao o, Ngaoron angal bib hobao sao kam akol bimi aol baebenom di mbibi aol ebe ora hayeb ko hondobur turi homoklme kab ora yaong, mbibi bor di ibi ebe soklaong ibin kone bor sub tibaen as ko haklwaebe kenesa lowaebe.

^x 16:3 Bis 18:2; Bis 18:18; Bis 18:26 ^y 16:5 1 Kor 16:15; 1 Kor 16:19; 2 Tim 1:15

⁸ Aol Ampiletas obu di Aorao Aondaon sem ora hayaol nim obu turi homo kone u haruklung, obu bor di nje ebe soklaong njen kone bor as ko haebe ko kao kaloklwaebe ora. ⁹ Mend di aol Ebanus obu nao Karason kongon hobao sao ngo bu haroklmao nda o, obu su abo ngo bor hayao o hesa aol Setekis obu nim turi homo kone u haruklu nda kab bor di ibi ebe soklaong as ko haklwaebe lowaebe. ¹⁰ Aol Apelis ke ngo obum Karasol oborob ora hul ha haraoklao ub nao hambunom di haondaomun muwalisao aol nda bor di, nje ebe soklaong njen kone bor sub tibaen as ko haebe lowaebe. Aol Aristobulason sem hambun bor di ini ebe soklaong as ko ora haklwaebe ko kao kaloklwaebe. ¹¹ Aol Heroriyon obu di ninao sem Nju sem ora harobnda obu bor di, aol is mende Nasisas obu di, aol ngo obun semon mendbor Karas tenaol hayem baeben bor di, mbini ngo baeben hambun bor ini di ebe soklaong inin kone bor sub tibaen as ko boroklwaebe lowaebe.

¹² Mend di ten Tarapina hesa Taraposa kabom Aorao Aondaon kongon turi homobur oborob ora bu haroklbe nda kab bor di, ten Pesis obu di, Aorao Aondaon kongon oborob ngub bu kimb was bu haraoklao ngo nim kone u haruklu o obu di, mbini ten is teb ngo bor di ini ebe soklaong inin kone bor sub tibaen as ko was boroklwaebe ko kao kaloklwaebe. ¹³ Aol Urubas obum di Aorao Aondaon kongon pone buri palo ora bu hayaong, obu bor di aol ngo obun am di ninao am non bi ora yaong, ten kang ngo bor kab mbibi ingiyakl bor ibi di ebe soklaong ibin kone bor as ko ora boroklwaebe ko kao kaloklwaebe.^z ¹⁴ Mbini aol mendbor Asingiritas hesa Pilikon kab di, aol Hemis Parobas kab di, aol Hemas di naon Karas haeme mendbor mbini haru haroklme baeben di, mbini ngo baeben hambun bor di ini ebe soklaong inin kone bor sub tibaen as ko haklwaebe kene ko kao kaloklwaebe ora. ¹⁵ Mend di aol Pilolokas di, ten Njuliya di, aol Neras mbaoliyakl di, aol Olimpasi di, mbini tenaol Ngaoron sem mendbor tenaol ngo kakl baeben daol haru haroklme baeben di, mbini ngo baeben hambun bor nim ini ebe soklaong inin kone bor sowa paen as ko haklwaebe kene ko kao kaloklwaebe ora. ¹⁶ Pangeklem. Su enjo ngo baeben hambun bor tenaol mendbor Karas obu hem ko hor boroklme baeben hambunom di, ini Ngaoron sem abo ngo bor hayem baeben hambun bor ini ebe soklaong inin kone bor sisab bin as ko boroklwaebe lem. Heneng ora nao tenaol Ngaoron semom bimao nda ub inim Karas tenaol hambun bor turi homo heben heben bu ki seken was bi bi bu haklwaebe ora.^a

Paolom bas ngo bor angal kao kowes bisao o

¹⁷ Nao haeme mbaoli hakl o, nim inim ngo sao oborob hondo ora hareklem in ko kakl ngao, ini Karasol oborob ora hul ha hayem ub bao

^z 16:13 Mak 15:21 ^a 16:16 1 Kor 16:20; 1 Pit 5:14

wabur mbini tenaol mendborom ini bor per ab saond bu nju inin kone bor kho mao sabur, ini sem kab teb bu dikla kaob kaob mao bakleming, inin ngub dikla kaob kaob nao bi oborob hondo ora haklwaebe. Heneng ora nao Karason sem mendborom ini bor mbes Angal Bib Hobao Sao nda kao njismil inin pangismi o, mbini mendbor angal bib ngo hem ko nao pangoklme baebenom angal ngo men mbaklbur hayem ngao, inin mbini ngo baeben hesa maomunu nao hae mbini ware pam pam bu sao haklwaebe ora.^b

¹⁸ Pangeklem. Mbini tenaol ngub bimi ngo baebenom naon Aorao Aondao Njises nda bor hem kobur inj bu haroklme ka. Ngub inj, mbini ngo baebenom mbinin mbib nen sabeme ub was hem ko taol mi po haroklme ora. Ngub bubur lomen mbinim angal dend bi nel kengi bu pae heneng ke non bubur, sub angal oborob kikel bi ora lome om tenaol mende turi mao homa kao deb deb bu kaoya ko habur, mbini tenaol ngo Karason arman di nao pange awis sao haeme baeben bor sub oborob ora maobowa haroklme.^c ¹⁹ Aoh, ngub bimi o ini ngo baebenom non Angal Bib Hobao Sao ora nda hem ko men hakol ora bu hayem ol, inin oborob ngo bimi sao tenaol hambunom di ora panga ora hayem ol, nim di ini turi aondao ora homo haruklu. Ngub biyu o nim nao kone bor inin tenaolom khorob bimi sao hesa oborob bimi sao kab, ngo sao kho wiyao ngo sao oborob bimi sao wiyao ko inin oborob ora kone kimb bu taol bu koba hondo ora habur, inin khorob bimi sao oran kang mend nen nao sabe aokl hemen ha sao habur, inin kone bor dol nao haen ora hareklemine ko nen sobakl ka.^d ²⁰ Inin ngub haklemi tomb naon Ab Ngaor obu di naon kone bor sub sowa pa sisab bi baoraomun lao on te ora hayaol, obum Seran sem di ora men mbabur inin aongao ma ora bor hala mba hareklemine lao ora. Ngub buklaol naon Aorao Aondao Njisesom di inin kone bor bao habur ini hond hom ha was hayao ora.^e

²¹ Nas Timoti ke ngo obu ni hesa yao haru Aorao Aondaon kongon bombor o ora bu haroklbaol nas ngo obu di, mbini ninao sem ora Nju sem nas mendboron imbi nas Lusiyas hesa Njeson kab di, nas Sosipata di, mbini nas ngo baebenom di ini hambun bor ini ebe soklaong inin kone bor as ko ora haklwaebe lem.^f

²² Pangeklem. Ni nas Teriyasom di Paolom ni bor njem bas ngo waeb bi kaonaol nim obun bas ngo waeb babur, nao tenaol Aorao Aondaon semom lomao nda ub ini ebe soklaong inin kone ora bor sub tibaen as ko haklwaebe kabl.

²³ Mend di ni Paolom kakl ngao, ni aol Ngeyes ke ngom oborob ora bisur biyaol obun anda bor paolu haruklu o, su enjo ngo bor tenaol Aorao

^b 16:17 Mat 7:15; Tat 3:10 ^c 16:18 Pil 3:19; Kol 2:4; 2 Pit 2:3 ^d 16:19 Mat 10:16; Oro 1:8; 1 Kor 14:20 ^e 16:20 Oro 15:33 ^f 16:21 Bis 16:1-2; Bis 19:22; Bis 20:4

Aondaon sem boroklme baeben di aol ngo obun anda ngo bor hor burukl engel bu haroklmel aol ngo obum di, aol is mende Erastas obu su enjo ngon kansol baebenon mone maeb ha wa haraoklao o, obu di Ngaoron sem ora hayaol aol ngo obu di, naon Karas haeme Kowotas di, mbini teb ngom di ini ebe soklaong ini kone bor sub tibaen as ko haklwaebe ora lem.^g

²⁴Naon Aorao Aondao Njises Karasom ini hambunon kone bor bao habur ini hond hom ha was hayao ora. Heneng ora.

Paolom bas ngo lu kowes bubur Ngaor bor kaoya kisao o

²⁵Nao haeme mbaoli hakl o, nim ngubi tomb Karas Njiseson Angal Bib Hobao Sao ngo kam akol bu haruklu ndan te oran mbes mupango sao wisao, tenaol sem andub ora ha homam aeben bismi baebenom di nao pange was himismisa. Ngub wisao o ngubi tomb non naon Ab Ngaor ngo obu tenaol haeben mao saraoklao ndam, Angal Bib Hobao Sao mupango wisao ngo tenaol hambunom pangen kam aeben aeben bibaebe kisao ora.^h ²⁶Ngub kisaol angal bib ngo mbes obun man mini aol baebenom di waeb bu wismi o, ngubi tomb non angal ngo naom tenaol hambunom pangen kao dund bu hayom ka. Ngub beyom ol tenaol sem tangar tangar su hambun bor paoloklme baebenom Karasol hul ha ora habur, mbinim obum lao sao di hul nao hae oborob ora pangen ko naom mbini bor oborob ora kao kalo hayom.ⁱ ²⁷Ngub beyom ol naon Ab Ngaor obum ora ini hambunom angal bib ngol oborob hul ha saor peyo hareklemin kaeb se ora hayaol, obu bombor o kone kikil bi hambun sao pange ora hayao ka. Ngub hayaong inim naon Njises Karas obu nao hesa Ngaor kab kobaranon dunin ora hayao ndan imbi kobur, Ngaor obun imbi aondao bu ora win ub hor hambunon kaoya kao hakol was bu haemin ora. Heneng ora.^j

^g 16:23 1 Kor 1:14 ^h 16:25 Ebe 1:9; Ebe 3:5; Ebe 3:9; Kol 1:26 ⁱ 16:26 Oro 1:5

^j 16:27 1 Tim 1:17; Njur 25